

ÍNDIX DEL CAPÍTOL 3

Marc legal: Unes eines per a planificar.

Normativa que afecta a l'activitat teatral.

	Pàgina
◆ Cultura i marc constitucional	3
◆ Àmbits dispositius i normes jurídiques:	
Àmbits	10
Normes	13
◆ Objecte actiu de l'activitat econòmica.	17
◆ La base de l'activitat: el contracte.	21
◆ El contracte en l'àmbit de l'Administració.	33
◆ L'empresari com a agent; l'empresa com a eina	36
◆ L'entorn fiscal de l'empresa.	39
◆ L'àmbit laboral.	48
La reforma del 95.	51
La reforma del 97.	58
La reforma del 2001.	64
La contractació i la seguretat social.	67
◆ Les fórmules societàries.	70
◆ Quadre de l'activitat mercantil	71
◆ L'empresari individual.	72
◆ L'empresa civil.	73
◆ Societat Col·lectiva.	74
◆ Societat en Comandita.	80
◆ Societat Anònima.	82
◆ Societat de Responsabilitat Limitada.	89
◆ Societat Cooperativa.	94

◆ Societat Anònima Laboral.	99
◆ Societat Anònima de Capital Públic.	102
◆ Associació.	107
◆ Les Fundacions.	121
◆ Grups de Societats.	125
◆ Organismes Autònoms.	127
◆ Quadre de fórmules societàries d'actuació empresarial	130
◆ El tercer sector.	135
◆ Bibliografia.	140
◆ Hemerotèca.	144
◆ Documentació.	146

CAPÍTOL 3

Marc legal: Unes eines per a planificar.
Normativa que afecta a l'activitat teatral.

Cultura i marc constitucional

- La seva personalitat:

Si al capítol anterior, conveníem que un dels elements definitoris de les polítiques culturals, es troba en els mecanismes de promoure canvis en l'ordenament jurídic que regula la cultura, i que, les polítiques culturals són la base per a la planificació, caldrà determinar quin és el marc jurídic en que l'activitat cultural, i per tant la teatral, desenvolupa la seva activitat.

Això només es podrà fer determinant prèviament en quin model d'Estat s'inscriu l'ordenament jurídic a estudiar i per tant en quins paràmetres actua i sota quines condicions. ¹

El territori en el que es centra aquest estudi, Barcelona, pertany a l'Estat Espanyol, i aquest, està situat en un model d'*Estat Modern* que manté com a trets fonamentals que és:

- **Un Estat de Dret**

¹ GARCÍA GRACIA, Mª Isabel, FERNÁNDEZ FERNÁNDEZ, Yolanda, ZOFÍO PRIETO, José Luís. *La industria de la Cultura y el Ocio en España. Su aportación al PIB (1993-1997)*. Madrid. Edita Fundación Autor, col·lecció Datautor. Primera edició 2000.

- Reconeix el Dret de Llibertat i de la dignitat dels éssers humans i dels pobles.
 - Cedeix el poder a l'Estat, que redacta i es sotmet a l'ordenament jurídic que garanteix els drets.
- **Un Estat Democràtic**
 - Reconeix el Dret a la Llibertat de l'individu.
 - El poder polític s'estableix per sufragi universal.
 - Els individus i els grups poden intervenir en les decisions públiques.
- **Un Estat Social**
 - Reconeix el Dret a la igualtat.
 - Exigeix al poder públic aixecar els obstacles d'ordre econòmic i social que impedeixin la seva efectiva realització.
- **Un Estat Cultural**
 - Reconeix el Dret al lliure desenvolupament de la personalitat.
 - Exigeix al poder públic establir les condicions necessàries d'ordre econòmic i social que permetin el lliure desenvolupament de la personalitat dels individus.

Podem concloure que *l'Estat Modern* en l'àmbit de la cultura, garanteix els drets inviolables de l'home com a individu i en les formacions socials on desenvolupa la seva personalitat i proporciona les mesures i suprimeix els obstacles d'ordre econòmic i social que, limitant de fet la llibertat i igualtat dels ciutadans, impedeixen el ple desenvolupament de la personalitat humana.

Així doncs, en aquest model, el lliure desenvolupament de la cultura i la llibertat cultural, son el substrat de la llibertat i la condició *sine qua non*, per al lliure desenvolupament de la personalitat del individu, que s'ha de contemplar per damunt del propi Estat.

Les Llibertats Culturals que es desprenen del model d'Estat a que ens referim, persegueixen garantir les iniciatives socials dels individus i grups, i a l'hora, impedir l'exclusivitat o monopoli dels poders públics, en aquells sectors o activitats de la vida cultural en els que, en compliment de les seves tasques de facilitar l'accés a la cultura, han d'intervenir com a subjectes promotors o prestadors de serveis culturals.

Podem establir tres grups de garanties de Llibertat Cultural:

- **Llibertat de creació cultural**

Son titulars d'aquesta, totes les persones físiques, sense limitació d'edat o nacionalitat, que es sentin amb aptitud i capacitat per a desenvolupar manifestacions creatives i ho son amb garanties i limitacions.

- GARANTIES:

- Dret a la lliure creació literària, artística, científica i tècnica.
- Protecció dels drets d'autor.
- Protecció dels drets de producció.

- LIMITACIONS:

- Dret a l'honor.
- Dret a la intimitat.
- Dret a la pròpia imatge.
- Dret a la protecció de la joventut i de la infància.

- **Llibertat de comunicació cultural**

- Dret a la lliure transmissió de la cultura creada. (dret a la representació escènica, a l'edició etc.)
- Dret a la llibertat d'ensenyament i llibertat de càtedra.

- **Llibertat d'iniciativa i d'institucionalització cultural**

Consistent en la llibertat de creació, sosteniment i gestió, d'organitzacions i ens que persegueixen finalitats relacionades amb la cultura, la creació, la transmissió i conservació de la cultura, mitjançant accions específiques (centres docents) o accions generals (llibertat d'associació, de fundació, d'empreses etc.)

El concepte d'*Estat modern* és aplicable a Espanya tan sols a partir de la recuperació de les institucions democràtiques que es situa formalment, en el moment que entra en vigor la Constitució Espanyola de 1.978. ²

² BOE. Boletín Oficial del Estado de 29 de desembre de 1.978.

La Constitució és la base de l'ordenament jurídic que es sustenta en la divisió de poders (Estat de Dret) i en l'organització de l'Estat i el seu cos constitueix l'eix vertebrador de la convivència social, a partir del seu contingut que contempla:

- La carta de drets i llibertats dels ciutadans (part dogmàtica).
- La norma suprema de l'Estat que estableix la divisió de poders i la organització de les institucions en que els poders es basen (part orgànica).
- Els valors i principis jurídics bàsics de l'ordenament.
- La regulació del procediment de creació i modificació de les restants normes de l'ordenament, determinant la potestat normativa, la seva titularitat i les seves característiques.
- La característica de norma suprema de l'ordenament jurídic que determina la subjecció dels ciutadans i dels poders públics a la mateixa. (principi de jerarquia normativa)

La Constitució Espanyola, es va aprovar a les Corts el dia 31 d'octubre de 1978, ratificada pel poble espanyol en Referèndum el 6 de desembre del mateix any i sancionada pel Rei el 27 de desembre també de 1978, per publicar-se finalment en el "Boletín Oficial del Estado" el 29 de desembre de 1978.

En la seva "Disposició Derogatoria" deixava sense efecte la Llei 1/1977 de 4 de gener, Para la Reforma Política, que havia fet de pont de l'ordenament jurídic bàsic en la transició del regim franquista al democràtic.

Deixava sense efecte també totes aquelles lleis fonamentals del règim anterior, així com aquelles que fossin contraries a allò que estableix la pròpia Constitució.

Això significava una reestructuració completa del ordenament jurídic que fins al moment havia regit l'activitat del país i la necessitat d'acoblar les lleis al nou marc constitucional.

La Carta fonamental espanyola constitueix el model de redacció més exhaustiva, sistemàtica i complexa, que sobre la cultura s'ha realitzat en un text constitucional.³

³ **DD.AA.** *L'art del mercadeig en el teatre. 11ª Fira de Teatre al Carrer de Tàrraga. Ponències de La Llotja, 1991.* Lleida. Editen Fira de Teatre de Tàrraga i l'Institut d'Estudis Ilerdencs. Col·lecció de la Llotja n^o1. Edició bilingüe. Primera edició agost 1992.

Paral·lelament a l'evolució de la intervenció cultural de l'Estat, s'ha donat a Europa un canvi quantitatiu i qualitatiu en el tractament constitucional de la cultura que ha portat a parlar de la *Constitució Cultural*, tal com es parla de la *Constitució Econòmica*.

Aquest dret constitucional cultural, que adopta diverses formes tècnico-jurídiques, s'ha desenvolupat després de la II Guerra Mundial, sobre tot a la Constitució Italiana de 1948 i a la RFA, però és a la Constitució Espanyola de 1978 on ha assolit el seu màxim desplegament.

El contingut de la *Constitució cultural* espanyola està definit per quatre principis bàsics:

- El reconeixement d'un dret d'accés a la cultura i, en correspondència amb aquest, l'establiment d'un deure de conservació i promoció de la cultura per part del poders públics com un dels principis rectors de la política social.

(Preàmbul i Arts. 44 i 46 de la Constitució)

- El reconeixement d'una sèrie de drets fonamentals culturals com son la llibertat d'expressió, de producció artística, d'informació, de llibertat de càtedra, i també en correspondència el principi de no ingerència o neutralitat cultural de l'Estat.

(Art. 20 de la Constitució)

- La proclamació del pluralisme lingüístic i cultural d'Espanya.

(Preàmbul i Art. 3 de la Constitució)

- La instauració d'una organització descentralitzada, plural i participativa de la intervenció cultural dels poders públics, fruit del principi constitucional d'autonomia de nacionalitats i regions, (Art. 2 de la Constitució) i dels ens locals (Art. 137 de la Constitució), del principi d'actuació descentralitzada de l'Administració Pública (Art. 103 de la Constitució) i del principi general de participació (Art. 9.2 de la Constitució).

Com ja s'ha fet notar, el Dret a la Cultura, està contemplat fonamentalment en el text constitucional espanyol, però caldria preguntar-se si expressat així com a macro-concepte, pot ser objecte de pretensió jurídica o si tan sols constitueix una condició de subsistència social i individual.

L'article 44 de la Constitució Espanyola quan diu:

1.- Los poderes públicos promoverán y tutelarán el acceso a la cultura, a la que todos tienen derecho.

2.- Los poderes públicos promoverán la ciencia y la investigación científica y técnica en beneficio del interés general.

Està manifestant clarament que no consagra un dret a la cultura, el qual presenta serioses dificultats per a ser definit, sinó el dret d'accés a la cultura, i ho complementa en el seu article 9.2, quan obliga als poders públics a facilitar la participació de tots els ciutadans en la vida cultural.

El Dret a la Cultura, tal i com apareix en la Constitució Espanyola, es vincula al principi rector per el qual els poders públics han de promoure i tutelar l'accés a la cultura, que ha d'informar la legislació positiva, la pràctica judicial i l'actuació dels poders públics, però que només pot ser al·legat davant la jurisdicció ordinària d'acord amb allò que disposin les lleis que el desenvolupin.

Aquesta evidència podria conduir-nos a la conclusió que la *Constitució Cultural* té un valor jurídic limitat en la seva efectivitat, però la doctrina ha deduït de l'article 53.3 de la Constitució:

3.- *El reconocimiento, el respeto y la protección de los principios reconocidos en el Capítulo tercero informará la legislación positiva, la práctica judicial y la actuación de los poderes públicos. Sólo podrán ser alegados ante la Jurisdicción ordinaria de acuerdo con lo que dispongan las leyes que lo desarrollen.*

Que els principis rectors, per una part no son vertaders drets, però per l'altra, en virtut de la supremacia pròpia de totes les normes contingudes a la Constitució, són també normes jurídiques que obliguen a tots els poders públics i, per tant, poden ser invocats com a criteri interpretatiu davant dels Tribunals ordinaris i davant del Tribunal Constitucional. De manera que tota llei que violi frontalment els principis, en el sentit de restringir realitzacions de l'Estat en les matèries per ells regulats incorre en vici d'inconstitucionalitat. El contingut d'aquest article seria doncs el reconèixer les singulars exigències que requereix la implantació dels drets fonamentals de caràcter social, econòmic i cultural. ⁴

El dret a la cultura seria inexercitable si no existissin mesures organitzatives indispensables. La incorporació del dret a la cultura al Dret

⁴ PÉREZ LUÑO, A.E. "Patrimonio histórico artístico y cultural" a "Comentarios a las Leyes políticas. La Constitución Española de 1978" Ed. De Derecho Reunidas. Madrid 1983.

positiu ⁵, es realitza mitjançant normes que ordenen als poders públics realitzar conductes positives tendents a crear serveis públics que facilitin o facin possible una acció promocional positiva. La seva realització precisa una participació activa dels poders públics, una tasca cultural de l'Estat que molt bé pot qualificar-se de constitucional.

El títol VII de la Constitució vigent respon a la denominació de "Economía y Hacienda" i és on es troben les disposicions fonamentals que els constitucionalistes han batejat amb el nom de *Constitució Econòmica*. ⁶

La *Constitució Econòmica*, és el conjunt de normes de més alt rang jurídic que ordena els trets fonamentals de l'arquitectura econòmica d'una comunitat. Això no vol dir que aquestes regles estiguin situades tant sols en el títol, VII com s'ha indicat sinó que apareixen també de forma col·lateral en els títols I i VIII del text constitucional.

L'aparició de noves tendències polítiques a l'Estat Modern, es manifesta també en una nova idea dels textos constitucionals, que es pronuncien, no tan sols com a oposició al despotisme polític, sinó que també ho fan, en oposició al despotisme econòmic. La Constitució deixa de ser tant sols la font suprema de Dret Públic, que regula les formes de govern i garanteix les llibertats dels ciutadans davant l'Estat, i comença a ser llei fonamental del Dret Privat, reguladora de relacions entre particulars, tant en l'aspecte preceptiu, com en el inspirador de la legislació ordinària.

La Constitució de 1978 ⁷ conté una sèrie de preceptes que confirmen el que s'ha apuntat fins ara.

L'article primer ja ens indica que Espanya es constitueix en un Estat social i democràtic de Dret i afirma que es propugna com a valor superior de l'ordenament jurídic, la llibertat, però també la igualtat.

A l'article novè afirma que els poders públics han de remoure els obstacles que impedeixin o dificultin la participació dels ciutadans en la vida econòmica, política, cultural i social. Això implica l'actuació contra tots aquells poders de fet, que obstaculitzin l'autèntica llibertat i igualtat entre els ciutadans.

⁵ PECES-BARBA, Gregorio. "Escritos sobre derechos fundamentales" Eudema. Madrid. Edició 1988.

⁶ TORRALBA, Vicente. *Lecciones de Derecho Civil, Volumen 1*. Barcelona. Edita Promociones Publicaciones Universitarias. Primera edició octubre 1984, reimpressió novembre 1984.

⁷ Constitución Española. Op. Cit.

De tot això es desprèn que els poders econòmics i l'activitat econòmica en general han d'estar sotmesos a l'ordenament jurídic i, en conseqüència, sobre ells incidiran tota una sèrie de normes.

Les normes fonamentals especialment dedicades a l'activitat econòmica se situen en l'article 38, on es reconeix la llibertat d'empresa assenyalant que els poders públics garanteixen i protegeixen el seu exercici, d'acord amb les exigències de l'economia general i de la planificació.

A l'article 33 es reconeix el dret a la propietat privada, que implica que qualsevol llei ordinària que no s'ajusti a aquest precepte seria inconstitucional, malgrat que aquest reconeixement, no obeeix tan sols a l'interès dels propietaris, sinó que també ho fa, en interès de la societat en general.

L'article 128 expressa clarament que tota la riquesa del país, tot el poder econòmic, sigui quina sigui la seva titularitat, tant pública com privada, està subordinat a l'interès general.

Afegeix aquest mateix article la capacitat d'activitat econòmica dels ens públics pel que es podran reservar recursos o serveis essencials i la intervenció en empreses quan l'interès general ho requereixi.

La Constitució estableix els principis que caracteritzen el que s'anomena economia social de mercat, la qual implica per una part, la llibertat d'empresa, i per l'altra, la garantia dels interessos generals, intentant marcar les pautes per a una economia de mercat menys "salvatge".

Àmbits dispositius i normes jurídiques

Els àmbits.

Els principis constitucionals que hem examinat fins al moment, agrupats en els dos àmbits, *Constitució Cultural* i *Constitució Econòmica*, impliquen en el seu desenvolupament, una sèrie de normes que incideixen clarament en l'activitat econòmica privada i pública, i ho fan situades en diverses parcel·les que passem a referir, ⁸ dividides en dos grans grups: Dret Públic i Dret Privat.

Dret Administratiu.

El Dret Administratiu és la parcel·la de Dret Públic, que regula l'Administració en els seus aspectes organitzatius i en les seves relacions amb els ciutadans.

L'actuació de l'Administració es realitza mitjançant actes regulats per la normativa jurídica (actes reglats) o bé per actuacions que no ho estan en virtut del poder discrecional (actes discrecionals). En els dos casos existeix un control jurídic de les actuacions, exercit per els Tribunals competents per decidir sobre la regularitat de l'acte adoptat per l'Administració.

Es pot dir que per una part, tota la iniciativa pública en l'activitat econòmica es realitza en el marc del Dret Administratiu, però que a més, tot l'intervencionisme públic en l'activitat econòmica privada actua també sota les normes de Dret Administratiu.

Es podria pensar, que si un ciutadà vol posar en funcionament una activitat empresarial tan sols ha de llogar o comprar un local i posar-se en marxa. La realitat no és aquesta, doncs haurà de acomplir una sèrie de requisits administratius que condicionaran el seu propòsit, com és el de sol·licitar la llicència d'obertura entre molts d'altres.

Dret fiscal.

Una de les branques del Dret Públic és el Dret Fiscal, que es caracteritza per establir les contribucions o impostos que els particulars han de realitzar a favor de diferents ens de l'Administració.

La potestat d'aquests ens per establir tributs resideix en l'article 133 de la Constitució, en el que es manifesten aquestes atribucions però exigint que provinguin d'una Llei aprovada pel Parlament, és a dir, que no puguin ser decidits de forma arbitrària pels òrgans administratius.

⁸ TORRALBA, Vicente. Op. Cit.

Aquest article, com a conseqüència de l'Estat de les Autonomies, contempla també la possibilitat que les Comunitats Autònomes i les Corporacions locals (Ajuntaments i Diputacions) estableixin i exigeixin tributs d'acord amb la Constitució i les lleis.

És evident, doncs, que el Dret Fiscal, intervé en l'activitat econòmica privada, minvant del sector recursos directes per atendre a les necessitats públiques, que hauran de revertir després sobre tots els sectors de la societat.

Aquest mecanisme necessari pel funcionament d'un Estat social, si no està perfectament compensat i controlat, pot convertir-se en un element entorpidor de l'activitat econòmica de perilloses conseqüències.

Dret Laboral.

El Dret Laboral es caracteritza perquè conté per una part normes de Dret Públic i per una altra, normes de Dret Privat, a l'hora de regular les relacions dels treballadors amb els empresaris.

S'ha caracteritzat en els seus orígens perquè, mitjançant la normativa laboral, es tractava de fer front als possibles abusos, que els poders econòmics podien realitzar en contra dels assalariats, i per això, es va adoptar la forma de normes de protecció establertes pels poders públics -l'Estat- en defensa dels treballadors.

Des de l'aparició de les primeres normatives laborals, els Sindicats han assolit un important pes específic, i una quota de poder considerable, el que fa que puguin presentar-se davant les empreses en un pla d'igualtat. Aquesta situació queda palesa als "Convenis Col·lectius", és a dir, els acords entre les empreses i els Sindicats on s'estableixen les condicions laborals, salarials, etc., que s'apliquen a un àmbit laboral concret i en un període determinat.

El Dret Laboral, per tant, incideix notablement en l'activitat econòmica i en el desenvolupament empresarial.

Dret Civil.

Podríem dir que és per excel·lència l'exponent del Dret Privat, que regula la relació entre individus, manifestant el principi de "llibertat de pactes" o "d'autonomia privada" quan al seu article 1255 diu: *els contractants poden establir*

els pactes, clàusules i condicions que creguin convenients, sempre que no siguin contraris a les lleis, a la moral, ni a l'ordre públic.

El Dret Civil regula només aquelles matèries de Dret Privat per a les que no hi ha normes particulars o especials. Apareix com a Dret Privat general, per tant, com tot el Dret Privat, excepte a les parts regulades pels Drets Privats especials, fonamentals en el Dret Mercantil, i en les parts privades del Dret Laboral.

En concret podem dir que el Dret Civil és el Dret Privat general, que regula la qüestió de la personalitat: qui son subjectes per l'ordenament jurídic, per tant, les persones físiques i les persones jurídiques. Regula tot el relacionat amb la família, amb el patrimoni , amb les obligacions i els contractes i les relacions successores.

Dret Mercantil.

És un dret privat especial que regula l'activitat mercantil. Regula la relació entre particulars però no les que es donen entre ells com a simples ciutadans, com a persones, sinó les que es donen entre ells en la seva condició de comerciants.

El Dret Mercantil va néixer per la necessitat generada entre els comerciants de l'Edat Mitjana, que van constatar que amb l'aplicació del Dret comú (Dret Civil) no es solucionaven els problemes que generava la seva activitat comercial. Així varen néixer les normes mercantils, que no eren substancialment diferents a les del Dret Civil, però les adaptaven a les necessitats i exigències del comerç. És aquesta circumstància que va donar al nostre país una normativa continguda al Codi de Comerç.

Les normes.

El àmbits descrits amb anterioritat contenen ordenaments legals que constitueixen un cos de diverses normes i aquestes tenen una procedència determinada que cal examinar encara que sigui breument.

Les anomenades fonts del Dret seran l'origen d'aquestes normes i les podem agrupar en tres grans apartats que ens especifica clarament l'article primer del Codi Civil quan diu: *les fonts de l'ordenament jurídic espanyol son la llei, el costum i els principis generals de dret.*

L'ordre jeràrquic de la seva aplicació situa en primer terme la Llei, en segon el costum, en defecte de la Llei aplicable, i, en tercer lloc, els principis generals de Dret en defecte de la Llei o costum.

La Llei.

En un sentit estricte, la Llei és la norma jurídica que té el seu origen en el poder de l'Estat. Son elaborades al Parlament de Madrid o als Parlaments Autònoms amb capacitat legislativa, amb subordinació als criteris establerts a la Constitució a ambdós casos i als respectius Estatuts en el cas de les Comunitats Autònomes.

El terme Llei s'utilitza també referint-se a d'altres disposicions de rang inferior, que reben el nom de Reglaments, que son elaborats pel Govern, i estan subordinats als principis establerts pel Parlament. Aquests es dicten per establir criteris d'execució de les lleis.

Les Lleis han d'acomplir uns requisits externs en el tràmit establert per a la seva elaboració i, en sentit estricte, han de ser sancionades, promulgades i publicades.

Així com els Reglaments han de respectar els principis establerts en les lleis (principi de legalitat), les lleis han d'estar necessàriament d'acord amb la Constitució (principi de constitucionalitat.)

Les disposicions legals a un Estat de Dret, s'ordenen conforme a uns principis jeràrquics i en primer lloc es situa com a norma bàsica i fonamental la Constitució que és la que regula l'organització de l'Estat on es basen totes les lleis que no poden contradir-la. El control de la constitucionalitat de les lleis el realitza el Tribunal Constitucional, que es regeix per la Llei Orgànica de 3 d'octubre de 1.979.

Del contingut i abast de la Constitució ja n'hem parlat extensament i per tant obviarem més comentaris en aquest apartat del present treball.

Lleis parlamentaries

Son les elaborades i aprovades pel Govern.

- a) Lleis orgàniques.- Son les que fan referència al desenvolupament dels drets fonamentals i a les llibertats públiques, les que aproven els Estatuts d'Autonomia i el règim electoral general, i la resta de lleis previstes a la Constitució (art. 81 de la C.E.). No poden ser derogades, ni modificades, si no és per una altra Llei Orgànica, i hauran d'obtenir majoria absoluta en el Congrés per a la seva aprovació, i per tant, s'entén que ocupen el segon rang jeràrquic, immediatament després de la Constitució.
- b) Lleis ordinàries.- Son aquelles que regulen matèries que no estan compreses a l'article 81 i, per tant, matèries per a les que no s'exigeix llei orgànica i que poden aprovar-se en el Congrés per majoria relativa.
- c) Lleis marc.- L'article 150 de la Constitució preveu que: *"les Corts Generals, en matèries de competència estatal, podran atribuir a totes o algunes de les Comunitats Autònomes, la facultat de dictar, per sí mateixes, normes legislatives en el marc dels principis base i directrius fixats per una Llei Estatal."* Per tant les Lleis Marc procedeixen de les Corts generals, que quan legislen en matèria de competència estatal, poden atribuir a les Autonomies la facultat de dictar normes legislatives, i, per tant, estableixen les línies bàsiques de la regulació, i permeten adaptar la regulació de les peculiaritats de la Autonomia corresponent.
- d) Lleis d'harmonització.- Aquestes Lleis parlamentaries estan referides en l'article 150, 3 que diu: *"L'Estat podrà dictar lleis que estableixin els principis necessaris per harmonitzar les disposicions normatives de les Comunitats Autònomes, fins i tot en el cas de les matèries atribuïdes a la competència d'aquestes, quan així ho exigeixi l'interès general"* Aquesta necessitat vindrà

determinada per les Corts generals, per majoria absoluta de cada Cambra.

Poder legislatiu del Govern

Són les Lleis que procedeixen del poder legislatiu del Govern de l'Estat, tant del Central com dels Autonòmics.

- a) Decrets legislatius.- Es produeixen mitjançant l'anomenada "legislació delegada" que es regula en l'article 82.1 de la Constitució quan diu: *"Les Corts generals podran delegar en el Govern la potestat de dictar normes amb rang de Llei, sobre matèries determinades"*. La legislació delegada vol dir que el Govern legisla per delegació del Parlament, perquè el Poder Legislatiu l'autoritza, i per aquest motiu les lleis que elabora el Govern per aquesta via tenen el valor d'una Llei Parlamentaria. El Parlament no pot delegar, ni el Govern legislar, sobre les matèries contingudes en l'article 81 de la Constitució que assenyalen quines són les matèries objecte de Llei Orgànica i que s'han citat anteriorment.

- b) Decrets Llei.- Són aquelles normes dictades en cas d'urgència pel Govern i que tenen el mateix valor que una Llei Parlamentaria. Aquesta figura legislativa està perfectament contemplada en la Constitució en el seu article 86 quan diu: *"1. En cas d'extraordinària i urgent necessitat el Govern podrà dictar disposicions legislatives provisionals que prendran forma de Decrets-Llei i que no podran afectar l'ordenament de les institucions bàsiques de l'Estat, als drets, deures i llibertats dels ciutadans regulats en el Títol I, al règim de les Comunitats Autònomes, ni al Dret Electoral general. 2. Els Decrets-Llei, hauran de ser immediatament sotmesos a debat i votació de totalitat al Congrés dels Diputats, convocant a tal efecte si no estigués reunit, en el termini dels trenta dies següents a la seva promulgació"*.

- c) Reglaments.- La potestat reglamentària del Govern resta establerta en la Constitució en l'article 97 i consisteix en la normativa que estableix criteris per a l'execució de la Llei, que pot originar-se a qualsevol dels diversos òrgans del Poder Executiu, i que tindran un ordre jeràrquic determinat pel rang de l'òrgan que dicta cada reglament:
 - Decrets del Consell de Ministres.
 - Ordres de les Comissions delegades del Govern.
 - Ordres Ministerials.
 - Resolucions d'autoritats i òrgans inferiors.

El costum.

L'article primer apartat tercer del Codi Civil, contempla que el costum tan sols regirà en defecte de la llei aplicable, sempre que no sigui contrària a la moral o a l'ordre públic, i, per tant, és una font subordinada a la llei a la que els estats moderns sotmeten el Dret creat pels poders estatals.

Els Principis Generals de Dret.

Podríem considerar que els principis generals de Dret són un conjunt normatiu no formulat, que informen l'ordenament jurídic però no estan formulats amb claredat pel legislador.

Sovint les Constitucions proclamen valors, creences i conviccions del País, formulant el que anomenem Principis Generals que inspiren les Lleis Ordinàries. La Constitució Espanyola proclama, per exemple, el principi d'igualtat davant la Llei, la llibertat, la justícia, la igualtat i el pluralisme polític, etc.

L'aplicació del Principis Generals de Dret es produeix mitjançant l'analogia que s'esdevé quan no hi ha una llei aplicable per a un cas concret i s'aplica una llei que regula una qüestió semblant a la que es tracta de resoldre.

Subjecte actiu de l'activitat econòmica

Vist el model d'Estat, sota quin marc jurídic actua i amb quines eines normatives, caldrà començar a determinar quins son els àmbits de l'ordenament jurídic que actuen sobre l'activitat teatral, entesa com una activitat de caràcter productiu, en la qual el producte té unes característiques molt específiques, però que no deixa d'estar subjecte a unes normes que resulten comunes a moltes altres activitats, també productives.

El primer pas per a endinsar-nos en aquest camí, serà determinar qui és el subjecte actiu de la producció, o activitat econòmica, en primer terme, i de la exhibició i distribució posteriors, per anar esbrinant quin marc jurídic enquadra aquesta activitat.

Després de referir-nos als mecanismes de creació del Dret i al conjunt d'àmbits i normes que constitueixen l'ordenament jurídic, és necessari veure a qui s'apliquen aquestes normes, per tant, qui és el protagonista del món jurídic.

El protagonista és la persona, però en Dret, hi ha dos tipus de subjectes de les relacions jurídiques, la *Persona física* i la *Persona jurídica*.⁹

Els ordenaments jurídics moderns parteixen del reconeixement de la dignitat de la persona humana, per a qui la Constitució Espanyola proclama en el seu article 10 que: *“La dignitat de la persona, els drets inviolables que l’hi son inherents, el lliure desenvolupament de la personalitat, el respecte a la llei, i als drets dels demés son fonament de l’ordre públic i de la pau social”*.

La Constitució reconeix, per tant, la dignitat de la persona humana a la que es considera portadora d’uns drets inviolables, i això és fonament per a la pau social i l’ordre públic.

També els ordenaments moderns atribueixen personalitat als ens socials que a compleixen els requisits establerts per tal de ser d’aquesta manera, i que apareixen com a conseqüència del lliure desenvolupament de la personalitat humana, doncs els seus orígens es troben en l’activitat de l’ésser humà. En aquest sentit la Constitució, al seu article 22, reconeix el dret a associació i en el 34 el de fundació, que són, sens dubte, ens personificats, o persones jurídiques.

Per tant ens trobem amb dues possibilitats d’actuar en l’ordenament jurídic, una com a persona individual, amb entitat pròpia independentment del Dret, que tan sols es limita a reconèixer la persona com a subjecte de dret, i una altra com a persona jurídica que obté personalitat perquè el Dret li atribueix mitjançant el fenomen anomenat de personificació o atribució de personalitat a ens que per si mateixos no son persones, perquè se’ls considera com a tal per assolir certs fins que l’ordenament jurídic tracta de protegir.

La persona física.

L’ordenament jurídic no atorga personalitat a l’ésser humà, el que fa és reconèixer, des d’un punt de vista jurídic, subjecte de drets i obligacions, i el que cal determinar ara és, a partir de quin moment, i fins quan, te vigència aquest reconeixement, especificant, per tant, l’origen i la fi de la persona humana, en l’aspecte estrictament jurídic.

El Dret situa l’origen de la persona humana en els seu naixement quan en l’article 29 de Codi Civil afirma que: *“el naixement confirma la personalitat; però el concebut es té per nascut a tots els efectes que li siguin favorables, sempre que neixi amb les condicions que expressa l’article següent”*.

⁹ TORRALBA, Vicente. Op. Cit.

Aquesta afirmació posa de relleu que des de el moment del naixement, l'ordenament jurídic reconeix la personalitat jurídica de l'ésser humà.

A efectes legals el Codi Civil determina en el seu article 30 quin moment considera que hi ha naixement quan diu: *“a efectes civils, tan sols es considerarà nascut el fetus, que tingui figura humana i visqui vint-i-quatre hores totalment després del si matern”*.

Acomplerts els requisits que assenyala el Codi Civil, el nascut, té personalitat jurídica i per tant és subjecte de drets.

Si els articles 29 i 30 del Codi Civil ens parlen de l'origen de la persona humana en l'aspecte jurídic, l'article 32 del mateix codi, estableix el moment de l'extinció d'aquesta condició, que el situa en la mort, quan la persona deixa de ser subjecte de drets i obligacions, i tots aquells i aquelles que no s'extingeixen amb la mort, es transmeten als seus hereus.

El concepte de personalitat jurídica coincideix amb el de capacitat jurídica, que les situa com atributs de la persona, ja que s'adquireixen amb el naixement i s'extingeixen amb la mort. Ara bé, el que es pugui ser titular de drets i obligacions no implica que es puguin exercitar, ans al contrari, la capacitat jurídica no és suficient, cal tenir capacitat d'obrar.

La capacitat d'obrar és l'aptitud per a realitzar eficaçment actes jurídics, per a exercitar drets sense necessitat de la intervenció de representant legal.

Per adquirir la capacitat d'obrar cal una maduresa mental, una voluntat conscient dels efectes de la pròpia activitat.

La capacitat jurídica és igual per a tots, cosa que no passa amb la capacitat d'obrar, entesa com a aptitud conferida per l'ordenament per a realitzar actes jurídics.

Els articles 322 i 323 del Codi Civil, reflecteixen que la majoria d'edat, l'emancipació, la menor edat i la incapacitat són circumstàncies que determinen la capacitat d'obrar, i a les que s'anomenen estats civils.

La persona jurídica.

El concepte de persona jurídica es fonamenta en que són realitats socials que el Dret personifica, sota l'exigència de que siguin una realitat social, amb

individualitat pròpia i diferent dels elements que la componen, i que persegueixi la consecució de fins que als individus aïllats els seria difícil d'aconseguir. Són realitats socials a qui l'Estat atribueix personalitat o individualitat pròpia, diferent dels elements que la componen, amb capacitat de ser titulars de drets i obligacions, i actuant mitjançant els seus òrgans de representació.

En una primera divisió en tres grans grups podrem dir que les persones jurídiques es divideixen en:

- a) Públiques.- També dites Corporacions, són persones de Dret Públic, com l'Estat, les Autonomies, les Províncies, els Municipis i qualsevol altra entitat vinculada per relacions de naturalesa jeràrquica o de tutela i que persegueixen la consecució de fins col·lectius.
- b) Privades.- L'article 35, 2 del Codi Civil considera persones jurídiques a les associacions d'interès particular, siguin civils, mercantils o industrials, a les que la llei concedeix personalitat jurídica pròpia, independent de la dels seus associats. La finalitat fonamental de les societats es obtenir lucre i repartir-lo entre els socis, com contemplan els articles 1665 del Codi Civil i el 116 i 325 del Codi de Comerç. (Societats Anònimes, Societats de Responsabilitat Limitada etc.)
- c) Privades d'interès públic.- Són aquelles persones de dret privat, que persegueixen una fi d'interès públic, sense ànim de lucre, independents de l'Administració. (Fundacions, Associacions etc.). Aquestes persones jurídiques articulen una part fonamental de l'activitat cultural i conformen el que alguns estudiosos anomenen el **Tercer Sector**, fenomen dins del qual entrarem quan parlem de les Associacions i de les Fundacions, però que indubtablement crea un equilibri entre el sector públic i el mercat, fent gestió privada amb fins d'interès general i dibuixa camins complementaris a l'economia de mercat i a l'acció de l'Estat. El **Tercer Sector**,¹⁰ no obeeix a les lleis del mercat, doncs la rendibilitat econòmica no és la seva finalitat, encara que en moments determinats pugui ser un mitjà d'acció. No busca el poder de governar i la seva motivació és el canvi amb fins d'interès general i descobreix en el servei la essència de la vida i la raó de ser.

¹⁰ **BIÚRRUN, Francisco Javier**, comissari. *Espacios para la cultura*. Centro de Arte Reina Sofía, mayo-junio 1986. Madrid. Ministerio de Cultura. 1986.

La base de l'activitat: el contracte

Determinat qui es considera subjecte de drets i obligacions en l'ordenament jurídic i, per tant, amb capacitat legal per actuar en l'activitat econòmica, caldrà determinar, per mitjà de quines fórmules legals transcorre aquesta activitat, i mitjançant quines eines, el subjecte actiu pot manifestar la seva voluntat d'acció.

El marc principal per a manifestar la voluntat privada d'una o més parts, dirigida a obtenir un fi pràctic tutelat pel Dret, és el contracte.

El contracte, el seu concepte. ¹¹

Podem considerar el contracte com un tipus de negoci jurídic, que es caracteritza per ser bilateral que consta de declaracions de voluntat de dos o més persones, les quals estableixen una reglamentació dels seus interessos i, per tant, són una fórmula de manifestació de l'autonomia de la voluntat a la que fa referència l'article 1255 del Codi Civil.

L'article 1254 del Codi Civil diu que: *"el contracte existeix des de que una o varies persones consenten en obligar-se, respecte d'altra o d'altres, a donar alguna cosa o prestar algun servei"*. Per tant resultarà indispensable que hi hagi acord de voluntats, és a dir, un consentiment comú, que tindrà com a finalitat constituir unes obligacions. Aquesta font d'obligacions queda reflectida en l'article 1258 del Codi Civil que determina: *"els contractes es perfeccionen pel simple consentiment, i des de llavors obliguen no tant sols a l'acompliment d'allò expressament pactat, sinó també a totes les conseqüències que, segons la seva naturalesa, siguin conformes a la bona fe, a l'ús i a la llei"*.

Es pot observar que en la vida del contracte hi ha dues fases:

- a) La perfecció, en la que és suficient, tan sols, l'existència del consentiment.
- b) L'execució, que es produeix quan apareixen les obligacions que s'han d'acomplir.

Normalment aquestes dues fases es distancien en el temps, encara que existeixen casos en que coincideixen temporalment, que són els anomenats contractes d'execució instantània, com són els que es realitzen a les botigues i mercats.

¹¹ TORRALBA, Vicente. Op. Cit.

Els contractes són, doncs, una part important de l'activitat econòmica, que consisteix en realitzar l'intercanvi de bens i serveis en el sí de la societat.

El contracte, en particular, a l'àmbit del Dret civil. ¹²

En el desenvolupament de l'activitat econòmica ens trobarem, essencialment, amb tres grups de tipus de contracte:

A) El contracte de Societat

Consisteix essencialment en regular una forma associada d'actuació per a la consecució d'uns fins comuns, per la qual la legislació vigent contempla diverses formes, des de la que es basa purament en el capital i eximeix al soci de qualsevol altra obligació que no sigui la d'aportar el capital (Societat Anònima), fins la forma pura i simple d'associació amb responsabilitat il·limitada dels socis, front als deutes de la societat.

Una societat és una entitat social caracteritzada per l'origen contractual voluntari dels socis i amb una finalitat privada i estrictament lucrativa.

En el supòsit que no existeixi ànim de lucre (Associacions i Fundacions), o que la seva finalitat sigui pública (Corporacions), sorgeixen figures jurídiques que es regeixen per disposicions diferents a les que regulen les societats, i seran objecte d'estudi més endavant.

El Codi Civil senyala al seu article 1665 que: *"la societat és un contracte pel qual dues o més persones s'obliguen a posar en comú diners, bens o indústria, amb l'ànim de repartir entre sí els guanys."*

Troblem en aquest precepte legal dues característiques fonamentals d'aquest tipus de contracte, que són, l'existència d'un fons comú i la intenció d'un lucre comú, que ens porten a deduir que les pèrdues també son comunes i, per tant, es reparteixen entre els socis, de forma proporcional a les seves aportacions.

Es tracta doncs d'un contracte:

- Preparatori, perquè crea una societat destinada a celebrar altres contractes.

¹² TORRALBA, Vicente. Op. Cit.

- Consensual, perquè es perfecciona amb el simple consentiment dels associats.
- Bilateral o plurilateral, perquè sempre són un mínim de dues persones.
- Onerós, perquè existeix una equivalència entre les prestacions dels socis i els guanys que s'esperen obtenir.
- Recíproc, perquè es creen drets i obligacions mútues entre els socis.

Està conformat per tres grups d'elements essencials:

- Elements reals, que consisteixen en que l'objecte de la societat ha de ser lícit i d'interès comú.
- Elements formals, en funció de si s'aporten bens immobles o no, caldrà escriptura pública o no caldrà escriptura pública.
- Elements personals, que fan referència a la capacitat de contractar dels socis constituents.

Conté obligacions i drets de diverses característiques, segons sigui entre socis o davant tercers:

- Entre socis:
 - Obligacions.- 1. Aportar allò establert, que poden ser coses determinades, sumes de diners o indústria. 2. Anteposar l'interès social al particular. 3. Reintegrar i respondre, en el primer cas les sumes de la caixa social agafades pel seu benefici particular i, en el segon, fer-se responsable dels danys i perjudicis que hagi patit la societat per culpa del soci.
 - Drets.- 1. Administrar la societat. 2. Distribuir les pèrdues i els guanys.
- Davant tercers:
 - Obligacions.- Es genera la obligació quan aquesta es contrau per persona que ostenti la representació o mandat de la societat. El Codi Civil estableix que la societat queda obligada amb un tercer per actes d'un dels socis quan: 1. Aquest hagi obrat amb caràcter de soci per compte de la societat. 2. Que tingui poder per obligar la societat per mandat exprés o tàcit. 3. Que hagi obrat dins els límits que li assenyalen el seu poder o mandat.

L'extinció del contracte es produeix per raons objectives, és a dir, per raó de l'objecte social, o subjectives, per raó de les persones que la componen.

- Objectives.- 1. Expiració del termini. 2. Conclusió del negoci. 3. Pèrdua de la cosa, que pot ser total o parcial (art. 1701 del Codi Civil).
- Subjectives. 1 Mort d'alguns dels socis, tan sols en els contractes regits per la normativa civil, no essent així en els regits pel Codi de Comerç. 2.

Interdicció civil o insolvència d'algun dels socis, excepte quan el contracte sigui de caire mercantil, i en el cas de poder-se efectuar ha de ser de bona fe i en temps oportú, segons dicta el Codi Civil.

Pel seu objecte i per la legislació que les regeix, hi ha dos grans grups de societats, les *Societats Civils* i les *Societats Mercantils*, que tenen entre sí moltes diferències. La distinció fonamental entre aquestes dues societats, és que les civils es regeixen pel Codi Civil, i les mercantils pel Codi de Comerç. En conseqüència, la seva regulació jurídica, és també diferent, en molts aspectes.

- a) *Societats Civils*.- Poden constituir-se amb total llibertat, és suficient la voluntat de les parts manifestada verbalment (tot i que no és recomanable) o mitjançant el corresponent contracte, que no ha de ser necessàriament públic, i que no s'ha de subjectar a cap formulisme, excepte quan s'aporten a la societat bens immobles. Per tant no precisa de cap règim de publicitat, ni han de portar llibres de comerç en les formes i termes establerts per la llei. La responsabilitat dels socis pels deutes socials és il·limitada, i es dissolen per la mort o insolvència d'algun dels socis.
- b) *Societats Mercantils*.- Requereixen sempre que es formalitzin en escriptura pública, amb independència de que s'aportin bens immobles i, per tant, han d'acomplir amb el principi de publicitat, fent constar el nom, domicili, capital social, socis i règim al que s'acullen. Aquestes societats estan obligades a portar llibres de comerç en els termes que estableix la llei, i en cas d'insolvència, han d'acollir-se al sistema de suspensió de pagaments o fallida. La responsabilitat dels socis per deutes socials és limitada a l'aportació. La responsabilitat dels socis ens presenta una distinció en diverses fórmules de societat: 1. Societats Col·lectives, en les que respon el patrimoni social i la totalitat del patrimoni de tots els socis. 2. Societat Comanditària, en la que responen a les obligacions amb el patrimoni social i amb el d'una part dels socis. 3. Societat Anònima, en la que els socis garanteixen les obligacions socials amb el capital que es comprometen a aportar i, per tant, amb el patrimoni social.

B) Els contractes de Compravenda, Permuta i Donació

- a) Compravenda.- L'article 1445 del Codi Civil diu que: "*per contracte de compra i venda, uns dels contractants s'obliga a lliurar una cosa determinada, i l'altre a pagar per ella un preu cert, en diners o signe que els representi*", per tant, la compravenda és el canvi d'una cosa determinada per un preu cert. La

compravenda és un contracte consensual que es perfecciona, pel simple fet del consentiment, per tant no fa falta per a que sigui vàlid el lliurament de la cosa ni el pagament del preu en el mateix moment, ja que es perfecciona pel sol fet del consentiment, per l'acord de voluntats, de manera que el lliurament de la cosa i el pagament del preu es situen en la fase d'execució del contracte. És un contracte bilateral o recíproc, perquè sorgeix d'obligacions interdependents a càrrec de cada un dels contractants. Els subjectes del contracte són el comprador i el venedor, i la seva capacitat es regeix per les regles generals a excepció d'algunes d'especials, que el Codi Civil conté, relacionades amb el matrimoni i algunes prohibicions adreçades a persones concretes, per raó de l'activitat o funció que desenvolupen (tutors, marmessors, empleats públics etc.).

La compravenda pot ser civil o mercantil ¹³, i això vindrà determinat per si està regulada pel Codi Civil o pel Codi de Comerç.

- b) Donació.- L'ordenament jurídic contempla aquest contracte amb un cert recel donat que provoca un empobriment del donant que podria ser perjudicial per als seus creditors i familiars, i és per això que estableix normes i requisits per a la seva validesa.

L'article 618 del Codi Civil diu: *"la donació és un acte de liberalitat, pel qual una persona disposa gratuïtament d'una cosa en benefici d'una altra, que l'accepta"*

El Codi Civil exigeix la capacitat plena del donant doncs comporta una Pèrdua patrimonial i assenyala en el seu article 624 que: *"podran fer donació tots els que puguin contractar i disposar dels seus bens"*

Es fa distinció entre donacions de coses mobles i immobles quan l'article 632 del Codi Civil especifica que: *"la donació de cosa moble es pot fer verbalment o per escrit. La verbal requereix el lliurament simultani de la cosa donada"* o quan, en l'article 633 assenyala que: *"per a que sigui vàlida la donació de cosa immoble ha de fer-se amb escriptura pública"*.

La donació està sotmesa a certs requisits formals tal com estableix l'article 630 del Codi Civil que assenyala que per que no es consideri nul, cal que existeixi un acte d'acceptació per part del donatari o per mitjà de persona autoritzada amb poder especial per al cas o amb poder general i suficient.

¹³ VICENT CHULIÀ, Francisco. *Introducción al Derecho Mercantil*. Barcelona. Editat per José M^a. Bosch, Editor, S.A. Primera edició octubre 1988, tercera edició setembre 1990.

- c) Permuta.- L'objecte essencial del contracte de permuta resideix en el canvi d'una cosa per una altra cosa. L'article 1538 del Codi Civil diu que: *“la permuta és un contracte pel qual cada contractant s'obliga a donar una cosa per a rebre una altra”*. L'objecte de la permuta no ha de ser necessàriament una cosa material, sinó que es pot tractar de coses immaterials o de drets. Aquesta figura no deixa de ser la que contempla un canvi de propietat o de titularitat d'un dret.

Igual que la compravenda, la permuta és un contracte consensual, per tant es perfecciona amb el consentiment.

La permuta està contemplada en els articles 1538 al 1541 del Codi Civil i, donades les semblances que té amb la compravenda, l'article 1541 indica que tot el que no es trobi determinat a la part dedicada a la permuta es regirà per allò previst a la compravenda.

C) El contracte d'Arrendament.

El Contracte d'Arrendament és aquell per virtut del qual una de les parts s'obliga amb l'altra a proporcionar-li l'ús d'una cosa o a executar una obra, o efectuar-li un determinat servei a canvi d'un determinat preu. Per tant regulen relacions tan diverses com l'arrendament d'una cosa determinada per un període concret o l'execució d'una obra.

Aquest tipus de contractes els contempla el Codi Civil en el seu títol VI del llibre IV que en preveu tres tipus diferents:

- Arrendament de coses (art. 1543 del Codi Civil), que ha donat peu a lleis com la d'Arrendaments Urbans o la d'Arrendaments Rústics.
- Arrendaments d'obra (art. 1544 del Codi Civil).
- Arrendaments de serveis (art. 1544 del Codi Civil). Predecessor de la normativa de caire laboral que avui es fonamenta en l'Estatut dels Treballadors.

El contracte en l'àmbit mercantil. ¹⁴ ¹⁵

¹⁴ VICENT CHULIÀ, Francisco. Op. Cit.

¹⁵ BROSETA PONT, Manuel. *Manual de Derecho Mercantil*. Madrid. Editorial Tecnos S.A. Primera edició 1971, novena edició 1991.

En l'apartat anterior hem anat veient, que cal distingir entre àmbits mercantil i civil, en funció dels territoris en els que desenvolupem l'activitat econòmica i empresarial i, per tant, cal també distingir entre els diversos marcs contractuals, que en funció de la seva adscripció, a un o altre àmbit, es regiran per una normativa o altra.

Fins no fa masses anys les mercantilistes consideraven que la naturalesa del Dret Mercantil residia en el contracte, per tant tenia un caràcter eminentment contractual, mentre que actualment en la doctrina i les legislacions més modernes (no és el cas de la espanyola) es té una concepció institucionalista considerant que l'aspecte predominant del Dret Mercantil es centra en el subjecte (empresari mercantil). En els corrents clàssics es considera que el Dret Mercantil està integrat per un conjunt de contractes, pels quals els comerciants realitzen el seu tràfic professional. Actualment adquireix més importància la persona que realitza l'activitat professional de contingut econòmic, el mitjà utilitzat (la empresa), que no pas els mitjans jurídics instrumentals com els contractes. Té especial importància a aquesta concepció més moderna el consumidor final dels productes i dels serveis.

Malgrat tot, l'aspecte de l'activitat empresarial que més destaca és el de la realització de contractes, que són una classe de negocis jurídics, és a dir, la declaració de voluntat que crea drets i deures i que es veuen regulats al Codi de Comerç a l'article 2 i 50 i següents.

Per la naturalesa de les seves prestacions podríem determinar diversos grups de contractes mercantils:

a) - Transmissió de mercaderies:

El contracte de compravenda mercantil és el més rellevant en la transmissió de mercaderies.

Els criteris per determinar si una compravenda és civil o mercantil es troben al Codi de Comerç, quan en el seu article 325 estableix que: *"serà mercantil la compravenda de coses mobles per vendre-les, bé de la mateixa forma que s'han comprat o bé en una altra diferent, amb ànim de lucrar-se en la revenda"*.

En conseqüència requereix que es tracti de coses mobles i que es realitzi amb una finalitat de lucre.

Cal determinar doncs, que per que un contracte es consideri mercantil ha de reunir uns certs requisits:

- Que recaigui sobre bens mobles.
- Que el comprador adquireixi el bé per revendre, sigui o no comerciant, de manera que no és mercantil, sinó civil, tant la compra de bens de consum per al consumidor, com la compra de bens d'equipament per l'empresari o professional per a la instal·lació i explotació en la seva empresa.
- Que el venedor no sigui agricultor, ramader, artesà o consumidor, és a dir, que sigui empresari mercantil o bé persona que ja ha adquirit la cosa per revendre-la amb ànim de lucre.

També podem considerar altres contractes de transmissió de mercaderies com poden ser el contracte de subministre, l'estimatori o de dipòsit en comissió i els contractes de distribució, i un grup que podríem anomenar de compravendes especials, entre les que hi trobem el contracte de "leasing" que és una figura de recent aparició en el nostre món econòmic que prové del model d'Estats Units i que consisteix en una operació de finançament a mitjà o llarg termini en el que l'interessat contracta a l'intermediari financer perquè adquireixi del fabricant un bé d'equipament amb la finalitat de cedir-li l'ús per un temps determinat mitjançant el pagament d'un cànon.

b) Transmissió de bens immaterials:

La normativa actual admet el caire patrimonial sobre bens immaterials i per tant la seva transmisivitat i contempla la regulació contractual necessària.

Cal, però, parar atenció en determinats aspectes com és el de la figura de cessió i el de la transmissió definitiva del dret que són de caire mercantil a l'hora de les figures de transmissió limitada en el temps o en el contingut, que són de caire civil, ja que no tenen reconegut el seu caire mercantil, ni són anàlegs a d'altres regulats al Codi de Comerç.

Els grans grups d'aquesta figura contractual són:

- Transmissió de drets de patent (Llei de Patents de 20 de març 1986).
- Transferència de tecnologia estrangera (Reial Decret 1750/87 de 18 de desembre).
- Cessió i llicència de marca (Ley de Marcas de 10 de novembre de 1988).
- Transmissió de drets de propietat intel·lectual (Ley de Propiedad Intelectual de 11 de noviembre de 1987).

d) Contractes de transport:

El transport constitueix una activitat econòmica essencial, mitjançant la qual s'aproximen les matèries primeres als centres de producció i de distribució successivament, fins arribar als consumidors. Serveix també per a portar persones d'un lloc a un altre i el grau de desenvolupament d'un país es mesura, entre d'altres factors, per la qualitat de les seves xarxes de distribució.

El negoci jurídic pel qual es fa possible l'explotació d'aquesta activitat econòmica és el contracte de transport, mitjançant el qual un empresari es compromet a traslladar persones o coses d'un lloc a un altre per un preu i un mitjà de transport determinat.

Els contractes de transport podran ser segons el mitjà emprat:

- Transport ferroviari.
- Transport per carretera.
- Transport fluvial.
- Transport aeri.
- Transport marítim.

En qualsevol tipus d'aquests transports, podran ser segons el seu contingut:

- De viatgers.
- De mercaderia.
- Mixtes.

e) Contracte de Comissió:

Podríem definir aquest tipus de contracte com aquell pel qual el comissionista, en la seva condició d'empresari mercantil, s'obliga a realitzar la seva activitat consistent en efectuar un acte o negoci jurídic per compte del comitent, amb la remuneració establerta quan s'aconsegueix el resultat previst.

Aquest tipus de contracte ha anat variant amb el temps, donat que en un principi era un contracte pel qual el comissionista comprava o venia en nom propi per compte i interès d'un altre, mentre que modernament es tendeix a substituir la col·laboració esporàdica del comissionista, per les sucursals, delegacions o agències, (Bancs, Agents de Canvi i Borsa, Corredors de Comerç etc.) pel que ha vist modificat el seu contingut, però no ha disminuït la seva importància.

f) Contracte d'Agència:

És aquell pel qual un empresari mercantil assumeix, de manera permanent i mitjançant retribució, la tasca de promoure o concertar contractes en nom i per compte d'altri a una zona determinada. Entre Comissió i Agència, existeix una estreta relació funcional, donat que la comissió permet una col·laboració aïllada i esporàdica per a contractar i l'agència institueix una col·laboració estable per a que un empresari desenvolupi la seva activitat mitjançant un agent representant a una zona determinada.

g) Contracte de Mediació o Corretatge.

Es pot definir aquest tipus de contracte, com aquell pel qual una part s'obliga davant les altres, sense relació de dependència ni representació, a desplegar una activitat dirigida a procurar la conclusió d'un contracte.

Hi ha ocasions en què l'empresari precisa estipular un contracte per obtenir un bé o un servei i, per diverses raons, no pot dedicar-se a la recerca de qui podria estar en condicions o tenir interès en realitzar-lo. Per resoldre aquest problema hi ha professionals que es dediquen a realitzar el servei de recerca de les persones que poden tenir el bé, o donar el servei, i que estan en condicions de contractar. Així doncs el corredor és un subjecte que gestiona interessos aliens, desenvolupant una activitat molt propera al comissionista i a l'agent, però separats per profundes diferències.

h) Contracte de Concessió o Distribució.

És un contracte de naturalesa mixta, en virtut del qual, les grans empreses fraccionen el mercat en petites zones assignades als seus concessionaris o distribuïdors. A diferència del contracte d'Agència el concessionari adquireix en ferm la mercaderia de la casa representada, i en conseqüència tots els riscos pesen sobre ell i no sobre l'empresa que atorga la concessió.

i) Contractes Publicitaris.

Aquests tipus de contracte estan regulats per la Llei de Publicitat de 1988 als articles 15 a 24. Aquest articula i estableix el degut nexa d'unió que s'ha d'exigir, entre anunciant i consumidor, i fa possible l'activitat publicitària.

Els contractes publicitaris poden ser de diverses menes:

- Contracte de Publicitat.- Al qual una part, el client, encarrega a una agència de publicitat, mitjançant una contraprestació, l'execució de publicitat i la creació, preparació o programació d'aquesta (art 15).
- Contracte de difusió publicitària.- És el que per una part, el mitjà de publicitat, s'obliga a favor d'una altra, client o agència, a permetre l'utilització publicitària d'unitats d'espai o de temps disponibles, a canvi d'una contraprestació fixada a les tarifes preestablertes (art. 19).
- Contracte de Creació Publicitària.- És aquell pel qual una persona física o jurídica s'obliga a favor d'un anunciant o agència a idear i elaborar un projecte de campanya publicitària, a canvi d'una contraprestació establerta.
- Contracte de Patrocini.- A aquest tipus de contracte una part anomenada patrocinat, a canvi d'un ajut econòmic per a la realització de la seva activitat, es compromet a col·laborar en la publicitat de l'altra, denominada patrocinador (art. 24).

j) Contracte de Dipòsit.

El Contracte de Dipòsit és aquell pel qual es fa possible que una persona rebi d'una altra una cosa moble, obligant-se davant aquesta a custodiar-la i restituir-la en el moment pactat i normalment sota preu establert (art. 304 del Codi de Comerç).

El servei de custòdia de mercaderies, de títols valors o de diners constitueixen una activitat econòmica de gran importància i utilitat en el marc de les activitats empresarials.

k) Contracte de Préstec Mercantil.

El Codi Mercantil sota el nom de préstec mercantil, es refereix al préstec mutu que té per objecte el lliurament de diners, de títols, mercaderies o efectes, que passen de la propietat del lliurador, que la perd, a la del receptor, que l'adquireix.

l) Contractes Bancaris.-

Són aquells que s'estipulen professionalment per un Banc, entitat de crèdit o de dipòsit, generalment sobre diners, crèdit o títols valors, bé de forma esporàdica o en una relació permanent. Tenen una gran varietat de figures, però els classificarem per raó d'utilitat sistemàtica en:

- Contractes de crèdit: 1 actius o 2 passius.
 - 1 Actius: Préstec de diners, Descompte, Obertura de crèdit.
 - 2 Passius: Dipòsit de diners, Redescompte.

- Contractes neutres, de servei o gestió:
 - Obertura de compte corrent.
 - Transferència bancària.
 - Cobrament documentari.
 - Subministrament d'informes bancaris.
 - Servei de caixes de seguretat

m) Contractes d'Assegurança.

Ni el Codi de Comerç ni el Codi Civil ens serveixen per a definir aquest tipus de contracte que, quan es contemplen als referits textos legals, es fa de manera incompleta i cal que ens apropem a la Llei de Contracte d'Assegurança que els defineix de la següent manera: *“són aquells pels quals l'assegurador s'obliga, mitjançant el cobrament d'una prima i pel cas de que es produeixi l'esdeveniment de risc que és objecte de cobertura, a indemnitzar, dins els límits pactats, els danys produïts a l'assegurat o a satisfer un capital, una renda o altres prestacions convingudes”*.

Ens trobem amb una primera divisió en el món dels contractes d'assegurança actuals:

- Assegurances socials, obligatòries.
- Assegurances privades, voluntàries.

De fet tant un tipus com un altre persegueixen la mateixa finalitat genèrica, però existeixen entre elles profundes diferències, que es fonamenten en el fet de que les primeres s'imposen i naixen per mandat contingut en una disposició normativa i les segones depenen de la voluntat dels subjectes que suporten els riscos que cobreixen tant sols si així ho desitgen.

Dins d'aquests grans grups podem distingir:

- Assegurances de danys o indemnització
- Assegurances de persones o previsió.

Al primer grup trobem diverses modalitats que podem resumir de la següent manera:

1.- Assegurances de coses:

- Assegurança d'incendis (art. 45-2 Llei de Contractes d'Assegurança).
- Assegurança de robatori (art. 50-1 " " " ").
- Assegurança de transport terrestre (art. 61 " " " ").

2.- Assegurança de lucre cessant:

- Diversos (pèrdua de lloguers, contra la pluja en espectacles públics).
- Paralització d'empresa.
- Agraris combinats.

3.- Assegurança de crèdits.

4.- Assegurança de responsabilitat civil:

- Voluntaris (art. 73 Llei de Contractes d'Assegurança).
- Obligatori (art. 75 " " " " " ").
- Reassegurança (art. 78-1 Llei de Contractes d'Assegurança).

5.- Assegurança de persones:

- Assegurança de vida.
- Assegurança d'accidents.
- Assegurança de malaltia.
- Assegurança d'assistència sanitària.

El contracte en l'àmbit de l'Administració. ¹⁶

¹⁶ BARRACHINA JUAN, Eduardo. *Curso de Derecho Administrativo*. Barcelona Edita Promociones Publicaciones Universitarias. Primera edició juliol 1985, segona edició 1986.

L'article 103-1 de la Constitució Espanyola diu: *“L'Administració Pública serveix amb objectivitat els interessos generals i actua d'acord amb els principis d'eficàcia, jerarquia, descentralització, desconcentració i coordinació sotmetent-se plenament a la llei i al Dret.”*

L'Administració Pública és una persona jurídica, capaç de drets i obligacions, que ha de servir amb objectivitat els interessos generals i, per tant, precisa d'un mitjà de relacions per participar al món del Dret, a més de l'acte administratiu, que representa tan sols la voluntat de l'Administració.

Aquesta participació es porta a terme mitjançant la figura del contracte en general, que s'adaptarà a les necessitats pròpies de l'Administració, adoptant la forma de contracte administratiu, o de contracte privat.

Es pot considerar Contracte Administratiu aquell acord que, regulat pel Dret Administratiu, es porta a terme entre l'Administració i els particulars, en virtut del qual aquests s'obliguen a prestar, en benefici d'aquella, certes prestacions de contingut patrimonial. L'article 1 de la Llei de Contractes de l'Estat diu que els contractes que celebri l'Administració de l'Estat, amb persones naturals o jurídiques, s'ajustaran a les prescripcions contingudes a la present Llei, i a les seves disposicions reglamentaries.

A efectes de determinar el regim jurídic aplicable als contractes l'article 5 del Reglament General de Contractes de l'Estat diu que es divideixen en els següents grups i segons l'article 4 de la Llei de Contractes de l'Estat estan sota les regles que es citen.

1.- Contractes administratius d'obres, gestió de serveis públics i subministraments.

Són els que tenen com a objecte directe l'execució d'obres i la gestió de serveis públics de l'Estat, així com la prestació de subministraments. Tenen caràcter administratiu i la seva preparació, adjudicació, efectes i extinció, es regeixen per la Llei de Contractes de l'Estat i les seves disposicions reglamentàries, supletòriament per la resta de normes de dret administratiu i en el seu defecte per les normes de dret privat.

- L'article 55 del Reglament general de Contractes de l'Estat considera Contractes d'obres:
 - La construcció d'un bé que tingui naturalesa immoble.

- La realització de treballs que modifiquin la forma o substància del terreny o del subsòl.
 - La reforma, reparació, conservació o enderroc dels definits en els paràgrafs anteriors.
- El Contracte de gestió de serveis públics consisteix en que l' Estat comanda a una persona, natural o jurídica la gestió d'un servei que es regularà per la Llei de Contractes de l'Estat i per el Reglament de Contractes de l'Estat. L'Estat pot gestionar indirectament mitjançant aquest tipus de contracte tots els serveis de la seva competència, sempre que tinguin un contingut econòmic que els faci susceptibles d'explotació per empresaris particulars.

La contractació d'aquests serveis pot tenir diverses modalitats:

- Concessió, per la qual l'empresari gestionarà el servei exclusivament sota el seu risc.
 - Gestió interessada, en la qual l'Estat i l'empresari participen en els resultats de l'explotació.
 - Concert, amb la persona jurídica o natural, que ja està realitzant prestacions anàlogues a les que constitueixen el servei públic del que es tracti.
 - Creació d'una societat d'economia mixta en que l'estat participa per sí mateix o mitjançant un ens públic estatal.
- El Contracte de subministrament es considera aquell en el que l'Administració compra bens immobles en els concorren alguna de les següents característiques:
 - Que l'empresari s'obligui a lliurar una pluralitat de bens, de forma successiva i per un preu unitari, sense que la quantia total es defineixi amb exactitud al temps de celebrar el negoci per estar subordinats els lliuraments a les necessitats de l'Administració.
 - Que es refereixin a bens consumibles o de fàcil deteriorament per l'ús.
 - Que les coses que hagin de ser lliurades per l'empresari s'elaborin segons les característiques fixades per l'Administració.

Fora dels casos relacionats la resta d'adquisicions de bens mobles es regiran pel que dictamina la Llei del Patrimoni de l'Estat .

2.- Contractes Administratius especials.

Segons l'article 7 del Reglament General de Contractes de l'Estat i el 4-2 de la Llei de Contractes de l'Estat aquest tipus de contracte son els de contingut

patrimonial, de préstec, de dipòsit, de transport, d'arrendament, de societat i qualsevol altre que per declarar-ho una Llei tinguin caràcter administratiu, per la seva directa vinculació al desenvolupament regular d'un servei públic, i es regiran pel que fa a la seva preparació, adjudicació, efectes i extinció per les normes administratives especials, i en el seu defecte, per les disposicions de la Llei de Contractes de l'Estat, relatives als contractes d'obres, gestió de serveis i subministraments i per les demés normes de Dret administratiu. En absència d'aquestes ultimes seran d'aplicació les normes de Dret privat.

3.- Contractes privats de l'Administració

Els Contractes privats de l'Administració es regeixen, segons els articles, 8 del Reglament de Contractes de l'Estat i 4-3 de la Llei de Contractes de l'Estat, pel que fa a la seva preparació, competència i adjudicació, a les normes administratives especials i pel que fa als seus efectes i extinció a les normes de Dret privat.

Tenen consideració de contractes privats de l'Administració:

- Els de compravenda d'immobles i mobles, permuta, arrendament, donació i demés als que fa referència la llei de Patrimoni de l'Estat, en els que concorri alguna circumstància del art. 4-2 de la llei de Contractes de l'Estat.
- Els típics del Dret Civil i Mercantil que no estiguin previstos en els contractes pròpiament administratius.
- Aquells que el seu caràcter no es pugui deduir de les normes establertes pels contractes purament administratius i contractes especials. En aquest cas la presumpció està a favor del seu caràcter privat.

L'empresari: subjecte agent de l'activitat econòmica.

L'empresa com a eina. ¹⁷

L'empresari.

Podríem considerar a l'empresari com el subjecte agent de l'activitat econòmica, ja que és una persona física o jurídica que realitza en nom propi una determinada activitat econòmica i es caracteritza per assumir la iniciativa i el risc.

El Codi de Comerç donava una definició de comerciant a la figura de l'empresari actual per raons de desajust històric, que obviava l'activitat industrial cenyint-se tan sols a la comercial. A les darreres modificacions tant del Codi de Comerç com del Reglament del registre mercantil s'han corregit aquests anacronismes i el terme emprat és el de "empresari mercantil" en lloc de "comerciant."

Es pot definir, des d'un punt de vista jurídic, a l'empresari com: *"la persona física o jurídica que en nom propi i per sí mateix, o mitjançant un altra persona, exerceix organitzadament i professionalment una activitat econòmica, adreçada a la producció, o a la mediació de bens o de serveis, per al mercat."*

A la vista del nostre ordenament jurídic, podem afirmar l'existència de:
a) empresaris mercantils, b) empresaris civils, i c) empresaris públics.

Dins dels empresaris mercantils es pot distingir dos grans grups segons l'estructura de l'empresa:

- Empresari mercantil individual, fórmula que recau sobre una persona física que realitza en nom propi i mitjançant una empresa una activitat econòmica comercial, industrial o de serveis, i a qui li son imputables totes les relacions establertes amb tercers, responent davant els seus creditors amb tots els seu bens presents i futurs segons contempla el Codi Civil en l'article 1911. No existeix diferència entre el seu patrimoni civil i el de l'empresa i no es distingeix entre les obligacions civils i les mercantils.

¹⁷ BROSETA PONT, Manuel. Op. Cit.

- Empresari mercantil col·lectiu o social, existeix a partir de que dues o més persones decideixen posar en comú diners, bens o treball, per explotar una activitat econòmica, comercial o industrial, amb l'objectiu de distribuir entre sí el guanys que obtinguin. Així doncs l'empresari mercantil no és cap de les persones que s'associen, sinó la persona jurídica nova i diferent que es crea per a realitzar l'activitat.
- Hi ha un tipus d'empresari que malgrat realitzen una activitat econòmica per al mercat i ho fan en nom propi no es poden determinar com a empresaris mercantils, són els anomenats empresaris civils que es poden classificar de la següent manera:
 - Petits empresaris, que realitzen en nom propi una activitat econòmica per al mercat però no disposen d'una veritable empresa, sinó que actuen amb el treball, propi i de la pròpia família, com pot ser el cas dels artesans, dels agricultors que conreen les seves pròpies terres o dels petits comerciants.
 - Empresaris civils, que ho son, per la naturalesa civil de l'activitat econòmica que realitzen. Els empresaris agrícoles individuals no són mercantils per que la seva activitat no està descrita en l'article 1 del Codi de Comerç, com tampoc ho són els professionals lliberals, encara que disposin d'una veritable empresa pel desenvolupament de la seva activitat.
- És habitual, que les corporacions o ens públics realitzin activitats mercantils, i que ho facin mitjançant Empreses Públiques. Per això es creen ens de Dret Públic, per dotar a aquestes empreses de formes jurídiques privades, anomenades Organismes Autònoms.

L'empresa pública ¹⁸ és una empresa sota el control efectiu de l'Estat o d'un organisme públic descentralitzat. Això vol dir que conté dos elements essencials, per una part el control és de l'Administració que l'exercita mitjançant la propietat total o majoritària, i per altra que exerceix una activitat no administrativa amb un preu a canvi de la venda d'un bé o servei. Les empreses públiques es troben en molts moments condicionades a les seves pròpies contradiccions que li generen, per una part, la doble condició d'empresa subjecte a l'hora instrument de la política econòmica, i per una altra, les exigències financeres de cobrir les despeses, front a les exigències de servei públic sovint deficitari.

¹⁸ CORONA, Juan F.; COSTAS, Juan C. i DÍAZ, Amelia. *Introducción a la Hacienda Pública*. Barcelona. Editorial Barcanova S.A., col·lecció Temes Universitarios. Primera edició 1988, segona edició 1989.

Els grans grups de les empreses públiques es conformen en funció d'un criteri de territorialitat:

- Empreses Estatals.
- Empreses Autonòmiques.
- Empreses Locals (Provincials o Municipals).

Aquestes empreses poden dependre directament dels departaments de les pròpies administracions, conformar-se com organismes autònoms, o bé establir-se a partir de fórmules mixtes en base a un ordenament jurídic privat.

L'empresa.

Consideracions generals.

L'empresa com a element d'organització econòmica, s'ha convertit en un instrument imprescindible per a la realització de les activitats mercantils i industrials.

El seu regim jurídic pertany a més d'una disciplina, per que concorren en ella diversos elements personals (Dret laboral); diversos elements materials i immaterials que pertanyen a règims de també diversos sectors del Dret positiu; diversos interessos que la converteixen en centre d'atracció tant de Dret públic com de Dret privat. Això fa que el règim jurídic de l'empresa correspongui a diverses disciplines jurídiques, ja que per una banda és una cèl·lula d'organització social i per una altra és una organització patrimonial productiva. En la doctrina actual, sembla haver-hi discrepàncies sobre el concepte jurídic de l'empresa, però també sembla que la majoria de criteris s'inclinen per acceptar que, al ser mencionada en diversos preceptes positius, al contemplar-se en la pròpia Constitució a l'article 38 i per ser objecte de negocis jurídics, el concepte econòmic de l'empresa es pot validar com a concepte jurídic de la mateixa. Per tant podem convenir que l'empresa és una organització de capital i treball destinada a la producció o a la mediació de bens o de serveis per al mercat. Els criteris que equiparen els conceptes econòmic i jurídic de l'empresa ho fan des de l'opinió que tant l'Economia com el Dret han de coincidir en que el terme empresa es refereix al mateix fenomen de realitat social i que existeix per tant un concepte unitari d'aquest terme que ha de ser vàlid i aplicable per totes les disciplines jurídiques.

La lliure competència

Als paràmetres en que es desenvolupa l'activitat econòmica dins el marc de l'Estat Modern, s'instaura el principi de "lliure accés" a l'exercici de qualsevol activitat econòmica, per que tots els ciutadans son iguals davant la Llei i això produeix l'efecte conseqüent de l'aparició del principi de "llibertat de competència" pel qual qualsevol empresari pot concórrer i competir amb altres que es dediquen a la mateixa activitat.

Aquests dos principis s'afirmen en el nostre ordenament jurídic amb normes, fins i tot de caràcter constitucional.

L'economia de mercat o lliure competència requereix unes normes o regles de joc que defensin tant a l'empresari, com al consumidor.

Tutelar la llibertat de competència, és una ineludible exigència als països capitalistes, en el moment en que assoleixen un determinat grau de desenvolupament. És per això que s'han promulgat Lleis i disposicions anomenades d'ordenació del mercat, com és el cas de la Llei 16/1989, de 17 de juliol, de Defensa de la Competència. Aquesta Llei cerca el seu fonament, en el fet que la competència econòmica, com principi rector de tota l'economia de mercat, constitueix la primera i més important forma en que es manifesta l'exercici de la llibertat d'empresa, reconeguda en l'article 38 de la Constitució Espanyola. Conté aquesta Llei un objectiu específic que és el de garantir l'existència d'una competència suficient i protegir-la de tot atac contrari a l'interès públic.

La protecció del consumidor.

De la mateixa manera que el nostre ordenament jurídic contempla la protecció dels drets de competència, contempla la protecció del consumidor.

Les normes reguladores de la competència mercantil ja no estan tan sols orientades a protegir i tutelar als empresaris sinó que tendeixen a defensar els interessos dels consumidors.

És a partir de l'article 51 de la Constitució espanyola, al qual es configura la defensa dels consumidors com a principi rector de la política social, que l'ordenament jurídic contempla el marc d'actuació en aquest àmbit, amb la promulgació de la Llei 26/1984 de 19 de juliol, General per a la Defensa dels Consumidors i Usuaris, que conté una detallada relació dels drets bàsics dels

consumidors, i una minuciosa tipificació de les infraccions, amb les seves corresponents sancions.

Classes d'empresa.

A l'hora de determinar les classes d'empresa es pot fer atenent diversos criteris, que ens condueixen a descobrir també una gran diversitat d'empreses que com veurem repercuteixen sobre el seu règim jurídic.

- Per raons de la dimensió econòmica, i de l'organització dels elements reals i personals que estan al servei de l'explotació econòmica podem dividir a les empreses en:
 - Grans.
 - Mitjanes.
 - Petites.

En el nostre Dret positiu falten els paràmetres clars per determinar un criteri que estableixi la frontera entre unes i altres, però evidentment, per determinar els grups d'aquesta divisió, es farà mitjançant termes objectius com ara el volum de facturació, el patrimoni, les dimensions de l'estructura, tant de caràcter tècnic com humà, la implantació territorial etc.

- Per la naturalesa de la seva activitat que realitza es poden dividir en:
 - Mercantils.
 - Industrials.
 - Serveis.
 - Agrícoles.

Les tres primeres constitueixen el principal sector d'aplicació del Dret Mercantil codificat que els atribueix el caràcter de comerciant o empresari pel fet de desenvolupar la seva activitat mitjançant una empresa.

Les empreses agrícoles però, quan la seva activitat la porta a terme una persona física, no es contemplen en l'àmbit d'allò mercantil, i és al contrari quan la porta a terme una societat anònima o limitada, quedant sotmeses al Dret Mercantil.

- Per la naturalesa del seu titular podem distingir dos grans grups:

- Empreses Públiques. Són aquelles que el seu titular es qualsevol Organisme de l'Administració en algun dels seus àmbits territorials; Central, Autonòmic, o Local. Aquesta titularitat pot ser exercida de forma directa per les pròpies corporacions, o de forma indirecta, mitjançant les diverses fórmules jurídiques que el nostre ordenament admet per aquestos casos, com per exemple, Organismes Autònoms o Societats mercantils amb capital públic.
- Empreses privades. Són aquelles que el seu titular és privat, tant en el cas de que sigui una persona física, per tant un empresari individual, com que sigui una persona jurídica, o el que és el mateix, un empresari col·lectiu, en qualsevol de les formes societàries que contempla l'ordenament jurídic, i que més endavant analitzarem amb més deteniment.

Els signes distintius

A cada un dels sectors que componen la realitat econòmica regulada per el sistema jurídic –empresari, empresa i activitat- podríem considerar que li corresponen unes institucions típicament mercantils –*nom comercial, rètol i marca*.

El nom comercial és el que distingeix a l'empresari que realitza una activitat de la resta dels seu competidors que ho fan normalment en el mateix àmbit comercial. És el que permet individualitzar i distingir a cada empresari mercantil, individual o social en l'exercici de la seva activitat econòmica, tal com indica l'article 76-1 de la Llei de marques de 1988 quan diu: “*s'entén per nom comercial el signe o denominació que serveix per identificar a una persona física o jurídica en l'exercici de la seva activitat empresarial i que distingeixen la seva activitat d'activitats idèntiques o similars.*”

El rètol fa referència a la seu o local comercial on es desenvolupa l'activitat econòmica. Serveix, interessa i protegeix a l'empresari, per que atrau a la clientela; però també serveix i protegeix al consumidor per que li permet escollir i distingir el local o establiment i evita confusions.

L'article 82 de la llei de Marques, diu: “*s'entén per rètol d'establiment el signe o denominació que serveix per a donar a conèixer al públic un establiment i per a distingir-lo d'altres destinats a activitats idèntiques o similars.*”

La marca comercial o de fàbrica, fa referència a les mercaderies o productes fabricats o distribuïts.

Les marques distingeixen dels competidors els productes, les mercaderies o els serveis que aquell fabrica o distribueix. És per tant, el signe distintiu en el que es diferencia el resultat material, o tangible, de l'activitat econòmica de l'empresari.

L'article 1 de la Llei de marques el defineix així: *"s'entén per marca tot signe o mitjà que distingeixi o serveixi per a distingir en el mercat productes o serveis d'una persona, de productes o serveis idèntics o similars."*

La funció essencial d'aquestes institucions adquireix sentit si tenim en compte que qualsevol empresari que en l'exercici del dret de la competència ha captat una clientela, té l'interès lògic de distingir-se dels competidors, de diferenciar els locals de la seva empresa de la resta, i de fer possible que els seus productes es distingeixin també dels de la competència.

Els signes distintius serveixen per, a més de diferenciar, recollir i consolidar la clientela obtinguda en l'exercici de l'activitat de l'empresa, i per oferir a aquesta clientela la possibilitat informativa que evitarà confusions perjudicials.

Hi ha discussions sobre quin és el moment en que el dret al signe és efectiu. Hi ha opinions que consideren que neix en el moment de la seva inscripció en el Registre de la Propietat Industrial, i n'hi ha que pensen, que es constitueix amb la seva creació i ús, fins i tot abans de l'inscripció o sense ella. Podem considerar que el signe distintiu pot nàixer pel registre i per la seva creació o ús notori i que preval el signe creat i usat en forma notòria davant el signe posterior, idèntic o semblant, registrat, malgrat que la llei fa dependre el naixement i la protecció del signe del fet de la seva inscripció en el Registre de la Propietat Industrial.

Entorn fiscal de l'empresa^{19 20}

El sistema fiscal, afecta de diferent manera a tots els subjectes i operacions, que componen el sistema econòmic, és per això, que l'empresa es transforma en un subjecte passiu, en tant que objecte de recaptació, i en un subjecte actiu, en tant que element recaptador indirecte. Així doncs, l'empresa

¹⁹ CORONA, Juan F.; COSTAS, Juan C. i DÍAZ, Amelia. Op. Cit.

²⁰ VERDÚ SANTUARDE, Antonio i col·laboradors. *Fiscalidad de la Empresa*. Barcelona. Edicions Vicens-Vives S.A. Primera edició 1986.

juga un paper capital al sistema impositiu, pel que es transfereixen recursos del sector privat al sector públic.

El nucli fonamental sotmès a gravamen, és la renda, i aquesta presenta tres vessants que poden ser per separat objecte d'imposició: la producció, la despesa i l'ingrés que no deixen de ser facetes del mateix procés i d'aquesta manera han de ser tractades tant econòmica com jurídicament.

La majoria de figures impositives graven l'empresa, encara que aquesta no hagi de suportar-los de forma directa, però sí que l'afecten indirectament, donat que a més de la seva funció recaptadora, i la seva posició en el sistema econòmic, l'empresa participa de les diverses manifestacions del fenomen de la translació d'impostos.

Les partides més significatives en el procés econòmic de qualsevol empresa, es troben implicades en els resultats d'aquesta, que són en definitiva, la conseqüència de conjugar els tres elements que hem citat de la producció, la despesa i l'ingrés.

Podríem classificar en tres grups, les càrregues fiscals que recauen sobre les empreses: Impostos estatals, gravamens locals, i quotes de la Seguretat Social.

Cal distingir que el tercer grup, la Seguretat Social, s'apunta aquí per a ser estudiat i correspondre a una càrrega real sobre els pressupostos d'una empresa, en concepte de cost salarial, però en realitat no constitueix una tributació en el seu caràcter més estricte, és més aviat una prima d'assegurança pagada pels treballadors mitjançant l'empresa, que suporta les quotes corresponents i que tenen caràcter obligatori. És precisament aquest caràcter d'obligatorietat, que ens fa incloure com a figura de caire impositiu indirecte, a la Seguretat Social.

Impostos Estatals.

Respecte als altres dos grups, podem assegurar que el més important de la fiscalitat empresarial, el constitueix sense cap mena de dubte, el de les figures impositives estatals que representen gairebé el 90 % del total ingrés de l'Estat.

Aquest grup de figures impositives es compon essencialment dels impostos de:

- Renda (IRPF).

- Societats.
- Valor Afegit (IVA).
- Transmissions Patrimonials.
- Duanes.

Pot estranyar que s'inclogui l'impost sobre la renda o IRPF, com a impost d'empresa, però considerem que en ell s'integra la tributació dels beneficis de les empreses individuals, així com els salaris i rendiments de capital (interessos i dividends) que si bé no els suporta directament l'empresa, és aquesta la que ha d'efectuar la liquidació, pel que assumeix obligacions que l'obliguen a realitzar operacions que afecten al seu desenvolupament econòmic.

Malgrat tot, l'impost empresarial per excel·lència és el del Valor Afegit, anomenat IVA. És un impost indirecte i, per tant, objectiu, que mostra una homogeneïtat de tractament inexistent als directes o personalistes. Per tant, el fet de que sigui objectiu i que s'adrexi a les operacions més que als subjectes el fa un instrument idoni de control fiscal, per que permet deduir de les operacions empresarials, les possibles rendes generades en el procés econòmic.

L'impost de Societats o sobre el benefici, grava a determinats ens per la renda neta o excedent o benefici obtingut, tenint caràcter accessori l'activitat econòmica a que es dediqui.

La determinació del que constitueix el benefici és complexa, donat que es tracta d'una magnitud de difícil quantificació, pel variat aspecte de fets econòmics que intervenen en el procés (ingressos i pagaments; despeses i inversions; costos i rendiments; plusvàlues i deprecacions etc.). Malgrat la dubtosa qualificació i l'imprecisa quantificació, és un impost que la normativa fiscal aplica a tot tipus d'empresa, al marge de comptades excepcions.

També podem determinar que els impostos Duaners tenen un caràcter eminentment d'empresa, donat que els agents més actius en l'importació i exportació, que és l'activitat gravada, son habitualment les empreses, si més no, els grans volums d'aquestes transaccions son típicament empresarials.

Gravàmens Locals.

La tributació local es configura essencialment, per les següents formes contributives:

- Contribució Territorial (IBI).
- Impost d'Activitats Econòmiques (IAE).

- Impost sobre solars i Increment dels Valor del Terreny (Plusvàlues).
- Impost sobre la Publicitat a la Via Pública.
- Impost sobre la Circulació de Vehicles.
- Taxes diverses per serveis (recollida de brossa etc.).
- Contribucions especials per obres (permisos d'obres).

Els impostos que integren la tributació local més típicament empresarials i per tant de major interès per aquest estudi son l'IBI i l'IAE creats i regulats per la Llei 39/1988 de 28 de desembre Reguladora de les Hisendes Locals que atribueix la gestió tributaria als Ajuntaments.

L'Impost d'Activitats Econòmiques està desenvolupat en la Llei Reguladora d'Hisendes Locals als articles 79 a 92 i l'aprovació de tarifes i classificació per epígrafs es regula pel Reial Decret Legislatiu 1175/1990 de 28 de setembre.

Pel que fa a l'activitat a l'àmbit de l'espectacle el referit Decret situa l'activitat empresarial al Grup 965, Espectacles i en l'epígraf 965.1 Espectacles en sales i locals; epígraf 965.2 Espectacles al aire lliure; epígraf 965.3 Espectacles fora d'establiment permanent; epígraf 965.4 Empreses d'Espectacles.

L'activitat de caràcter professional personal queda reflectida en la Secció Tercera, Activitats Artístiques, Agrupació 01. Activitats relacionades amb el cinema el teatre i el circ.

A tall d'exemple el Grup 011 inclou directors de cinema i teatre; el Grup 013 als actors de cinema i teatre.

Dels impostos citats els de major incidència en l'activitat econòmica de les empreses són, sens dubte, l'Impost sobre Societats, l' Impost del Valor Afegit (IVA) i els de Transmissions Patrimonials.

Impost sobre Societats.

Les empreses son l'eix vertebrador de l'activitat productiva, i la renda que obtenen, ja sigui de forma personal com empreses individuals, o organitzades societariament de forma col·lectiva, estan sotmeses a un gravàmen sobre la renda o beneficis obtinguts, anomenat Impost de Societats. Aquest impost es present en la majoria de sistemes fiscals existents en l'actualitat malgrat haver estat fortament qüestionat. La justificació de l'impost

es sustenta sobre tot en el principi de la capacitat de pagament i l'utilització de l'impost com a instrument de regulació social.

D'acord amb el primer principi, que és el rector de les imposicions directes, les societats obtenen beneficis com a conseqüència de la seva actuació i per tant generen la capacitat de pagament que per tant les fa subjectes passius amb capacitat tributaria. En segon lloc, estructurat correctament, serveix d'instrument per poder evitar la formació de grans empreses, que puguin tenir excessiu poder en el mercat, i desestabilitzar el sistema econòmic a favor d'uns pocs.

Juga un paper molt important per que té una gran capacitat de recaptació, tant sols superada generalment per l'IRPF i en alguns casos per l'IVA, que com ja hem indicat son les figures bàsiques per a garantir la suficiència de un sistema tributari.

L'impost de societats es configura doncs, com un impost directe en tant que grava la renda com a manifestació de la capacitat de pagament sense atendre criteris indirectes com el consum, i sense permetre la seva repercussió. També es configura com un impost personal, encara que recaient principalment en una persona jurídica queda més desdibuixat.

L'objecte de l'impost és la renda obtinguda per la Societat, entenent-se per renda tots els rendiments una vegada deduïdes les despeses, de les explotacions econòmiques o qualsevol altra activitat desenvolupada per la Societat, més els increments i menys les disminucions de patrimoni.

Per evitar que determinades rendes escapin al control de l'Administració, tant la Llei com el Reglament de l'Impost sobre Societats, estableix una norma cautelar, senyalant que, les prestacions de serveis i les de bens es presumeixen retribuïdes, a excepció de prova en sentit contrari.

Seran subjectes passius d l'impost tots aquells subjectes de drets i obligacions, amb personalitat jurídica, que no estiguin sotmesos a l'impost sobre la Renda de les Persones Físiques. Per tant, tota entitat amb personalitat jurídica, queda subjecte a l'Impost de Societats excepte que ho estigui a l'Impost del Rendiment Personal del Treball.

Els subjectes passius de l'impost tributen per obligació personal quan son residents en el territori espanyol, o per obligació real, quan sense ser residents, obtenen en el territori rendiments o increments de patrimoni.

La base imponible està constituïda per l'import de la renda que obtingui la Societat en el període d'imposició, que es pot minorar amb la compensació de les basses imponible negatives, dels cinc darrers exercicis.

Com a norma general la base imponible es determinarà, per la diferencia entre els ingressos i les despeses, afegint o restant els possibles increments o disminucions patrimonials, com ja hem indicat.

Impost sobre el Valor Afegit (IVA)

Aquest impost té dues dimensions molt clares, per una banda és una figura impositiva i per una altra té una profunda significació econòmica.

L'IVA està pensat com a sistema per aplicar de forma esglaonada i anticipada la tributació sobre el consum. Constitueix un instrument de control fiscal que té com a marc de referència el sistema de producció concebut com una successiva agregació de valors. En definitiva respon a les necessitats d'un sistema econòmic complex i canviant en el que els serveis representen més de la meitat dels producte nacional i les interdependències empresarials son cada dia més evidents.

És un impost que grava al consum, per tant, ha de ser suportat per el consumidor final. L'impacte impositiu és igual a la suma dels successius valors afegits en el procés de producció, i la recaptació s'efectua esglaonadament mitjançant les empreses que intervenen en el citat procés.

La determinació directa de l'IVA per a cada empresa ve donada per la diferència entre el total de les vendes i el de les compres, per tant l'impost a pagar serà la diferència entre l'aplicat a les vendes i el pagat al efectuar-se les compres.

D'això es desprèn, que el subjecte pagador de l'impost, es limita a una funció recaptadora, ja que suporta l'impost sobre les compres, transfereix l'impost sobre les vendes i ingressa a Hisenda la diferència. Per tant el gravamen no afecta directament a les empreses per que el traslladen als seus clients en l'impost corresponent a les vendes.

De tot lo dit es desprèn, que el nucli determinant de l'impost és la venda (lliurament de bens o serveis), efectuada per les empreses, considerant-se empreses les societats mercantils o qualsevol persona que exerceixi habitualment i per compte propi, activitats econòmiques.

S'entén doncs que , son subjectes passius de l'impost i per tant estan obligats a efectuar a l'Hisenda Pública la declaració i pagament de l'impost, totes les empreses, nuclis o òrgans del procés econòmic, independentment de la seva titularitat.

La legislació específica contempla excepcions en l'aplicació de l'impost que consisteixen en l'exempció absoluta o total i la limitada o parcial. La primera, significa la eliminació del gravamen, de forma que arribi el producte al consumidor lliure d'impost, que ocorre tant sols en les operacions d'exportació o similars (Canàries, Ceuta o Melilla) ; la segona excepció consisteix en que l'empresa que realitza determinades activitats econòmiques no està obligada afegir l'impost al preu de venda i ingressar-lo al Tresor, però ha d'assumir el suportar-lo en les seves compres (activitats públiques o socials, educació i ensenyament, professió mèdica, assistència reglamentada i ambulàncies i operacions immobiliàries que no signifiquin consum final).

La base imposable és l'import de les vendes, per tant la suma de les transaccions d'acord amb el contracte, factura, rebut o document anàleg, i també els ingressos obtinguts per les vendes directes al comptat.

La quota integral serà la que resulti d'aplicar a la base imposable el tipus de gravamen, que actualment són tres:

- General 16 % ; s'aplica a totes les operacions no sotmeses expressament als dos tipus especials.
- Reduït 6% ; afecta a aquells productes o serveis considerats de primera necessitat com l'alimentació o habitatge, medicina i a determinades activitats culturals entre les que es troba el teatre.
- Incrementat 33% ; d'aplicació limitada afecta als vehicles no industrials a les joies, pells sumptuàries, vaixells d'esbarjo amb més de 9 metres d'eslora.

Impost sobre Transmissions Patrimonials i Actes Jurídics Documentats.

És un impost indirecte, real, objectiu i instantani (art. 1.1 Reglament de l'Impost), que recau:

- Sobre les transmissions a títol oneros de bens i drets que es trobin adscrits o vinculats a activitats empresarials o professionals.
- Sobre les operacions societàries.
- Sobre els actes jurídics documentats.

S'ha de tenir en compte que no es tracta de tres impostos diferents formalment units, sinó de tres modalitats diferents d'un mateix impost.

Per la Llei de Cessió de Tributs de 28 de desembre de 1983, aquest impost ha estat cedit a les Comunitats Autònomes , per tant la gestió i liquidació de l'impost correspon a les Comunitats i s'ha establert amb caràcter general l'autoliquidació.

Segons el Text Refós i el Reglament de l'impost les transmissions patrimonials oneroses subjectes són (art 1 TR)

- Les transmissions oneroses per actes inter vius de tota mena de bens i drets que integren el patrimoni de les persones físiques o jurídiques.
- La constitució de drets reals, préstecs, fiances, arrendaments, pensions i concessions administratives.

Són operacions societàries subjectes (art. 19 TR)

- La constitució, augment i disminució del capital de les societats.
- La fusió, transformació i dissolució de les societats.

Són actes jurídics documentats (art 38. 1 Reglament)

- Els documents notariaus (escriptures, actes i testimonis notariaus)
- Els documents mercantils (lletra de canvi, certificats de dipòsit)
- Els documents administratius i judicials (resolucions jurisdiccionals, llicències , autoritzacions i permisos, transmissió de títols nobiliaris, anotacions preventives als registres públics)

ÀMBIT LABORAL

Moments claus de la reforma laboral; la seva evolució. ²¹

Les relacions laborals ²² ²³

La promulgació de la Constitució, amb la recuperació de la democràcia, com a norma primària jurídica de la nostra societat, va afectar d'una manera clara i directa a les relacions de treball, tant a nivell individual com a nivell col·lectiu.

El nou model polític havia d'articular-se en un marc legal que reconegués els sindicats i les associacions empresarials, el dret de vaga i tots aquells drets que es desprenen d'un marc de llibertat on el dret al treball es troba contemplat a la Constitució.

És per aquest motiu que es promulga la Llei 8/1980 de 10 de març de EL ESTATUTO DE LOS TRABAJADORES, norma estatal que estableix i garanteix els drets i deures dels treballadors per compte aliè. Es pot considerar que va ser el primer Pacte Social, autèntic que es realitzava a Espanya doncs va ser fruit d'un acord entre els interlocutors socials i el Govern.

Aquest text legal significa la consolidació d'una nova forma d'entendre el que són les relacions laborals a un país industrialitzat de l'àrea occidental, i suposa l'assentament d'una nova perspectiva del paper que ha d'acomplir la legislació estatal i la negociació col·lectiva en el desenvolupament de les relacions laborals.

També significa la síntesi dels tres principis bàsics en que es fonamenta el model laboral dissenyat per la Constitució:

- Contraposició d'interessos al món del treball.

²¹ **MONEREO PÉREZ, José Luis (Coordinador) i DD.AA.** *La reforma del marco normativo del mercado de trabajo y el fomento de la contratación indefinida: Puntos críticos.* Col·lecció Crítica del Derecho nº4, Secció Derecho Vivo. Granada. Editorial Comares. Primera edició 1999.

²² *Constitución Española 1978* art. 35.2

²³ *Estatuto de los Trabajadores* Ley 8/ 1980 de 10 de marzo.

- Autonomia col·lectiva de les parts socials.
- Atorgament a l'Estat de potestat normativa en matèria laboral.

El nou model laboral és similar l'implantat a l'Europa occidental i es va estructurar tenint en compte les experiències legislatives d'aquests països, en virtut de l'afinitat social, econòmica i cultural que ens hi fan comparables.

Quedarien, doncs, derogades les lleis de Relaciones Laborales de 1976, la de Convenios Colectivos de 1973 i totes aquelles anteriors que resultessin contraries a allò disposat en la nova Llei i, naturalment, a la Constitució.

Es mantingueren, de forma transitòria, les Ordenanzas Laborales fins que es van anar substituint pels convenis col·lectius sectorials. La subsistència de les ordenances va ser més llarga del desitjat, ja que els interlocutors socials es veien obligats a atendre temes més urgents i van anar deixant que les ordenances seguissin el seu curs.

A la dècada dels 80, la política laboral es va regir per l'Estatut dels Treballadors i es va orientar en base a mesures complementaries, a lluitar contra l'atur eliminant gent del mercat de treball, mitjançant els processos de reconversió industrial, les jubilacions anticipades etc.

És a partir de 1983 que els aconteixements econòmics del país van propiciar que l'atur augmentés extraordinàriament i això va empènyer una sèrie de reformes parcials de l'Estatut dels Treballadors, la més important de les quals va ser la de 1984. És a partir d'aquest moment que es comencen a introduir reformes estructurals en l'àmbit de les relacions laborals. És en aquest moment en el que es crea el primer model de contracte laboral temporal pel foment del treball que encara dura i on es van començar a obrir el gran ventall de formes contractuals, totes elles sota el signe de la precarietat. És, doncs, l'inici clar de la reforma de la filosofia bàsica de l'Estatut dels Treballadors sota una òptica d'una liberalització de les relacions laborals.

Als anys noranta es va començar a dissenyar un altre model de reforma sota un estat d'opinió marcat per la integració europea i per la presència del concepte de mundialització de l'economia, que aniria madurant fins arribar al 1994, en el que diversos estudis elaborats sota el govern socialista manifestaven la necessitat d'un canvi radical en les relacions laborals.

La reforma del 94, va propiciar un procés que conduí al text refós de l'Estatut dels Treballadors de 1995, i que va resultar un clar exponent del que podríem anomenar fugida del poder i de l'Estat de l'àmbit de les relacions

laborals i el clar protagonisme de les associacions empresarials i sindicats que van conformar una estructura diversa de les negociacions col·lectives.

La reforma del 94 va ser una reforma imposada que tenia als sindicats radicalment en contra i el recolzament de les organitzacions empresarials que van acabar per realitzar una concertació social bilateral implícita amb el govern. El contingut d'aquesta reforma es pot considerar liberalitzador i aposta per un radical desplaçament vertical dels nivells macro de govern del sistema de relacions laborals per la descentralització de la negociació col·lectiva.

La firma l'abril de 1997, dels acords interconfederals bilaterals, pactats entre organitzacions sindicals i empresaris significa l'inici d'una nova reforma que s'inserirà en un esquema essencialment neocorporativista. Aquests acords són el resultat del diàleg social, però no s'amaga la presència implícita del Govern sense perjudici del seu caràcter bilateral. És un sistema d'acords heterogeni que es dirigeixen a ordenar el sistema de negociació col·lectiva, a ocupar els espais buits de regulació de les negociacions, a l'estabilitat dels llocs de treball.

Podríem dir que aquesta reforma s'incardina en el fenomen de la legislació negociada o prelegislativa. És per això que els agents socials es posen d'acord sobre determinats temes i es comprometen a realitzar propostes de regulació legislativa al Govern.

La necessitat d'anar ajustant les tendències mostrades en les negociacions col·lectives amb els representants sindicals i la patronal han anat aconsellant als diversos governs l'introducció de programes que adoptessin les mesures necessàries per aproximar-se a la realitat del país i de l'entorn econòmic i social que urgia a esgotar totes les possibilitats de creació de llocs de treball i a crear un entorn socio-econòmic que ens permetés estar en el concurs internacional amb possibilitats de competència.

QUADRE 82-92

Trets principals de la reforma de 1995

Les claus principals d'aquesta reforma laboral duta a terme pel govern socialista són: la desaparició dels contractes temporals com a norma general de contractació temporal, la creació dels contractes d'aprenentatge i temps parcial, la flexibilització de la negociació col·lectiva i l'abaratiment i agilització dels acomiadaments, tant individuals com col·lectius. El conjunt dels canvis normatius tenia com a objectiu, segons el govern del moment, contribuir a la creació de llocs de treball. Per al primer de vigència d'aquesta reforma laboral es va mantenir força oberta la contractació laboral, mitjançant diferents excepcions, com ho van ser la pròrroga dels contractes temporals en vigència.

Contractes

- Indefinits

Els contractes de treball, en general, s'han de concertar per temps indefinit o per una durada determinada. Tot i així, adquireixen la condició de treballadors fixes, qualsevol quina hagi estat la modalitat de la contractació, aquells treballadors que no haguessin estat donats d'alta a la Seguretat Social un cop transcorregut el termini igual al que legalment s'hagués pogut fixar per al període de prova. De la mateixa manera, els contractes temporals realitzats en frau de llei es presumeixen per temps indefinit.

- Durada determinada

-

Els contractes de durada determinada es poden celebrar:

a) Per obra o servei determinat.

- b) Quan les circumstàncies del mercat, l'acumulació de tasques o els excessos en les comandes així ho exigeixin. En aquests casos els contractes poden tenir una durada màxima de sis mesos dins d'un període de dotze mesos a partir del moment en que es produeixen aquestes causes.
- c) Quan es tracti de substituir a treballadors amb dret a reserva del lloc de treball.
- d) Per inici d'una nova activitat. En aquest cas la durada dels contractes no podran excedir de tres anys, podent-se prorrogar per acord entre la part empresarial i el treballador.

- Temporals

La contractació temporal desapareix com a tal, encara que continuaran diferents excepcions. Entre aquestes excepcions figuren la modalitat de contracte de foment del treball, anterior a la reforma del mercat de treball que ens ocupa, que es prorroga aquest any 1994. D'aquesta manera, tots aquells contractes temporals de foment del treball que finalitzen durant el 1994 es poden prorrogar fins a dues vegades més, amb una durada màxima de 18 mesos, però en cap cas serà possible contractar per primer cop a un treballador sota aquesta modalitat.

- Especials

Durant el 1994, tot i que desapareixen els contractes temporals com a regla general, les empreses van poder realitzar contractacions d'aquest caire, sota determinades condicions, sempre que el treballador estigui dins el marc d'algun d'aquests col·lectius: més grans de 45 anys, minusvàlids o beneficiaris de les prestacions per atur, de nivell contributiu o assistencial. La durada d'aquests contractes temporals no podrà ser inferior a un any, però tampoc superior a tres anys. L'única alteració possible és que, de formalitzar-se un contracte per un temps inferior al màxim establert, es puguin establir pròrrogues per un període de 12 mesos. Un dels aspectes més importants que regularà la possibilitat o no de poder contractar treballadors en règim de temporalitat la marcarà l'actitud anterior de l'empresa amb la seva plantilla. D'aquesta manera, aquelles companyies que van amortitzar llocs de treball amb acomiadaments improcedents o amb expedients de regulació de treball,

se'ls va negar la possibilitat de prorrogar els contractes de tipus temporal.

- Subvencionats

Les empreses que contracten durant un període màxim de tres anys a beneficiaris de prestacions per atur més grans de 45 anys o a minusvàlids tenen el dret de una reducció del 75% de les quotes a la Seguretat Social.

- Pymes i joves

Les empreses amb menys de 25 treballadors podran establir contractes temporals a jornada completa amb beneficiaris de les prestacions d'atur menors de 45 anys que, com a mínim, tinguin una antiguitat d'un any a la Oficina de Treball. Es poden beneficiar d'una reducció del 50% de les quotes empresarials a la Seguretat Social. El total d'aquestes subvencions pujarà un 25% a cada un dels casos descrits en el supòsit que el treballador contractat sigui el primer de l'empresa a partir del primer de gener de 1994.

- Conversió a indefinits

La transformació dels contractes temporals en indefinits permet la obtenció de diversos avantatges econòmics per a l'empresari. Si la conversió de contracte afecta a un jove menor de 25 anys, l'empresa percep una subvenció de 400.000 pessetes. Si aquest procés ocorre amb un treballador més gran de 45 anys, es produeix una subvenció de 500.000 pessetes més la bonificació del 50% de les quotes empresarials a la Seguretat Social durant la vigència del contracte. Si el mateix procés afecta a dones les professions de les quals apareixen com a subrepresentades, la subvenció també serà de 500.000 pessetes. De la mateixa manera, la conversió d'un contracte temporal de minusvàlids en indefinit permet la obtenció d'una bonificació del 70% al 90% de les quotes a la Seguretat Social.

- En pràctiques

Aquest contracte podrà afectar només a aquelles persones en possessió d'un títol universitari, de formació professional –grau mig o superior- o

equivalent que habiliti per a l'exercici professional, durant els quatre anys posteriors a la fi dels seus estudis. La durada d'aquest contracte oscil·larà entre el mínim de sis mesos i el màxim de dos anys, encara que les determinacions del conveni col·lectiu de torn podran alterar aquesta disposició dins dels límits marcats per la llei. De la mateixa manera, cap empleat podrà estar contractat en pràctiques per un temps superior als dos anys a la mateixa empresa o a una altra de diferent, sempre i quant ho estigui per la mateixa titulació. La retribució per a aquests treballadors la fixarà el conveni, encara que els mínims que estipula la llei es situen entre el 60% durant el primer any o el 75% durant el segon, del salari fixat per a un treballador que desenvolupi el mateix tipus de càrrec i feina.

- Aprenentatge

Aquest tipus de contractes, el més polèmic de tota la reforma, es podrà estendre a persones amb edats compreses entre els 16 i els 25 anys, que no tinguin la titulació que precisi un contracte en pràctiques. La durada no podrà ser inferior a sis mesos ni superior a tres anys, excepte que els convenis col·lectius estipulin marges diferents. Una de les característiques del contracte és que un cop expirada la seva durada màxima, cap dels seus beneficiaris pot tornar a ser contractat com a aprenent, ni a la mateixa ni a cap altra empresa. Un altre factor per a evitar el frau en aquest tipus de contractes és que un treballador que hagi desenvolupat un lloc amb anterioritat a la mateixa empresa per un temps superior als dotze mesos no podrà ser objecte d'un contracte d'aprenentatge. El 15% del temps de contracte s'ha de dedicar a formació teòrica. El salari, a menys que el conveni col·lectiu determini una altra xifra, no podrà ser inferior al 70%, 80% i 90% del salari mínim interprofessional durant el primer, segon i tercer anys de durada del contracte, respectivament. Els límits fixats per la llei per a aquest contracte permeten a una empresa que tingui fins a cinc treballadors d'incorporar a un aprenent a la plantilla; dos per a les companyies de 6 a 10 treballadors; tres per a les de 11 a 25; quatre en les de 26 a 40 treballadors; cinc en les de 41 a 50; vuit per a les que registren fins a 100 treballadors, i 10 o un màxim del 8% de la plantilla per a aquelles companyies de 100 a 250 treballadors. A aquelles societats que tenen de 251 a 500 treballadors el nombre màxim legal d'aprenents serà 20 o l'equivalent al 6% de la plantilla, mentre que per a les empreses que compten amb més de 500 treballadors la llei permet la contractació de 30 aprenents o el 4% del total de la plantilla.

- A temps parcial

Aquest contracte es podrà estendre per temps indefinit o de forma temporal. De totes maneres, la llei el considera de caire fix quan el treballador dugui a terme treballs estables i periòdics dins del que és el volum habitual d'activitat de l'empresa, encara que amb un nombre d'hores treballades inferior a la jornada usual. Els períodes de cotització i de càlcul de la base reguladora de les prestacions a la Seguretat Social, així com la protecció per atur, es computaran exclusivament amb les hores o dies treballats. També es considerarà contracte a temps parcial la reducció del 50% de la jornada laboral i del salari. Per a poder formalitzar aquest tipus de contractes amb un empleat és precís que l'empresa concertï un contracte simultani amb una persona en situació d'atur. Aquesta fórmula és coneguda com a contracte de relleu.

Convenis Col·lectius

- Salari

Es considera salari la totalitat de les percepcions econòmiques dels treballadors, en diners o en espècies (exceptuant les indemnitzacions per acomiadament). Mitjançant la negociació col·lectiva (o el contracte individual) es determinarà l'estructura del salari –sou base, complements, incentius en funció dels resultats de l'empresa- i es pactarà el seu caire consolidable o no.

- Jornada

Es pactarà en conveni o al contracte de treball. La durada màxima serà de 40 hores setmanals (com fins al moment) però calculades en còmput

anyal, la qual cosa permetrà treballar més de 40 hores unes setmanes i menys unes altres. El descans mínim setmanal, acumulable en períodes de fins a catorze dies, serà d'un dia i mig sense interrupció. Es manté el mínim de dotze hores entre la fi i l'inici d'una jornada. El nombre d'hores ordinàries no podrà ser superior a nou diàries, excepte que es pacti una altra distribució. El Govern podrà traslladar als dilluns totes les festes d'àmbit nacional que tinguin lloc entre setmana.

- Hores extraordinàries

Les hores de treball realitzades a més de la jornada ordinària serà una altra de les qüestions a negociar a través del conveni col·lectiu. Es podrà optar entre abonar-les en la quantitat que es fixi –mai menys que les hores ordinàries- o compensar-les amb temps de descans. El nombre d'hores extraordinàries no podrà superar les 80 anuals, excepte les realitzades per a prevenir o reparar sinistres i altres danys.

- Treball nocturn

Es considera treball nocturn el realitzat entre les 22h i les 6h. La jornada per a aquests treballadors no podrà superar les vuit hores diàries en un període de terme mitjà de quinze dies i no es podran realitzar hores extraordinàries. El treball nocturn tindrà una retribució específica que es regularà en la negociació col·lectiva, excepte que salari s'hagi establert atenent a que el treball es així per la seva pròpia naturalesa.

- Mobilitat funcional

És un dels aspectes més importants que aquesta reforma introdueix a l'escena de les relacions laborals. La mobilitat funcional permetrà realitzar funcions no corresponents al grup professional o categoria si existeixen raons tècniques o organitzatives que la justifiquin. Si es realitzen funcions superiors al grup professional o categoria durant més de sis mesos a l'any, el treballador podrà reclamar un ascens.

- Mobilitat geogràfica

La mobilitat geogràfica requerirà l'existència de raons econòmiques, tècniques, organitzatives o de producció que la justifiquin. S'haurà de

notificar al treballador i als seus representants amb una antelació mínima de 30 dies. El treballador tindrà dret a triar entre el trasllat, percebent una compensació per despeses, o la extinció del seu contracte, rebent una indemnització de 20 dies de salari per any de servei, amb un màxim de dotze mensualitats. El trasllat haurà d'anar precedit de consultes amb els comitès d'empresa en un període no inferior a quinze dies quan afecti a la totalitat d'un centre de treball o de 90 dies quan afecti a deu treballadors a empreses de menys de cent; al 10% de la plantilla a empreses de 100 a 300 treballadors; o a trenta treballadors a empreses amb una plantilla superior a 300 persones. Després de les consultes, si no hi hagués acord amb el comitè d'empresa, s'aplicaria la mesura excepte si l'autoritat laboral la paralitza per un període màxim de sis mesos.

- Condicions de treball

Per motius econòmics, tècnics, organitzatius o de producció, la direcció d'una empresa podrà acordar modificacions de les condicions de treball que afectin a la jornada, l'horari, la feina per torns, el sistema de retribució, el sistema de treball i rendiment i les funcions professionals. Aquestes modificacions seran de caire individual o col·lectiu. No es consideraran col·lectives les modificacions que afectin en 90 dies a menys de deu treballadors a empreses de menys de cent treballadors; al 10% de la plantilla, a empreses entre 100 i 300 treballadors; o a 30 persones, a empreses de més de 300 assalariats. L'empresari notificarà aquestes modificacions amb antelació de 30 dies. Els treballadors afectats podran impugnar la decisió a l'autoritat laboral. Les modificacions de caire col·lectiu hauran d'anar precedides per quinze dies de consultes amb els representants laborals.

- Clàusula d'excepció

Els convenis col·lectius sectorials han d'incloure les denominades "clàusules d'excepció" que permeten no aplicar el règim salarial pactat sectorialment a les empreses l'estabilitat econòmica de les quals es pugui veure afectada. De no existir un acord entre les parts a l'aplicació d'aquesta clàusula, les discrepàncies les haurà de solucionar la comissió paritària del conveni. Una altra novetat consisteix en que el conveni que succeeixi un altre anterior el derogarà en la seva integritat, excepte els aspectes que expressament es mantinguin.

Acomiadaments

- Acomiadament objectiu

La reforma de l'Estatut dels Treballadors afegeix dues causes més per a que els acomiadaments puguin ser objectius. A partir d'ara també serà possible reduir la plantilla d'una empresa si hi conflueixen causes de tipus organitzatiu o de producció que ho exigeixin.

- Indemnitzacions

No s'han modificat els mínims i màxims legals d'indemnització per acomiadament. Són, com fins ara, vint dies per any i fins a un límit màxim de dotze mensualitats, en el cas d'extincions per causes objectives. A la pràctica, a l'ampliar-se les causes d'acomiadament objectiu, no només es facilita l'acomiadament, sinó que a més s'abarateix legalment. La indemnització es manté en 45 dies per any i fins a 42 mesos en cas d'acomiadament improcedent.

- Acomiadament col·lectiu

L'acomiadament podrà ser individual i col·lectiu. Es considerarà acomiadament col·lectiu quan en un període de 90 dies afecti a més de 10 treballadors a empreses de menys de 100; ; al 10% de la plantilla, a empreses entre 100 i 300 treballadors; o a 30 persones, a empreses de més de 300 treballadors. També es considerarà acomiadament col·lectiu aquell que suposa la extinció dels contractes de treball de tots els treballadors de l'empresa, sempre i quant el nombre de treballadors afectats sigui superior a cinc. De totes maneres, si en períodes successius de 90 dies, i sense que concorrin noves causes, una empresa realitza noves extincions de contractes, es considerarà frau de llei.

- Autorització administrativa

L'empresari que tingui la intenció d'efectuar un acomiadament col·lectiu haurà de sol·licitar prèviament un permís a la autoritat laboral i iniciar simultàniament un període de consultes amb els representants dels treballadors. Quan les consultes concloguin sense acord, l'autoritat laboral haurà de dictar una resolució en un termini de 15 dies. En cas de

no pronunciar-se, el silenci administratiu s'entendrà com una acceptació de la petició empresarial. La consulta amb els representants dels treballadors no serà inferior a 30 dies o a 15 en empreses de menys de 50 treballadors.

- Acomiadament disciplinari

L'acomiadament disciplinari pot considerar-se procedent, improcedent o nul. Per a ser procedent ha de quedar acreditat l'incompliment al·legat per escrit per l'empresari. Aquest tipus d'acomiadament no permet obtenir indemnització ni salari de tramitació. Serà nul l'acomiadament realitzat per motius discriminatoris que atemptin a la Constitució o a la llei i obligarà a readmetre immediatament al treballador, amb abonament dels salaris deixats de percebre. Si un acomiadament es declara improcedent, l'empresari tindrà cinc dies per a optar entre readmetre al treballador o indemnitzar-lo amb 45 dies per any treballat amb un màxim de 42 mensualitats, excepte en el cas de que es tracti d'un representant dels treballadors o un delegat, en el cas del qual aquest podrà optar entre percebre la indemnització o reincorporar-se a l'empresa.

Trets principals de la reforma de 1997.

ESTATUT DELS TREBALLADORS

ARTICLE	Llei 1/1995 TRET	R. D. Llei 8/1997
Article 8.2 Forma, durada i modalitats del contracte de treball.	Hauran de constar per escrit els contractes quan així ho exigeixi una disposició legal i, en tot cas, els de pràctiques i aprenentatge, els contractes a temps parcial, obra o servei determinats, els contractes de treball a domicili...	Hauran de constar per escrit els contractes quan així ho exigeixi una disposició legal i, en tot cas, les de pràctiques i per a la formació , els contractes a temps parcial, fixe-discontinu i de relleu , els contractes de treball a domicili...
Article 11	El lloc de treball haurà de permetre la obtenció de la pràctica professional adequada al nivell d'estudis cursats.	El lloc de treball haurà de permetre la obtenció de la pràctica professional adequada al nivell d'estudis cursats. Mitjançant conveni col·lectiu d'àmbit sectorial estatal o, en el seu defecte, als convenis col·lectius sectorials d'àmbit inferior, es podran determinar els llocs de treball, grups, nivells o categories professionals objecte d'aquest contracte.
Article 11.1 b) Article 11.1 f)	La durada del contracte no podrà ser inferior a sis mesos ni excedir de dos anys, dins els límits dels quals els convenis col·lectius d'àmbit sectorial podran determinar la durada del contracte, atenent a les característiques del sector i de les pràctiques a realitzar.	La durada del contracte no podrà ser inferior a sis mesos ni excedir de dos anys, dins els límits dels quals els convenis col·lectius d'àmbit sectorial estatal o, en el seu defecte, els convenis col·lectius sectorials d'àmbit inferior podran determinar la durada del contracte, atenent a les característiques del sector i de les pràctiques a realitzar. Si a la fi del contracte el treballador continués a l'empresa no es podrà concertar un nou període de prova, comptabilitzant la durada de les pràctiques a efecte d'antiguitat a l'empresa.
Article 11.2 a)	Es podrà celebrar amb treballadors majors de 16 anys i menors de 25 anys...	Es podrà celebrar amb treballadors majors de 16 anys i menors de 21 anys...
Article 11.2 b)	Reglamentàriament es determinarà el nombre màxim d'aprenents que les empreses puguin contractar en funció de la seva plantilla.	Mitjançant conveni col·lectiu d'àmbit sectorial estatal o, en el seu defecte, en els convenis col·lectius sectorials d'àmbit inferior, es podrà establir, en funció de la mida de la plantilla, el nombre màxim de contractes a realitzar, així com els llocs de treball objecte d'aquest

		<p>contracte.</p> <p>De la mateixa manera, els convenis col·lectius d'empresa podran establir el nombre màxim de contractes a realitzar en funció de la mida de la plantilla, en el supòsit que existeixi un pla formatiu d'empresa.</p> <p>Si els convenis col·lectius a que fan referència els paràgrafs anteriors no determinessin el nombre màxim de contractes que cada empresa pot realitzar en funció de la seva plantilla, aquest nombre serà el determinat reglamentàriament.</p>
Els contractes per obra o servei determinat. Article 15.1 a)	Els convenis col·lectius podran identificar aquells treballs o tasques amb entitat pròpia dins de l'activitat normal de l'empresa que es puguin cobrir amb contractes d'aquesta naturalesa.	...sigui en principi de durada incerta. Els convenis col·lectius estatals i els d'àmbit inferior, inclosos els convenis d'empresa , podran identificar aquells treballs o tasques amb entitat pròpia dins de l'activitat normal de l'empresa que es puguin cobrir amb contractes d'aquesta naturalesa.
Article 15.1 b)	Quan les circumstàncies del mercat, acumulació de tasques o excés de comandes així ho exigeixin, tot i tractant-se de l'activitat normal de l'empresa. En aquests casos, els contractes podran tenir una durada màxima de sis mesos, dins un període de dotze mesos, comptats a partir del moment en què es produeixin les causes esmentades. Per conveni col·lectiu sectorial, es podrà modificar la durada màxima d'aquests contractes i el període dins el qual es puguin realitzar en atenció al caire estacional de l'activitat en què les esmentades circumstàncies es puguin produir.	Quan les circumstàncies del mercat, acumulació de tasques o excés de comandes així ho exigeixin, tot i tractant-se de l'activitat normal de l'empresa. En aquests casos, els contractes podran tenir una durada màxima de sis mesos, dins un període de dotze mesos, comptats a partir del moment en què es produeixin les causes esmentades. Per conveni col·lectiu d'àmbit sectorial estatal o, en el seu defecte, per conveni col·lectiu sectorial d'àmbit inferior , es podrà modificar la durada màxima d'aquests contractes i el període dins el qual es puguin realitzar en atenció al caire estacional de l'activitat en què les esmentades circumstàncies es puguin produir. En tal supòsit, el període màxim dins el qual es podran realitzar serà de divuit mesos, no podent superar la durada del contracte les tres quartes parts del període de referència establert.
Article 52 c) Extinció del contracte de treball.	Quan existeixi la necessitat objectivament acreditada d'amortitzar llocs de treball per alguna de les causes previstes a l'article 51.1 d'aquesta Llei i en nombre inferior a l'establert al mateix article. Els representants dels treballadors tindran la prioritat de permanència a l'empresa en el supòsit al que es refereix aquest apartat.	Quan existeixi la necessitat objectivament acreditada d'amortitzar llocs de treball per alguna de les causes previstes a l'article 51.1 d'aquesta Llei i en nombre inferior a l'establert al mateix article. A tal efecte, l'empresari acreditarà la decisió d'extinció en causes econòmiques negatives, o en causes tècniques, organitzatives o de producció, per a superar les dificultats que no permeten el bon funcionament de l'empresa, ja sigui per la seva posició competitiva al mercat per exigències de la demanda, a través d'una millor organització dels recursos.

Extracte del Reial Decret Llei 9/1997

Pel qual es regulen incentius en matèria de Seguretat Social i de caire fiscal per al foment de la contractació indefinida i l'estabilitat al treball.

1.- Cada contracte indefinit realitzat a l'empar d'aquesta norma donarà dret, durant el seu període de vigència, i fins al període màxim de 24 mesos següents a la contractació, a una bonificació del 40% de la quota empresarial a la S.S. per contingències comunes.

2.- La transformació dels contractes temporals i de durada determinada vigents a l'entrada en vigor de la norma, així com les transformacions de contractes d'aprenentatge, pràctiques, formació, de relleu i substitució per anticipació de l'edat de jubilació, qualsevulla quina sigui la data de la seva celebració, en indefinits donaran dret durant la seva vigència, i fins a un període màxim de 24 mesos següents a la transformació, a una bonificació del 50% de la quota empresarial a la S.S. per contingències comunes.

3.- Els contractes indefinits realitzats amb dones aturades de llarga durada en professions o oficis on el col·lectiu femení es trobi subrepresentat, tindran dret a una bonificació del 60% de la quota empresarial a la S.S. per contingències comunes durant el període de 24 mesos següents a la seva contractació.

4.- La contractació indefinida d'aturats més grans de 45 anys, tindran dret a una bonificació del 60% de la quota empresarial a la S.S. per contingències comunes durant el període de 24 mesos següents a la seva contractació i d'un 50% durant la resta de la vigència del contracte.

5.- A efectes de determinar el rendiment net de les activitats a les que resulti aplicable i per les que no s'hagi renunciat a la modalitat de signes, índex, o mòduls del mètode d'estimació objectiva de l'IRPF, no es computaran com a persones assalariades, durant els 24 mesos següents a la seva contractació els treballadors:

- a) Joves aturats menors de 30 anys.
- b) Aturats inscrits a l'oficina de treball per un període de, com a mínim, 12 mesos.

c) Aturats majors de 45 anys.

que siguin contractats per temps indefinit durant els 24 mesos següents a l'entrada en vigor del present R. D. Llei.

Tot i l'abans esmentat, el nombre de persones assalariades al termini de cada període impositiu o al dia del cessament de l'exercici de l'activitat, si fos anterior, haurà de ser superior al nombre de les existents a la data d'entrada en vigor del R. D. Llei.

Comentari a l'incentiu fiscal.

·
·

Per a la determinació dels rendiments d'activitats professionals en estimació objectiva (signes, índex, o mòduls) a efectes de la seva declaració a l'IRPF s'utilitza un procediment contrari al seguit en estimació directa o en rendiments de treball personal per compte aliè.

En aquests casos es pren la xifra de vendes o la d'ingressos bruts i se li resten les despeses fiscalment deduïbles per a determinar el rendiment net que s'integrarà a la base imponible.

Al sistema de signes, índex i mòduls, es pren com a punt de partida els treballadors, la superfície del local, el consum d'energia elèctrica més altres consums específics de cada activitat i se'ls assigna un determinat rendiment: salaris acreditables, metres quadrats, factures de consum, etc.

Cadascun d'aquests valors te assignat un coeficient corrector pel Ministeri d'Economia i Hisenda. La suma dels valors resultants proporciona el rendiment de l'activitat.

Si un treballador contractat per temps indefinit no computa com a persona assalariada, a efectes de determinar el rendiment de l'activitat, de fet se li està concedint una bonificació fiscal a l'empresari que el contracti, donat que la seva base imponible serà menor que abans de la publicació del R. D. Llei.

La modalitat de signes, índex o mòduls només és aplicable a petites empreses que poden tenir un màxim de 15 treballadors.

S'exclouen d'aquests incentius:

- a) Les contractacions realitzades amb treballadors que en els 24 mesos anteriors a la data de la contractació haguessin prestat serveis a la mateixa empresa mitjançant contracte per temps indefinit.
- b) Aquells treballadors que hagin finalitzat la seva relació laboral de caire indefinit en un termini de tres mesos previs a la formalització del contracte.

Els requisits que han de reunir els beneficiaris són:

- a) Trobar-se al corrent en el compliment de les seves obligacions tributàries i davant la S.S.
- b) No haver estat exclosos de l'accés als beneficis derivats de l'aplicació dels programes de treball per la comissió d'infraccions no prescrites, greus o molt greus.

Incompatibilitats:

Els beneficis establerts pel present R. D. Llei no podran, en concurrència amb altres ajuts públics per a la mateixa finalitat, superar el 60% del cost salarial anual corresponent al contracte que es modifica.

Trets principals de la reforma de 2001.

ARTICLE	CONTINGUT ANTERIOR	CONTINGUT ACTUAL
Article 8-2 E.T. Forma de contracte.	Exigència de forma escrita per a determinats contractes.	S'incorpora tal exigència per al contracte d'Inserció creat pel RDL 5/01.
Article 11-2 a) Contracte per a la formació. Límit màxim d'edat aplicable.	Límit màxim d'edat 21 anys. Excepcions: - Minusvàlids (sense límit d'edat). - Treballadors d'escoles-taller, cases d'oficis i tallers de treball (límit a 24 anys).	S'elimina el límit màxim d'edat per a: - Extrangers, els dos primers anys de residència legal. - Persones en situació d'exclusió social. - Aturats amb més de 3 anys d'inactivitat. - Incorporats a escoles-taller.
Article 12-1 Contracte per a la formació: Jornada.	No pot superar el 77% de la jornada normal o ordinària a temps complert.	Pot ser qualsevol jornada inferior a la d'un treballador comparable a temps complert.
Article 12-4 a) Dades sobre la jornada a especificar al contracte a temps parcial.	Nombre d'hores ordinàries pactades la seva distribució horària, setmanal i mensual.	Nombre d'hores ordinàries al dia, mes o a l'any, i la seva distribució.
Article 12-5 Regulació de les hores complementàries al contracte a temps parcial.	- No pot superar el 15% de les hores ordinàries, però ampliable per conveni sectorial al 30%. - Possibilitat de consolidació. - Límits a la distribució trimestral. - Preavis amb 7 dies. - Possibilitat de denúncia pel treballador a l'any de vigència del pacte d'hores complementàries.	- Per conveni es pot ampliar fins al 60%. - Es suprimeix. - Excepte un altre pacte. - Es suprimeix.
Article 15 b) Durada dels contractes eventuais per circumstàncies del mercat.	Un màxim de sis mesos dins un període de dotze. Possibilitat de que per conveni col·lectiu s'ampliï, dins d'un període de 18 mesos, a 13 i mig.	Es manté igual. Es limita la possibilitat d'ampliació per conveni, en tot cas, a dotze mesos.

Article 15 d) Contractes de durada determinada.	No existia tal apartat a la redacció anterior.	Contracte d'inserció. És un contracte per obra o servei determinats, d'interès social o general, a concretar entre l'Administració Pública i els aturats.
Article 15.5	No existia tal article a la redacció anterior.	Es possibilita l'establiment de requisits addicionals per a la contractació temporal, mitjançant conveni col·lectiu.
Article 15.6	No existia tal article a la redacció anterior.	Igualtat de drets entre els treballadors temporals i per temps indefinit.
Article 15.7	No existia anteriorment.	Imposa a l'empresa la obligació d'informar als treballadors sobre les vacants que es produeixin a l'empresa.
ARTICLE	CONTINGUT ANTERIOR	CONTINGUT ACTUAL
Article 15.8	Es correspon amb l'article 12-8 de l'E.T. en la seva anterior redacció.	Regula el contracte indefinit de fix discontinu per a aquells treballs que no es repeteixen en dates concretes.
Article 42 Subcontractació d'obres i serveis.	Tres nous apartats, 3er, 4rt i 5è que no existien a la redacció anterior.	S'imposa a l'empresa principal i a la contractista/subcontractista el deure d'informar als treballadors i als seus representants legals de les dades d'identificació de les empreses, objecte del contracte, durada del mateix i les mesures adoptades per a la coordinació de prevenció de riscos laborals.
Article 49-1 Extinció de contracte.	S'afegeix una nova previsió a l'apartat c).	Indemnització de 7 dies de salari per any de servei per a la fi del contracte eventual per circumstàncies de la producció i per al d'obra i servei determinat, exclusivament.
Disposició addicional 10ª	Contracte de foment de la contractació indefinida.	S'amplia el col·lectiu que pot ser contractat a joves de 16 a 30 anys, dones en activitats amb poca representació femenina, més grans de 45 anys, aturats amb més de 6 mesos d'inactivitat i minusvàlids.

La contractació i la seguretat social

Hi ha dos aspectes en la normativa laboral, la **contractació i la seguretat social**, que per la seva incidència en el desenvolupament de l'activitat escènica des del punt de vista empresarial i, per tant, d'influència determinant en la composició d'un àmbit professional que conduïa a la formalització d'un sector econòmic poc consolidat, resulten d'un marcat interès en els processos de planificació per la seva incidència directa sobre l'agent actiu de la producció.

En el tractament d'aquests dos aspectes, hi contemplem dues etapes ben diferenciades, marcades per concepcions molt distants entre sí, sobre el tipus de feina, i sobre la seva projecció al mercat laboral.

Ens estem referint, dins el terreny de la feina de creació, a la concepció de treballador per compte aliè o la de l'artista contractat que, evidentment, incideixen de manera determinat a la forma de **contractació** i al règim de **seguretat social**.

Dins el cas de les feines referides al treball tècnic, considerades mecàniques o d'ofici, mai s'ha produït aquesta distinció, i sempre s'han emmarcat en el terreny de les contractacions per compte d'altri.

Podem situar l'inici de la primera de les etapes referides el 1976 quan apareixia el marc regulador de les relacions especials dels artistes a espectacles públics que donaria peu a diverses reglamentacions posteriors fins a la de 1985.²⁴

La llei de relacions Laborals de 8 d'abril de 1976, introduïa en el nostre ordenament jurídic laboral la noció de relació laboral de caire especial, al mateix temps que habilitava al Govern a la seva disposició addicional quarta, per

²⁴ *Boletín Oficial del Estado* 14 de agosto de 1985 Real Decreto 1435/ 1985 de 1 de agosto.

aprovar, en un termini màxim de dos anys, les normes reglamentàries per desplegar aquella noció. Aquesta habilitació no es va posar en pràctica segurament per raons de dificultat tècnica unides als canvis substancials que durant aquell temps es produïen en l'estructura de l'Estat. En conseqüència es continuava aplicant la normativa vigent, anterior, és clar, a la Llei de relacions Laborals.

La Llei 8/1980 de 10 de març de l'Estatut del Treballador (art 2.1), va mantenir un esquema normatiu similar, tot i que reduïa el nombre de relacions laborals de caire especial. La disposició addicional segona de l'Estatut del Treballador donava al Govern un termini de divuit mesos per regular-ne el règim jurídic. Així, el Reial Decret de la relació laboral especial dels artistes d'espectacles públics no apareix fins al 1985.

Si fem una lectura de l'Exposició de Motius del Reial Decret 1435/1985 de 1 d'agost permet entreveure els criteris de caire general seguits pel legislador a la regulació de la relació laboral especial dels artistes a espectacles públics.²⁵

D'una banda el foment de la negociació col·lectiva a partir d'unes regles mínimes contingudes al Reial Decret i, d'altra banda, l'establiment d'un esquema bàsic de drets i deures amb respecte de les peculiaritats de cada una de les relacions laborals especials que es donen al complex sector artístic.

La Llei de Contracte de Treball de 1944 no regulava els contractes dels artistes en espectacles públics, com a contractes especials de treball.

No va ser fins al 1976 que amb la ja citada Llei 16/1976 de 8 d'abril de Relacions Laborals, es reconeixia com a relació laboral especial, per primera vegada, la dels artistes en espectacles públics, contemplant contractes temporals per a personal artístic i tècnic de producció d'espectacles.

Amb la promulgació i entrada en vigor del Decret 1435/1985 s'estipulen diverses modalitats de contracte pel que fa a la seva durada:

- Contractes indefinits.
- Periòdics de caràcter discontinu.
- De durada determinada.

²⁵ CASTAÑON Y GARCIA-ALIX, Oscar. "La Relació laboral especial dels artistes en espectacles públics" Seminaris de treball. Comentaris a la regulació de les relacions laborals de caràcter especial. Generalitat de Catalunya. Departament de Treball. Barcelona 1985.

Ens referim ara al segon aspecte remarcat, el de la seguretat social, que com el de la contractació, va anar seguint una sèrie de adaptacions i canvis que comencem a estudiar a partir de Decret de 12 de març de 1970 que ja estableix un Règim Especial de la Seguridad Social para los Artistas en base a la naturalesa i peculiaritat de l'activitat desenvolupada per aquest col·lectiu de professionals que dificultava l'aplicació dels beneficis de la Seguretat Social al Règim General.

Els dos sistemes, tant el General com l'Especial, van necessitant modificacions per l'experiència de la seva aplicació, com per les variacions del Sistema de la Seguridad Social, i es produeix una nova regulació mitjançant Decret de 24 de juliol de 1975.

L'entrada en vigor de la Constitució Espanyola el 1978, que en el seu art. 35,2 disposa que es reguli per Llei un Estatut dels Treballadors, fa que es promulgui la Llei 8/1980 del Estatuto de los Trabajadores que, a mesura que es va desenvolupant, introdueix un tomb substancial en les relacions laborals del país, que conduïen als diversos governs, com hem explicat anteriorment, a introduir diverses mesures normatives que van portar a l'aparició de plans pel foment de l'ocupació i en un cert sentit a l'apropament de les fórmules contractuals i dels sistemes de seguretat Social que van deixar als règims especials en un segon terme iniciant així la anomenada segona etapa a la que ens hem referit anteriorment a l'inici d'aquest apartat.

Pel que fa a la contractació a partir del 1984 en que apareix la fórmula de contractació temporal, s'inicia un llarg camí de canvis i adaptacions que hem anat veient i que deixa enrera velles estructures i que culmina amb la reforma de 1994, com obligada adaptació als paràmetres europeus. A partir d'aquest moment, també com hem vist, hi han hagut més adaptacions que no pas canvis i no han estat tant radicals.

En l'aspecte de la seguretat social, podem determinar que la segona etapa comença clarament quan s'integra el col·lectiu d'artistes de l'espectacle al Règim general de la Seguretat Social amb la promulgació del Reial Decret 2621/86 de 24 de desembre, on s'establia un període transitori per unificar les bases màximes de cada grup de cotització i a les establertes en el Règim General pel mateix Grup.

Aquesta integració es va efectuar com a treballadors per compte aliè, mantenint però una regulació especial donada la particularitat de la prestació de serveis pel que fa a la jornada de treball i a la retribució.

Aquestes característiques en la prestació de serveis tenen incidència en la forma de cotitzar a la Seguretat Social, tant pel que fa a la quota empresarial com a la del treballador. Així tenim que l'actor contractat per una empresa per a dur a terme actuacions concretes, rep una retribució a la qual, empresa i treballador cotitzen cadascú només una part a compte, que comporta una regularització anual i la presentació dels justificants d'actuació.

La realitat, però, ens situa a 1999 amb un conflicte no resolt on la Seguretat Social reclama els pagaments endarrerits per la regularització, quan encara no s'han aplicat plenament les previsions de la disposició d'integració de manera que no es fa un seguiment efectiu que garanteixi el compliment de les cotitzacions mínimes, el que obliga en moltes ocasions a pagar importants quantitats en concepte de regularització per gaudir de les prestacions de la Seguretat Social.

Aquesta situació va promoure moviments sindicals del sector, i el 30 de juny de 1999 es va presentar una proposició no de llei a la Mesa del Parlament de Catalunya, en la que s'instava al Govern de la Generalitat a fer les gestions pertinents davant els responsables de la Seguretat Social per assegurar la integració plena del Col·lectiu dels Artistes al Règim General de la Seguretat Social.

La personificació de les realitats socials:

Les fórmules societàries, d'actuació empresarial

Si observem diversos apartats d'aquest capítol, podrem advertir que en també diverses ocasions, s'ha fet una divisió de les possibles formules societàries, però a partir de criteris diferenciadors variats, segons estiguéssim parlant, de la naturalesa de la persona jurídica de les fórmules contractuals o de l'objecte societari. No és la nostra intenció repetir conceptes ja desenvolupats, però si refondre en un sol marc funcional, el que podem deduir dels continguts expressats fins al moment en aquest aspecte.

En el present apartat intentem classificar, per raons pràctiques, les opcions d'actuació que ens ofereix el nostre ordenament jurídic a l'hora de voler iniciar una activitat empresarial i per tant donar una visió d'aquelles fórmules que

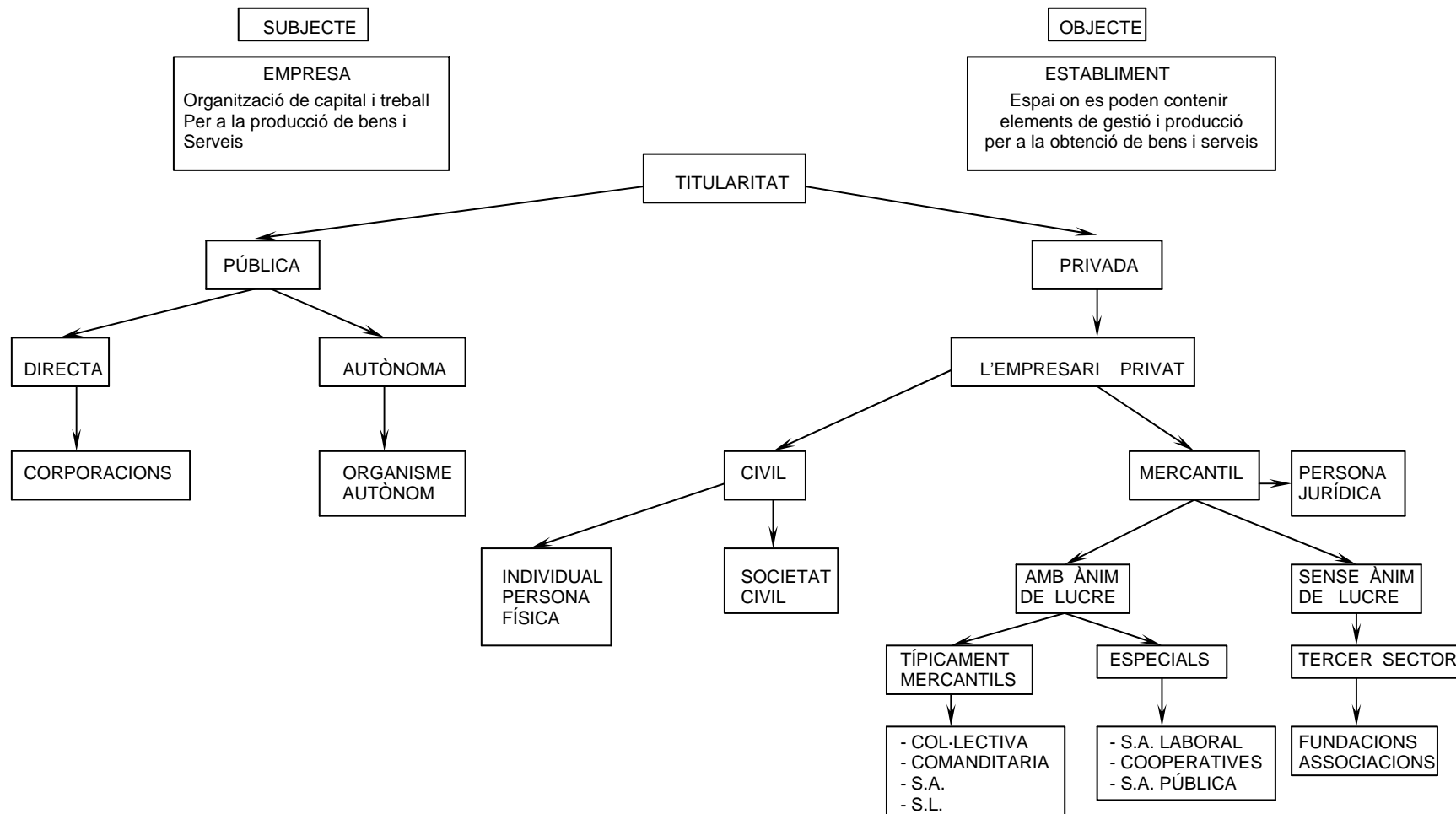
podrien constituir el nostre marc jurídic d'actuació, que significaran un tractament, fiscal, laboral o administratiu, directament relacionat amb la decisió que prenguem.

En aquesta classificació, barrejarem per tant, els diversos criteris, per arribar a una exposició ampla, que permeti obtenir una perspectiva el més completa possible en l'extens territori de les fórmules d'actuació en l'activitat empresarial.

En el següent quadre, hem partit del criteri d'empresa per determinar la seva titularitat, que ens condueix a decidir qui l'exerceix, quina forma de les previstes en l'ordenament jurídic adopta, i per tant quina societat serà la titular de l'empresa.

La personificació de les realitats socials és el que realment ens interessa observar en aquest moment, per poder analitzar de manera més ampla les peces concretes que la conformen.

L'ACTIVITAT MERCANTIL PERSONIFICACIÓ DE LES REALITATS SOCIALS

L'empresari individual.

Segons l'article 1911 del Codi Civil l'empresari individual és la persona física que per si mateix o representada per altres compromet tot el seu patrimoni en una activitat de producció de bens o serveis.

En aquesta figura no és possible separar el patrimoni empresarial del patrimoni personal, el que significa que la responsabilitat recau plenament sobre l'empresari responnent fins i tot amb els seus bens, per què en definitiva no es separen dels bens de l'empresa al ser la mateixa cosa.

Cal assenyalar que no es pot confondre, per ser conceptes diferents, la figura de l'empresari individual amb la del professional lliberal o titulat, el qual queda clarament diferenciat per la seva titulació acadèmica i professional.

Per poder ser considerat empresari, el Codi de Comerç indica que s'han d'acomplir tres condicions fonamentals, sense les quals aquesta consideració no pot ser atribuïda a aquells que no les compleixin. En els seus articles 1,3,4,i 5 explicita la necessitat de que tingui capacitat legal, exerceixi el comerç i ho faci en nom propi.

L'empresa individual ha de respondre sempre al nom civil del titular i en el cas d'actuar sota un nom comercial registrat, aquest ha d'anar seguit obligatòriament del nom del titular civil.

No és preceptiva l'inscripció al Registre mercantil, la responsabilitat és personal i il·limitada i el govern de l'empresa correspon a l'empresari titular, que de tota manera pot nomenar apoderats generals o gerent.

La fiscalitat que grava aquests empresaris queda centrada en els impostos de l'IRPF, donat el caràcter personal del patrimoni, el IAE per poder desenvolupar l'activitat econòmica a la que es dediqui i l'IVA com a conseqüència de les transaccions mercantils que realitzi.

Societat Civil.²⁶

Com en molts altres contractes, també en el contracte de societats existeix una regulació civil i una regulació mercantil que és la que en definitiva marca el caràcter mercantil o civil d'una societat.

Malgrat aquesta afirmació tant simple, ens trobem en que l'interpretació conjunta del Codi Civil i del Codi de Comerç, proporcionen situacions prou indefinides com per pensar, que aquesta afirmació, sense deixar de ser certa no resulta tant simple.

Un exemple d'allò afirmat el trobem en les societats mercantils personalistes, com la Col·lectiva i la Comanditària Simple, que son mercantils si ho son el seu objectiu o la seva activitat, doncs si aquestos fossin de caràcter civil, o sigui que no actuessin exercitant el comerç, no es podrien considerar mercantils, i per tant

²⁶ TORRALBA, Vicente. Op. Cit.

unes societats formalment mercantils, serien civils. I en l'altre sentit, activitats qualificades de civils com l'artesania, l'agrària, la professional etc., deixen de ser-ho en el moment en que es realitzen mitjançant una forma jurídica mercantil com la SA, la SL, etc.

Per tot lo que hem indicat, la millor definició de Societat Civil, la podem torbar per deducció, si clarifiquem les diferències entre Societat Civil i Societat Mercantil, donades les interferències que es detecten en la pràctica.

Essencialment una Societat Civil és una societat de persones, en la que es pren en consideració la qualitat personal dels socis, cosa que no succeeix en les mercantils, que es fonamenten en les aportacions o capital.

Tots els socis d'una Societat Civil son administradors, excepte que a'hagi atribuït a algú o alguns, podent-se regular lliurement en el contracte. Si no s'hagués estipulat res, tots els socis tenen poder per a obligar a la societat segons indica l'article 1695 del Codi Civil.

Podem determinar que les Societats Civils es regeixen per el Codi Civil i les mercantils per el Codi de Comerç. En conseqüència, les Civils es regeixen per el principi de llibertat de forma, i tant sols quan s'aporten bens immobles, han de constar en escriptura pública. D'altra banda, les civils no son objecte d'inscripció a cap registre, mentre que les mercantils s'han d'inscriure en el registre mercantil tal com indica l'article 119 del Codi de Comerç.

Una diferència important es troba en el regim de responsabilitats dels socis per els deutes socials. En les societats civils els socis responen il·limitadament amb tot el seu patrimoni de forma mancomunada, i en les mercantils anomenades de capitals, com la SA o la SL, els socis no responen amb el seu patrimoni privat dels deutes socials, quedant la responsabilitat limitada a les aportacions que hagin fet al patrimoni social.

Normalment per distingir entre una Societat Civil i una mercantil es recorre a dos criteris que ajuden a clarificar-ho:

- Criteri formal, que es basa en la forma de constitució de la societat, es a dir si aquesta s'ha constituït amb escriptura pública o no.
- Criteri objectiu, fonamentat en la naturalesa de les operacions que realitza la societat, per tant, en que si aquestes constitueixen acte de comerç o no.

De tot lo anterior es desprèn, que una societat es Civil quan dues o més persones físiques s'obliguen a posar en comú diners, bens o indústria amb ànim de repartir el guanys entre amb un objectiu o activitat civil, que no està constituïda amb escriptura pública, i que no s'ha inscrit en el Registre Mercantil.

SOCIETAT COL·LECTIVA

Definició

La Societat Col·lectiva és una societat personalista dedicada, en nom col·lectiu i sota el principi de la responsabilitat personal, il·limitada i solidària dels socis, a l'explotació comercial d'una indústria o negoci.

La característica principal de la Societat Col·lectiva és la responsabilitat il·limitada dels socis. Són ells els qui responen dels deutes socials. L'art. 1976 del Codi del Comerç estableix que «tots els socis que formin la companyia col·lectiva, siguin o no gestors de la mateixa, estan obligats personal i solidàriament, amb tots els seus béns, com a resultat de les operacions que es facin a nom i per compte de la companyia, sota la signatura d'aquest i per persona autoritzada per a usar-la».

Com a conseqüència de la responsabilitat il·limitada dels socis, «la fallida d'una societat en nom col·lectiu porta en si mateixa la dels socis que tinguin en ella responsabilitat solidària i produirà respecte als susdits socis, els efectes inherents a la declaració de la fallida, però mantenint-se sempre separades les respectives liquidacions», segons imposa l'article 923 del Codi del Comerç.

L'única limitació de la responsabilitat dels socis ve donada per l'ús indegut de la signatura social per part dels socis no autoritzats per a aquest ús. Els seus actes no obliguen a la companyia i d'ells dimanen responsabilitats civils penals per a qui ha fet mal ús de la signatura social sense tenir-ne dret.

Una altra de les característiques és la de ser una societat de treball, no capitalista. El factor capital no és el fonamental. Els socis poden o no aportar diners, però forçosament han d'aportar-hi el seu esforç personal, el seu treball. La Societat Col·lectiva neix en funció a les persones que la formen i a la seva capacitat de treball, no en funció dels capitals que aquestes mateixes persones poden aportar.

D'altra banda, el capital de la societat deixa de tenir importància en front als creditors, donat que la responsabilitat dels socis és il·limitada. Importa, doncs, poca cosa la quantia del capital social i, ans al contrari, sí que importa el patrimoni dels socis, que són els qui, en definitiva, es faran càrrec dels deutes.

Com a conseqüència d'això, apareix una tercera característica de la Societat Col·lectiva, que és la de la intransmissibilitat de la condició de soci. «Cap soci podrà transmetre a una altra persona l'interès que tingui a la Companyia, ni substituir-la en el seu lloc per a que desenvolupi en el seu lloc els oficis que a ell l'hi van tocar en l'administració, sense que precedeixi el consentiment dels socis», segons l'art. 142 del Codi de Comerç.

Requisits constitucionals

És preceptiva la formalització en escriptura pública i la seva posterior inscripció al Registre Mercantil.

A l'escriptura hi haurà de constar:

- Nom, cognoms i domicili dels socis.
- La raó social, és a dir, el nom.
- Nom i cognoms dels socis a qui s'encarrega la gestió de la companyia i l'ús de la signatura social.
- El capital que cada soci aporta en diners en efectiu o crèdits o efectes, expressant-se la valoració que es dona a aquests darrers.
- Durada de la companyia.
- Les quantitats que s'assignen a cada soci gestor.

Aportacions dels socis.

L'art. 125 del Codi del Comerç parla del capital que cada soci ha d'aportar, però també és lícita la simple aportació de treball o indústria. Cap la possibilitat de que un o més dels socis es limitin a aportar el seu esforç personal. Les aportacions no han de ser només d'efectes o béns, poden ser també de fons de comerç i de tipus molt diversos.

Quan tot això succeeix, i un dels socis aporta alguna cosa no tangible i sí, només el seu esforç personal, la Societat Col·lectiva rep el nom d'irregular.

La Llei recull la possible aportació purament industrial al dir que «el soci industrial no podrà ocupar-se en negociacions de cap espècie, excepte si la companyia l'hi ho permetés expressament. En cas de verificar-lo, quedarà a l'arbitri dels socis capitalistes excloure'l de la companyia, privant-lo dels

beneficis que l'hi corresponguessin o aprofitar-se dels que hagués obtingut contravenint aquesta disposició».

També es reconeix l'aportació industrial al establir l'art. 140 del Codi de Comerç que «de no haver-se determinat al contracte la part corresponent a cada soci en els guanys, es dividiran a prorrata de la porció d'interès que cada qual tingués a la companyia, figurant a la distribució dels socis industrials, si els hi hagués, en la classe de soci capitalista de menor participació», la qual cosa no deixa de ser una determinació absurda, per tant que en les societats col·lectives sol ser un factor important l'aportació industrial del soci.

Potser en contrapartida, l'art. 141 del mateix cos legal estableix que «les pèrdues s'imputaran en la mateixa proporció entre els socis capitalistes, sense comprendre els industrials, a menys que per pacte exprés s'haguessin constituït aquests, partícpis en elles». Tracta la llei de compensar la mínima participació als beneficis del soci industrial, excloent-lo de les pèrdues.

Però el cert és que gairebé sempre, en tots els contractes de Societat Col·lectiva es solen establir modificacions a aquestes disposicions legals, pactant un equilibri entre els diferents tipus d'aportacions i cercant un repartiment de pèrdues i guanys just.

Pèrdues i guanys a la Societat Col·lectiva

a) Nul·litat dels pactes excloents.

El Codi Civil, al seu art. 1691 estableix que «és nul el pacte que exclou a un o més socis de tota part en els guanys o pèrdues. Només el soci d'indústria pot ser exclòs de tota responsabilitat de les pèrdues».

Parteix la Llei del principi de que la finalitat de la societat col·lectiva, de la mateixa forma que qualsevulla altra societat, és la d'aconseguir uns beneficis, i per tant no accepta la possibilitat de que un dels seus socis no participi dels beneficis o només vagi a les pèrdues. De succeir això es tractaria d'un mecenatge encobert.

Si permet, en canvi, que el soci industrial no participi a les pèrdues, considerant que al posar el seu treball personal aporta tot el que posseeix.

b) Repartiment de beneficis.

No estableix la Llei res respecte al repartiment dels beneficis que es produeixin; els socis gaudeixen d'una total llibertat i àmplia en la forma que estableixen el repartiment de beneficis, podent fixar, al contracte de societat, les proporcions en què seran repartits els guanys. També s'accepta qualsevol repartiment del patrimoni de la societat, ja que amb això no perjudiquen als possibles creditors tercers, donat que responen amb el seu propi patrimoni personal de forma il·limitada, excepte el soci industrial, que pot quedar exclòs en les possibles pèrdues.

c) Dedicació exclusiva.

Parteix el legislador del principi de que en la Societat Col·lectiva el soci posa en joc el seu capital i tota la seva dedicació. Per tant, la societat es converteix en la seva única font d'ingressos al estar dedicat a ella de forma exclusiva. Just és que qui ho lliura tot, tregui de la societat els beneficis per a viure.

És per això que l'art. 139 del Codi de Comerç estableix que «a les companyies col·lectives o en comandita, cap soci podrà separar o distreure del patrimoni comú més quantitat que la quantitat designada a cada un per a les seves despeses particulars, i si ho fes així, podrà ser forçat al seu reintegrament com si no hagués completat la porció del capital que es va obligar a imposar a la societat».

A més de la quantitat assignada a cada un per a les seves despeses particulars, existeix la repartició de beneficis, el repartiment dels guanys que la companyia hagi obtingut. El benefici es calcula sobre el balanç final d'any, quan recull una diferència en més sobre el patrimoni comptabilitzat a l'any anterior, prescindint de les possibles aportacions efectuades pels socis.

Els beneficis es reparteixen a prorrata de la porció d'interès que cadascú tingui a la companyia, destinant-se a cada soci industrial, de no haver-hi cap acord en contra, una participació igual a la del menor dels socis capitalistes.

- 1) Aportació inicial.
- 2) Aportacions successives o posteriors.
- 3) Prestacions d'anivellament de pèrdues.

Pot produir-se un repartiment de beneficis fictici que resulten d'una valoració exagerada de mercaderies o inversions, però això no té valor per a tercers, ja que els creditors el que no trobin al patrimoni social ho trobaran al patrimoni individual, ja que el principi de la Societat Col·lectiva és el de la responsabilitat personal i il·limitada de cada un dels socis. Poden, per tant, procedir a repartiment de beneficis ficticis, que a la llarga no comporta cap increment de la responsabilitat, ja que al seu poder es troba el que no es troba en el de la societat.

Es produeixen, en teoria, compensacions entre el patrimoni de la societat i el patrimoni dels socis, i el que no pot ser objecte d'embargament com a bé social, per no trobar-se al seu poder, sí que pot ser-ho com a bé personal dels socis.

d) Pèrdues.

Amb referència a les pèrdues, el Codi del Comerç deixa a un costat als socis industrials, excepte que hi hagi un pacte que indiqui que també participin a les pèrdues.

Les pèrdues han d'imputar-se personalment entre els socis capitalistes. Aquesta normativa planteja una qüestió: s'imputaran les pèrdues a l'aportació de soci, reduint-la en la mateixa mesura que la pèrdua representa, o significa que el soci ha de reembossar la pèrdua soferta en proporció a l'aportació fins a netejar el dèficit? Donat que en la Societat Col·lectiva el que hi ha és un fons d'explotació, de maniobra, no de garantia, —la garantia està donada pels propis socis—, ens hem de decantar per la primera possibilitat. Però pot donar-se el cas que l'aportació del soci arribi a desaparèixer i a ella es carreguin proporcionalment les pèrdues, desapareixent així els beneficis del soci.

Administració i representació de la societat col·lectiva

Excepte que no s'hagi limitat per un acte especial a algun dels socis, l'administració de la Societat Col·lectiva correspon a tots ells.

Segons el disposat a l'art. 130 del Codi del Comerç, «contra la voluntat d'un dels socis administradors que expressament ho manifesti, no s'haurà de contraure cap obligació nova, però si, tot i així, s'arribés a contraure, no s'anul·larà per aquesta raó i sortirà els seus efectes, sense perjudici de que el

soci o socis que la van contraure responguin de la fallida que ocasionaren a la massa social».

S'ha de contemplar diferents supòsits en l'administració de la societat col·lectiva:

a) Manca d'especial nomenament de socis gestors.

En aquest cas tots els socis tenen la facultat de concórrer i col·laborar en la gestió d'una empresa. És un dret, no una obligació, i per això els acords són vàlids, encara que no concorrin els socis, si bé els presents al moment d'adoptar la decisió que sigui, precisen de l'acord previ. En definitiva, tots els socis són gestors en potència.

b) Gestors amb nomenament especial.

Havent-hi socis especialment encarregats de l'administració, els altres no podran contrariar ni entorpir les gestions d'aquests ni impedir els seus efectes, segons determina l'art. 131 del Codi de Comerç.

La posició del soci gestor és tan forta que hi ha lloc a la rescissió del contracte de companyia, és a dir, l'exclusió del soci que s'interfereix a les seves funcions.

Els gestors per nomenament especial poden ser:

- 1) Administrador únic.
- 2) Que s'hagin nomenat diversos amb determinació de les facultats de cadascú d'ells.
- 3) Que s'hagin nomenat diversos sense determinació de facultats.

Obligacions i responsabilitats dels administradors-gestors.

Són les següents:

- 1) Retre comptes i informar del resultat de la gestió.
- 2) Desenvolupar una activitat a tenor de les instruccions rebudes.
- 3) Comunicar a la societat tot el que a ella afecti.
- 4) Obligació d'abonar interessos pels fons als que es donés per inversió diferent de la gestió.

Representació de la Societat.

En principi, no tot soci, pel simple fet de ser-ho, és representant de la societat enfront tercers i només està capacitat per a això per a la signatura social.

Per l'art. 129 del Codi de Comerç s'estableix que els socis no autoritzats degudament per a utilitzar la signatura social no obliguen amb els seus actes i contractes a la Companyia, encara que els executin en nom de la companyia i amb la seva signatura.

La responsabilitat d'aquesta mena d'actes, en l'ordre civil o penal, recaurà exclusivament sobre els seus autors.

És per això que, a l'escriptura social, s'haurà d'expressar el nom i cognom dels socis a qui s'encarregui la gestió de la companyia i l'ús de la signatura social.

SOCIETAT EN COMANDITA

Definició

És una societat personalista dedicada, en nom col·lectiu i amb responsabilitat limitada per a uns socis i il·limitada pels altres, a l'explotació d'una indústria.

La societat en comandita tracta d'evitar perills o riscos per al capital. Qui actua de capitalista en una societat en comandita, respon només del que hi ha aportat, es juga únicament el capital, no responent dels deutes socials. Tot i així, els socis restants, els que han aportat el seu treball, responen il·limitadament amb tots els seus béns, presents i futurs.

El soci comanditari participa sense necessitat d'aportar a més del capital la gestió personal o el treball.

Característiques de la societat en comandita

- a) Responsabilitat il·limitada per als socis que aporten el seu treball.
- b) Responsabilitat limitada per als socis que aporten capital.
- c) Societat personalista, ja que més important que el capital són els socis col·lectius, ja que ells porten la gestió de la societat.

Classes de societat en comandita

Hi ha dos tipus, la simple i la Comanditària per accions.

- a) Comanditària simple.

És la regulada pel Codi de Comerç que diu que és aquella «en què un o diversos subjectes aporten capital determinat al fons comú, per a estar a resultes de les operacions socials dirigides exclusivament per altres amb nom col·lectiu».

- b) Comanditària per accions.

Sorgeix del dispostat a l'art. 160 del Codi de Comerç que estableix que «el capital social de les companyies en comandita, pertanyent als socis comanditaris i el de les companyies anònimes, podrà estar representat per accions o títols equivalents».

Es converteix la Societat Comanditària per accions en una barreja de la Societat en Comandita i la Societat Anònima, però amb el predomini per part dels socis que aporten la gestió personal, quedant el capital reduït a un simple paper patrimonial.

SOCIETAT ANÒNIMA

Antecedents històrics

Dos camins són els que ens condueixen als antecedents històrics de la Societat Anònima: l'italià, on apareix la llavor en les societats dels creditors de l'Estat, i l'holandès, on apareix lligada amb el comerç colonial.

A Itàlia es van crear associacions de creditors de l'Estat medieval; davant la impossibilitat de satisfer els interessos de les immenses quantitats que l'Estat adquiria en préstec dels ciutadans econòmicament potents, aquests crearen associacions, amb el nom de «massa», el capital de les quals era format per la suma prestada en conjunt i amb un repartiment de beneficis proporcional a la quantitat aportada individualment, que aconseguien, com a tal societat, una sèrie de concessions estatals, entre elles el cobrament dels impostos. Entre les societats d'aquest tipus hi destacà l'anomenada Casa di Sant Giorgio, de Gènova, on es donaven dues de les notes característiques de les modernes Societats Anònimes; la responsabilitat limitada a l'import del crèdit de cadascuna i la divisió del capital en parts iguals i transmissibles.

La manca de caràcter corporatiu de les associacions de massa, es percep ja el segle XV, quan la Casa di Sant Giorgio es transforma en el Banco di Sant Giorgio, apareixent en aquell moment l'ànim de lucre. Posteriorment, el 1592, aparegué el Banco di S. Ambrosio, a Milà, i es transformà en un banc per accions el 1598.

A Holanda, a principis del segle XVII, trobem un altre antecedent directe de la Societat Anònima. Dos comerciants i navegants holandesos crearen empreses formades exclusivament per aportacions en diners, que van convertir el diner en empresari, substituint la base personal, pròpia de l'empresa individual, per la base estrictament capitalista pròpia de la Societat Anònima. Posteriorment foren sorgint als ports del Mar del Nord i de l'Atlàntic companyies mercantils que tenen el seu origen a la lluita per les colònies d'ultramar, companyies on les traces de les Societats Anònimes ja es perfilen nítidament.

Espanya no va ser aliena a aquest moviment, que havia donat lloc a l'aparició de la «Compañía Inglesa de las Indias Orientales» i la «Compañía Sueca», fundada el 1615 pel rei Gustavo Adolfo, i aparegueren aquí decrets de creació de grans companyies, tant per al comerç de les Índies Occidentals com per al comerç de les Índies Orientals (Filipines).

A partir d'aquest moment, la Societat Anònima ha aparegut amb una entitat i personalitat pròpies, amb característiques que la diferencien de la resta de societats.

Concepte legal

L'art. 1er de la Llei de Societats anònimes diu que «a la Societat anònima, el capital, que estarà dividit en accions, s'integrarà per les aportacions dels socis, socis que no respondran personalment per els deutes socials». Com veiem no es tracta d'una definició, sinó que parteix de la definició legal de societat, que pren com a pressupòsit lògic, per a afegir-hi les notes característiques del tipus que, per ordre lògic són: *responsabilitat limitada dels socis* pels deutes socials, limitada a les aportacions promeses; *capital social*, que s'integra per aquestes aportacions, essent en el moment constitutiu i posteriorment el seu valor al menys coincident, en protecció dels creditors; i *accions*, en les que el capital ha d'estar dividit.

La Societat anònima és, així, *el prototipus de les societats de capital o capitalistes*, perquè en elles les característiques personals del soci són irrellevants, excepte que s'incorporin als Estatuts socials en forma de restriccions a la lliure transmissibilitat de les accions. I és *el prototipus de la societat per accions*, l'esquema de la qual es trasllada al règim de la societat comanditària excepte importants especialitats. A algunes legislacions es parla de «societat per accions», més expressiva que «Societat anònima», que tan sols significa que la seva denominació social, a diferència de la raó social de les societats personalistes, no té perquè incorporar necessàriament el nom dels socis.

La descripció de les traces peculiars de la Societat anònima a l'art. 1er de la Llei *pressuposa el concepte de societat*. La Societat anònima té necessàriament una *finalitat lucrativa*, encara que en ocasions a la pràctica pugui quedar en un segon plànol, donant més atenció a la seva tècnica d'organització, per exemple, en les constituïdes per capital públic.

Fundació de la Societat anònima

La Llei de Societats anònimes contempla *dos procediments* de fundació, simultània i successiva, o per subscripció pública de les accions, encara que el segon a penes s'utilitzava, *ni s'utilitzarà*, en la pràctica *per la seva gran complexitat*.

El *procediment* s'integra de les *etapes* següents:

- 1) Redacció pels promotors i dipòsit previ davant la CNMV i al Registre mercantil i publicació del *programa de fundació* i del *fulletó informatiu*.

- 2) *Subscripció d'accions*, mitjançant el butlletí de subscripció i el desembossament mínim de les aportacions.
- 3) Junta constituent, que aprovarà els punts que indica l'art. 25, amb la possibilitat de modificar els Estatuts (ja acceptats per els subscriptors en l'etapa anterior) només per unanimitat dels subscriptors concurrents (art. 27).
- 4) Atorgament d'escriptura de constitució *al mes següent* a la celebració de la Junta, per les persones designades per aquesta.
- 5) Presentació de l'escriptura pels seus atorgants al Registre mercantil, en el termini de *dos mesos*, amb facultats per a això i per a l'inscripció al Registre de la Propietat i per a liquidar i pagar impostos (arts. 28 i 29). Els *promotors* de la fundació suporten importants responsabilitats solidàries, en front als que resultin perjudicats (arts. 30 i 32).

Nacionalitat, domicili i denominació

a) Nacionalitat

Han de tenir el seu domicili a Espanya les Societats anònimes l'explotació principal de les quals sigui radicada dins el seu territori.

b) Domicili

La fixació del domicili social no és de lliure elecció: s'ha de fixar al lloc on es trobi el centre de la seva efectiva administració o direcció, o al lloc on radiqui el seu establiment principal o explotació (art. 6).

c) Denominació social

La denominació social és tema de gran interès. És la primera menció dels estatuts a la S.A.; la seva ommissió comporta la nul·litat de la societat inscrita; la seva composició, afegint la menció «Societat anònima», determina la aplicació de la LSA. La seva projecció al tràfic, al designar una persona jurídica/empresa, ha originat un Dret especial, que té dues vessants, la del Dret de Societats (art. 2 LSA i 360 a 384 RRM) i la del Dret de la propietat Industrial sobre marques, rètols i noms comercials. Encara que es superi el llistó de legalitat fixat pel primer, la denominació social, després d'inscrita al RM, pot resultar anul·lada

per una sentència judicial per lesionar el dret d'un tercer sobre un signe diferent. Per la qual cosa és aconsellable que, a més d'una «certificació negativa» del Registre Mercantil Central es sol·liciti un examen d'anterioritats del Registre de la Propietat Industrial.

La disponibilitat jurídica de la denominació utilitzada la qualificarà el Registrador mercantil, el qual negarà la inscripció si la denominació és «idèntica» a la d'una altra societat o a la que pertanyi notòriament a una altra entitat espanyola o estrangera.

La sol·licitud de certificació negativa del Registre Mercantil Central concedeix la reserva de la denominació sol·licitada durant 15 mesos (art. 377 RRM). La certificació negativa caduca als dos mesos; el dret sobre la denominació de les societats cancel·lades, a l'any (art.384). Com que la sentència que declara la nul·litat d'una denominació condemna a canviar-la, però no ho pot fer per sí mateixa, l'art. 382 RRM diu que entre tant no es podrà practicar cap inscripció.

Escriptura i estatuts socials

Els arts. 8 i 9 LSA regulen imperativament el contingut de l'escriptura de constitució i dels Estatuts socials. El primer es refereix a l'*acte constitutiu*, que generalment és un contracte, encara que en el cas de S.A. pública unipersonal serà l'elevació a document públic d'un acte administratiu, i es refereix a: compareixents, voluntat dels atorgants de constituir una S.A., aportacions, quantia total de les despeses de constitució que han de ser de càrrec de la societat, primers administradors, i tots els pactes lícits i condicions que els socis fundadors jutgin convenient establir, per exemple, clàusula compromissària d'arbitratge.

Els Estatuts contindran el *règim de la societat ja creada*: denominació, objecte, determinant les activitats, durada, data d'inici de les seves operacions, domicili social i orgue facultat per a decidir la creació de les seves sucursals, capital social, expressant el no desembossat i la forma de fer-ho, accions, orgue d'administració i representació i el seu règim, règim de les Juntes generals, data de tancament de l'exercici social, règim de les prestacions accessòries, avantatges de fundadors i promotors. Encara que, escriptura i estatuts tenen contingut contractual, la seva interpretació no pot fer-se sempre investigant la intenció dels contractants.

Pel que fa a la forma, el contingut de l'escriptura i estatuts *pot ser molt breu*, mitjançant la remissió en les diferents matèries a la Llei, remissió que ni tan sols és necessària, perquè la Llei és imperativa (veure Resolució de la DGRN

de 24 de gener de 1986, BOE de 3 de febrer). En això es diferencia la S.A. espanyola de les «companies» regides pel Dret anglosaxó, els «memorandum of incorporation» i els «articles of association» de les quals són de gran extensió i minuciositat; i dels Estatuts de les Cooperatives espanyoles.

El *contingut* dels estatuts pot ser *obligatori* (domicili, capital, accions, etc.) i *facultatiu* (restriccions a la transmissibilitat d'accions, prestacions accessòries, etc.).

Règim de les aportacions

La Llei de Societats anònimes estableix un *règim de rigorosos tràmits* amb la finalitat de *garantir la prestació del consentiment* sobre l'escriptura i estatuts, però també per a *assegurar la integritat del capital en el moment fundacional*. Per a això estableix un règim especial de lliurament, sanejament i descripció i valoració de les aportacions socials. Només poden aportar-se béns o drets patrimonials susceptibles de valoració econòmica. No el treball o els serveis, que es poden prometre, tot i així, com a prestacions accessòries, no integrades al capital social. Les *aportacions adineraries* s'establiran en pessetes, i s'acreditaran mitjançant lliurament al Notari del resguard de dipòsit a entitat de crèdit o del diner per a que aquest el constitueixi (art. 37-1 i 40-1 LSA. L'art. 37-2 permet aportar directament divises, encara que per a obtenir els drets de repatriació de capitals propis d'una *inversió estrangera* serà necessari aportar *pessetes convertibles*, mitjançant xec certificat a càrrec al saldo de compte corrent bancari en pessetes convertibles.

Nul·litat de la societat

En rigor, si la S.A. no es constitueix mitjançant atorgament d'escriptura i inscripció al Registre mercantil, la Societat anònima com a tal no existeix, és una societat en constitució o irregular. No s'ha de qualificar aquest supòsit com a nul·litat de la Societat anònima, sinó del contracte de Societat, que segueix el règim general de causes de nul·litat i anul·labilitat. La nul·litat de la Societat anònima s'ha de referir només als supòsits en que, constituïda la societat, havent superat els meticulosos requisits formals analitzats amb anterioritat, amb posterioritat es demostra l'existència d'una causa de nul·litat.

Els arts. 34 i 35 LSA regulen aquesta matèria, *adaptant* el nostre Dret al règim de la 1ª Directiva de la CEE. Això significa que som dins d'un sistema on la inscripció de la societat *no produeix efectes sanatoris plens* de totes les causes de nul·litat (com en Dret anglès), sinó *tan sols parcials*, subsistint la possibilitat

d'anul·lació per unes causes taxades (sistema alemany). Aquestes són les següents: objecte social il·lícit; omissió de la denominació, aportacions, capital i objecte social; incompliment del desembossament mínim; incapacitat de tots els fundadors, o no concórrer, com a mínim, dos d'ells (excepte en fundació per ens públic). Generalment la causa de nul·litat no serà patent, serà dissimulada: l'objectiu estatutari serà lícit, concorreran tres fundadors capaços. S'haurà de demostrar judicialment que *l'objecte realment desenvolupat* «resulta» il·lícit, o que només hi havia un fundador capaç. És a dir, la nul·litat serà generalment simulació. A la pràctica la possibilitat de nul·litat queda suprimida en quasi tots els supòsits de l'art. 34, per exemple: si només un dels tres fundadors té interès en la societat no es produeix societat unipersonal originària: els tres són fundadors i responen com a tal (tot i que també responguin els «fundadors ocults» o veritables interessats): art. 18.

Capital social

El capital social és la xifra corresponent a la valoració de les aportacions, és a dir, del patrimoni fundacional. Constitueix, a més, la base de còmput sobre la qual es determina la participació de cada acció (i, indirectament, de cada accionista) als drets polítics i econòmics. En front a tercers, constitueix una xifra de retenció en garantia dels creditors, que la Llei procura que es trobi coberta en tot moment per prou patrimoni o actiu net (actiu real menys deutes o passiu exigible). El capital social apareix com a primera xifra del passiu al balanç, indicant que les aportacions procedeixen del patrimoni dels socis i que a aquests se'ls ha de restituir el seu valor, una vegada pagats els creditors (és per això que es diu «passiu consolidat»). A més el capital és, des de el punt de vista material, un fons financer de risc («capital propi», «fons propis», que inclouen les reserves) que ha de ser suficient per a explotar l'objecte social. Només així es justifica el privilegi de la limitació de responsabilitat (el que recorda la Res. DGRN de 21 de juny de 1990, BOE 14 d'agost).

L'acció com a quota del capital

L'acció es la participació que rep el soci a la Societat anònima a canvi de la seva aportació. En ella cal distingir tres aspectes diferents:

- a) Part alíquota directa del capital social (art. 47) i indirecta del patrimoni net o «capital propi» o «fons propis».
- b) Conjunt de drets i obligacions o condició de soci.

- c) Possible *valor mobiliari*, representat per un *títol valor* o per *anotació en compte*.

En el primer aspecte, cap contraposar el valor nominal i el valor real de les accions, com a part del capital social i del patrimoni net, respectivament. No poden ser emeses per una xifra inferior al seu valor nominal, però sí per una xifra superior. La diferència s'anomena «prima» i s'haurà de satisfer íntegrament en el moment de subscriure les accions, portant-se a una reserva especial al passiu del balanç diferent a la reserva legal. La nostra Llei no fixa un màxim ni un mínim al valor nominal de l'acció. Les cotitzacions a Borsa es solen emetre per 500 pessetes. Tampoc no exigeix una divisió mínima del capital en accions (per exemple en 100 accions). Tal i com poden haver accions d'una pesseta i de 100 milions, i pot dividir-se tot el capital en només tres accions. L'agrupació i substitució d'accions per unes altres de molt més valor, reduint el seu nombre (per exemple de 10.000 a 20) és en principi vàlida, encara que, en determinades circumstàncies pot constituir abús de dret o frau de llei. Les accions són indivisibles, però acumulables, com a «llocs abstractes de soci». Un soci pot tenir una, varies o totes, exercint els seus drets corresponents (Res. DGRN de 21 de juny de 1990, BOE 14 d'agost).

Finalment, els drets que reconeixen les accions han de ser iguals en les que pertanyen a una mateixa classe, però una mateixa Societat pot tenir accions de diferents classes, unes ordinàries i d'altres privilegiades. Les accions d'una mateixa classe poden dividir-se en sèries, d'igual o diferent valor nominal, però les que pertanyin a una mateixa sèrie tindran idèntic valor. Les accions privilegiades poden crear-se mitjançant modificació d'estatuts (sembla ser que no es pot fer a la fundació, pel que podem deduir dels arts. 11-2 i 50-1). Però els privilegis han de consistir en l'exercici dels drets patrimonials o econòmics i no en els drets polítics. No és vàlida la creació d'accions de vot plural (no proporcional a la participació de l'acció en el capital social) o amb dret de subscripció preferent no proporcional a la dita participació (art. 50-2). Però l'art. 105-2 segueix mantenint un supòsit legal d'admissió de vot plural, la fixació als Estatuts de nombre màxim de vots que un mateix accionista o societats pertanyents a un mateix grup, poden emetre. Amb la finalitat de poder establir una organització relativament equilibrada, o fins i tot igualitària, entre els accionistes i grups de societats integrants de la societat o d'establir una defensa anti-OPA. A més, poden exigir un nombre mínim d'accions per a assistir a la Junta general, sense que es pugui més de l'u per mil del capital social (art. 105-1). Aquesta norma permet resoldre el problema de la celebració de Juntes generals en societats amb milers de socis obligant-los a agrupar-se per a enviar un representant comú a aquestes.

SOCIETAT DE RESPONSABILITAT LIMITADA

Definició

Es tracta d'una Societat de naturalesa mercantil, el capital de la qual no pot ser superior als cinquanta milions de pessetes, es divideix en participacions iguals i indivisibles, que no poden incorporar-se a títols negociables ni denominar-se accions i els socis de les quals, que no poden excedir de cinquanta, no responen personalment dels deutes socials.

Es tracta d'un tipus de societat intermèdia entre l'Anònima i la Col·lectiva.

Com a les Societats Anònimes, regeix el principi de divisió del capital en parts, però amb dues notables diferències, que són:

- a) El capital es divideix en participacions socials, no en accions.
- b) El capital social ha d'estar totalment desembossat des del mateix moment de la constitució.

La idea de la divisió del capital queda marcat per les participacions, que a la seva vegada regulen i mesuren els drets del soci.

Les participacions han de ser iguals, però la llei permet la acumulació de les mateixes, el que significa que cada soci pot posseir varies participacions, les quals, sumades entre elles, ens donaran la mesura dels drets del soci en la societat.

Concepte i caràcters

L'article 1.º de la Llei de Societats de Responsabilitat Limitada no defineix el seu concepte, sinó que es limita a donar les seves *notes característiques essencials*, que han de completar-se amb les que donen els articles següents segons la redacció del Projecte de Llei de Reforma.

És una Societat, és a dir, te necessàriament *finalitat lucrativa*. És mercantil qualsevol que sigui el seu objecte o activitat (art. 3). El seu capital social haurà d'estar determinat, i totalment desembossat. Haurà d'estar dividit en *participacions iguals, acumulables i indivisibles*, que no podrà incorporar-se a títols negociables (títols valors) ni denominar-se accions. Els *socis, que no excediran el seu nombre de cinquanta*, no responen personalment dels deutes socials. Tindrà una denominació que podrà ser objectiva o una raó social o denominació subjectiva (és a dir, integrada pels noms dels socis) a la que s'afegirà la indicació «Societat de Responsabilitat Limitada» o bé «Societat Limitada». Es regula per la Llei especial de 17 de juliol de 1953, modificada per la Llei de reforma 19/89, per la qual en moltes matèries remet a la regulació de la Llei de societats anònimes.

Per a destacar els seus caràcters és d'utilitat comparar-la amb la Societat Anònima:

- a) En principi, el seu règim jurídic ha estat pensat per a una Societat de menors dimensions, la qual cosa es recull al tipus legal mitjançant el nombre màxim de socis i el capital social mínim, inferior al de la Societat Anònima. Però la reforma ha suprimit el límit màxim de capital, la qual cosa fa que les Societats amb responsabilitat limitada dels seus socis tancades de gran dimensió econòmica puguin adoptar una o una altra forma social indistintament.
- b) Les *participacions socials* en que es divideix el capital són *diferents a les accions* de Societat Anònima. Totes les d'una mateixa Societat han de ser iguals, i no s'admeten classes diferents pel contingut de drets, i *no es poden incorporar a títols valors*. Tampoc mitjançant anotacions en compte o registres informàtics. La reforma de 1989 introdueix una important innovació en el seu règim, donat que la seva

transmissió i la constitució de penyora sobre elles es segueix fent mitjançant adjudicació de «document públic», però la seva publicitat no es realitza a través del Registre Mercantil, sinó mitjançant la inscripció, purament privada, al Llibre registres de socis (arts. 20 i 22). No té res d'estrany si pensem en la funció del Llibre registre d'accions nominatives (art. 55 LSA) i en que la gestió de les accions representades per anotacions en compte a França es confia a la societat emissora, si no estan cotitzades.

- c) La Llei regula com a *element natural* de la SL —és a dir, si es pacta a l'escriptura de constitució— un règim peculiar de *prestacions accessòries*. A diferència de la S.A. *poden ser remunerades amb càrrec al benefici social*, el que determina que la SL pugui utilitzar-se com a forma d'organització d'una Societat predominantment de treball o d'unió de persones i no de capital (art. 10).

Fundació

La Societat es constitueix mitjançant escriptura pública i la seva inscripció en el Registre mercantil. L'art. 7 de la Llei estableix el contingut de l'escriptura, *sense distingir formalment entre escriptura i estatuts*. I tampoc podem distingir-los en quant al fons, ja que l'art. 17 permet modificar en qualsevol forma la escriptura social. Tot i així, han de regir límits al poder de la majoria similars als de la Llei d'anònimes en base a la remissió al règim d'impugnació als acords de la LSA, que al seu art. 115-1 fixa com a límits la Llei, els Estatuts (és a dir, el contracte o escriptura a la SRL excepte prèvia modificació: art. 17) i l'interès social o interessos de la societat.

Prestacions accessòries

L'article 10 diu que a l'escriptura fundacional s'hi podrà establir, amb caràcter obligatori per a tots o alguns dels socis, prestacions accessòries diferents a les altres aportacions de capital, expressant la seva modalitat i, en el seu cas, la compensació que a càrrec dels beneficis hagin de rebre els socis que les realitzin. Aquestes prestacions no podran integrar el capital de la Societat.

L'objecte de les prestacions accessòries pot ser qualsevol prestació de donar, fer o no fer: lliurar béns en us, diners, suplementària a les «aportacions

de capital», que podrà desembossar-se parcialment, a diferència d'aquestes; prestació de serveis (treball subordinat o directiu), obligació de lliurament o aprovisionament de productes o serveis (per exemple, amb clàusula d'exclusiva a favor de la Societat) i la obligació de no fer la competència a la Societat.

Participacions socials

Les participacions socials constitueixen una part alíquota del capital social i, indirectament, del patrimoni net social, i del conjunt de drets i obligacions que constitueixen la condició de soci de SL. Com no poden incorporar-se a títols valors ni representar-se per anotacions a compte, la *legitimació com a soci* deriva de l'escriptura de fundació o del document públic de transmissió de les mateixes, entre vius o per causa de mort, conjuntament a la seva comunicació a la Societat (art. 22).

La Llei reconeix a la participació una certa *objetivització*, admetent que pugui ser objecte de copropietat (art. 23), d'usdefruit i penyora (arts. 24 i 25) a desgrat de que el creditor pignoratíci no pot rebre la possessió d'una cosa, ni tan sols un títol valor, com en l'acció de la S.A. Ni tan sols està prevista avui, *ni*, per tant, és *possible*, després de la reforma de la llei 19/1989, la seva inscripció en el Registre mercantil, tenint prou amb la seva anotació al Llibre de socis de la pròpia Societat, que és de naturalesa privada.

Les participacions són *essencialment transmissibles*, essent nul el pacte que prohibeixi totalment la seva transmissió (arts. 20-3 i 21-1). La transmissió és *formalitzarà en document públic* (art. 20, darrer paràgraf). Però en el cas de transmissió entre vius s'ha de seguir un procediment de *prèvia notificació a la Societat* per a que els altres socis o la mateixa Societat les adquireixin *amb preferència al tercer*, en cas contrari la transmissió serà nul·la (art. 20). Encara que la S. TS. de 29 de gener de 1963 reconeix que es tracta de *pura anul·labilitat*, és a dir, que la transmissió produeix efectes si no s'impugna. I les resolucions de la DGRN admeten que pugui pactar-se un sistema de valoració diferent del pericial establert a la Llei. En cas de successió per causa de mort, l'hereu o legatari adquireixen la condició de soci, però l'escriptura social podrà reconèixer als altres socis el dret a adquirir les participacions (art.21-2).

Com a conjunt de drets, de la mateixa forma que a la S.A., la participació atorga drets polítics i econòmics: dret de vot i, cas d'existir Junta General, d'assistència i veu a la mateixa (per sí mateix o representat, art. 16); dret d'informació, que inclou l'examen dels comptes anuals (art. 27); dret de certificació d'acords i d'impugnació dels mateixos, pel procediment judicial ordinari. Dret de participació en beneficis que es distribueixin (art.29) i a la

quota de liquidació. Dret de subscripció preferent, que pot ser suprimit en l'escriptura social (art. 18-1) el que és força sorprenent, donat el caire personalista de la Societat i el caire igualitari de les participacions.

Els òrgans socials

Tot i que l'art. 14 diu que la voluntat dels socis, expressada per majoria, regirà la vida de la societat, de la Llei es desprèn el *principi d'organització*, és a dir, que existeix una *delimitació de competències*, per la qual els socis o la Junta general de socis no poden assumir la gestió (així ho reconeix la Resolució de la DGRN de 24 d'abril de 1980, R. Ar. 1.608). L'art. 11 de la Llei, en efecte, remet en aquests aspectes a la LSA. L'art. 129 LSA, aplicable a la SL., al introduir l'art. 9 de la 1ª Directiva no ha enumerat ni ampliat les competències *legalment* atribuïdes a altres òrgans socials, que serien així oposables a tercers, per la qual cosa a vingut a ratificar i reforçar la *competència general o residual dels administradors enfront a tercers*. A efectes interns és vàlid allò disposat a l'escriptura social.

La modificació de l'escriptura social, l'elecció, revocació i exigència de responsabilitat dels administradors i auditors, l'aprovació dels comptes i l'aplicació del resultat és matèria d'acord majoritari dels socis, *reunits o no en Junta general*. Tan sols quan el nombre de socis excedeixi de quinze o quan així ho exigeixi l'escriptura social, serà necessària la reunió de Junta general, que serà *convocada* pels administradors, *tal i com indiqui l'escriptura social*, expressant amb la deguda claredat els assumptes que s'hagin de tractar, a iniciativa pròpia o quan ho sol·licitin els socis propietaris de, com a mínim, la desena part del capital social, excepte que l'escriptura disposi un altre percentatge; encara que també pot constituir-se la Junta sense prèvia convocatòria (art. 15). Quan no sigui preceptiva la reunió de la Junta es podran adoptar els acords per correspondència postal o telegràfica o per qualsevol altre mitjà que garanteixi l'autenticitat de la voluntat declarada (art. 14-2). Els acords són impugnables segons les normes dels de la Junta general de SA.

En Junta (que no requereix quòrum de constitució, a diferència de la SA) *o sense ella*, els acords s'adoptaran per *majoria*:

- a) En general, pel vot de socis que tinguin *més de la meitat del capital social*, «excepte disposició contrària de l'escriptura», que pot establir una majoria personal o per caps o de capital concurrent a la Junta (Resolucions de la DGRN de 7 de novembre de 1957 i 24 d'abril de 1980, respectivament) encara que, en la nostra opinió, no és lícita una majoria de capital que no respecti el principi de proporcionalitat.

- b) Per a modificar l'escriptura social, transformació, fusió i dissolució serà necessari que votin a favor, en primera convocatòria, la majoria dels socis propietaris de dos terços del capital social; en segona convocatòria (només per al cas que es reuneixi la Junta) n'hi haurà prou amb el vot de dos terços del capital.

Els administradors de la Societat seran nomenats en l'escriptura social o per acord de l'art. 14. Poden ser persones físiques i jurídiques (art. 11) i no han de patir incapacitat ni incompatibilitat per a l'exercici del comerç (arts. 13 i 14 de co.). Exerceixen el càrrec pel període fixat en l'escriptura social (no necessàriament en el de 5 anys, com en la SA). Podran ser destituïts per acord dels socis o de la Junta general, amb la majoria de l'art. 14 o de l'art. 17 (aquesta darrera, si foren nomenats en l'escriptura).

No poden dedicar-se, per compte propi o aliè, al mateix gènere de comerç que constitueix l'objecte de la societat (art. 21-2), encara que sembla que l'escriptura podrà eximir-los d'aquesta prohibició. Responen en els supòsits i en la forma que senyala la LSA (arts. 133 a 135 LSA).

Dissolució i liquidació

L'art. 30 transcriu les causes de *dissolució «total»* de la Societat de l'art. 260 de la LSA.

L'art. 31 afegeix les causes de dissolució parcial o exclusió de socis, pels motius assenyalats a l'art. 218 del Codi de comerç, que venen a reconduir-se a supòsits d'incompliment. L'exclusió es realitza de forma extrajudicial, mitjançant acord de modificació de l'escriptura (atorgant una altra i inscrivint-la al Registre mercantil). Només si el soci exclòs acut als Tribunals, aquests s'hauran de pronunciar.

SOCIETATS COOPERATIVES

Concepte i classes

Són empreses mutualístiques les constituïdes per una *pluralitat de persones* —generalment la Llei exigeix que siguin més de dos— sense finalitat d'obtenir beneficis socials repartibles, sinó de desenvolupar una activitat econòmica *al servei de les necessitats dels seus socis*. El seu prototipus és la *Coopertativa*, el que fa que s'hagi desenvolupat més el règim legal d'aquesta i que alguns dels seus *principis* —encara que no tots— s'hagin recollit a les disposicions que regulen altres empreses mutualístiques.

L'art. 129-2 de la Constitució *ordena* als poders públics *fomentar les cooperatives*.

El moviment de l'*Economia Social*, integrat per empreses o entitats *sense ànim de lucre* i regides *democràticament*, en base a la igualtat de vot, integra el cooperativisme, el mutualisme i l'associacionisme, podent-hi afegir-hi el sector de les Fundacions/Empresa (Caixes d'Estalvi i altres Fundacions).

La Societat Cooperativa a la Llei General

a) Significat de la llei

La Llei General de Cooperatives 3/1987 de 2 d'abril, és general en un doble sentit:

- 1) En relació amb les Comunitats Autònomes que tenen competència exclusiva en la matèria i la han desenvolupat té caràcter supletori, en base a l'article 149-3 de la Constitució. Aquestes Comunitats Autònomes són Euskadi (Llei de 11 de febrer de 1982), Catalunya (Llei de 9 de març de 1983), Andalusia (Llei de 2 de maig de 1985), Comunitat Valenciana (Llei de 25 d'octubre de 1985) i Navarra (Llei Foral 12/1989 de 3 de juliol).
- 2) En relació amb les Comunitats Autònomes que tenen facultats de desenvolupament reglamentari en la matèria, moltes de les normes de la Llei General són «bàsiques» o inalterables (Disposició Final 1^a-2).

Les Lleis autonòmiques abans citades s'apliquen a les Cooperatives domiciliades al seu territori i les relacions cooperativitzades de les quals, amb els seus socis, s'extenen dins del dit territori. A les altres s'aplica la Llei General.

La Llei General és d'una gran extensió, i en bona mida és resultat del debat que originaren les Lleis autonòmiques, encara que a alguns temes és excessivament reglamentats i en d'altres cautelosa.

b) Concepte de Cooperativa, constitució i orgues.

L'art. 1-1 de la Llei diu que les Cooperatives són Societats que amb capital variable i estructura i gestió democràtiques, associen en règim de lliure adhesió i baixa voluntària, a persones que tenen interessos o necessitats socio-econòmiques comunes, per a la satisfacció de les quals i al servei de la comunitat desenvolupen activitats empresarials, imputant-se els resultats econòmics als socis, un cop atesos els fons comunitaris, en funció de l'activitat cooperativitzadora que realitzen. A més, *es limita a invocar, sense transcriure, els Principis Cooperatius, definits per la Aliança Cooperativa Internacional (ACI) que, tot i així, inspiren les seves normes.*

Tal principis, recollits amb tot rigor a la Llei Valenciana, són sis: els dos primers informen la cooperativa com a agrupació voluntària de persones («porta oberta», per a l'ingrés i per a la baixa; i «principi democràtic»); els dos segons informen la organització econòmica (no pagament de dividendes, sinó d'interessos, si es pacta, a les aportacions socials; i distribució dels excedents d'exercici, com a «retorn» en proporció a la utilització dels serveis), i els dos darrers inspiren el moviment cooperatiu, com associacionisme històric, autònom respecte a l'Estat i del sistema econòmic dominant (educació o formació cooperativa, d'ampli contingut; i foment de les relacions intercooperatives).

La Cooperativa es constitueix mitjançant escriptura pública i la seva transcripció al Registre de Cooperatives, del Ministeri de Treball i Seguretat Social, o de l'Administració autonòmica que ho hagi assumit. En les de crèdit (Llei 13/1989 de 26 de maig) i en les d'assegurances (Llei de reforma 19/1989, art. 16) s'exigeix, a més, la seva inscripció al Registre Mercantil.

Poden ser *socis* persones físiques i jurídiques que tinguin interès en la utilització dels serveis de la Cooperativa: consumidors, agricultors, detallistes, treballadors; o bé altres cooperatives, constituint les anomenades *cooperatives de segon o ulterior grau*. La Llei estableix un doble raser, d'obligacions i de drets dels socis, el seu règim d'admissió i d'expulsió, entre d'altres sancions.

En la regularització dels òrgans socials segueix el *model francès d'organització de la Societat anònima, agafat de la Llei de societats anònimes de 1951 amb algunes peculiaritats.*

En referència a la *delimitació de competències* entre Assemblea general de socis i òrgan d'administració, a la cooperativa, a diferència de la S.A., l'Assemblea té la facultat de fixar la «política general» de la gestió, la qual cosa es compren perquè són els propis socis els «clients» de l'empresa cooperativa, per el que *causa o fi i objecte o activitat* a la cooperativa *es confonen*, essent determinant de quina forma es desenvolupa la seva activitat; i finalment, com a tribut al *principi democràtic*.

Dins el règim de la Junta General, regeix el principi d'«un home, un vot», la rigorosa restricció de la representació, la possibilitat de funcionar com a Assemblea de delegats.

La LGC *només admet i regula la forma d'orgue d'administració col·legiada* (el Consell Rector), amb algunes *peculiaritats, com són: el deure d'acceptar el càrrec*, excepte causa justa (que creiem ha d'incloure la manca absoluta de preparació per a aquest); *l'exigència de ser soci* de la cooperativa; *la prohibició de delegació de facultats* (implícita a la Llei, però explicada, tot i que molt malament, al debat parlamentari), i *la prohibició de retribució*, excepte quan es realitzin *tasques de gestió directa* i sempre indemnitzant-n'hi les despeses: norma que s'ha d'interpretar de forma flexible per analogia amb el concepte de «càrrec no retribuït» a d'altres entitats com Caixes d'Estalvi, Mutualitats de Previsió social, admetent, per exemple, el pagament de dietes (tot i que, en rigor, no són indemnització de despeses).

En darrer terme, regula la *auditoria externa* només com a *solució subsidiària*, tot i que esdevé *obligatòria en nombrosos supòsits*, i en tal cas pot, si els Estatuts ho estableixen així, coexistir amb la realitzada per *socis interventors* (la qual cosa no ens agafa per sorpresa).

c) Règim econòmic

1.- Capital social i patrimoni social.

La Llei estableix la *responsabilitat limitada* dels socis pels deutes socials, excepte disposició en contra dels Estatuts. El *capital social* està integrat per les «aportacions» dels socis (no hi ha «participacions» com a les Societats), *que no representen una part alíquota de tot el patrimoni, sinó només del patrimoni net repartible a fons propis reflectida pel capital social.*

Al contrari, el patrimoni irrepartible té caire col·lectiu, adscrit a fins empresarials i de promoció i educació cooperativa: s'integra tant per les

assignacions del resultat de l'exercici a Reserva obligatòria, a Reserva de promoció i Educació Cooperativa i a la Reserva voluntària, com pels beneficis obtinguts a les relacions amb tercers no socis, i pels beneficis extraordinaris. Les mateixes *plusvàlues* latents pertanyen al *patrimoni irrepartible*, per la qual cosa a la Cooperativa té un significat especial la *necessitat d'actualitzar el valor de les aportacions* — amb la paral·lela dels actius i la necessitat d'exempció fiscal per a aquestes plusvàlues. Les *aportacions poden generar interessos*, si ho estableixen els Estatuts, i *són reembossables, amb deduccions*, en cas de baixa del soci.

2.- Determinació i aplicació del resultat de l'exercici.

A diferència del règim d'altres societats, el de la cooperativa regula dos aspectes de relacions socials, com a socis i com a clients de l'explotació ordinària de l'empresa cooperativa. Aquesta és la font, amb d'altres raons, de la seva complexitat.

El resultat de l'exercici es determina mitjançant l'aprovació per l'Assemblea dels comptes anuals, determinant la Llei què es considera «despesa» per a fixar l'«*excedent net*» (no el «benefici social»). Són despeses: l'import de les *bestretes* pagades als socis pels seus lliuraments de productes i serveis, *al preu mig de mercat* (amb la fi d'evitar el seu funcionament amb excedent zero, la qual cosa ens sembla una norma censurable); *despeses necessàries* per al funcionament de la cooperativa; *interessos*, entre ells els deguts als socis per les seves aportacions, i *amortització* de l'immobilitzat. Ara, per aplicació de l'art. 39 Cdeco. Extensible al *circulant*.

S'han de separar els *ingressos ordinaris cooperatius*, dels *ingressos ordinaris extracooperatius* (obtinguts de les relacions amb tercers) i dels *ingressos extraordinaris*. Aquests dos darrers, deduïdes les seves corresponents despeses, es destinen a la *Reserva obligatòria*. Amb càrrec als primers, es dota aquesta i la de *Fons d'Educació i Promoció* (distribuït entre ambdues tal i com indica l'art. 84-a). La resta es destinarà per l'Assemblea general a *retorn* als socis, a participació en resultats dels treballadors de la cooperativa, a incrementar els anteriors fons o reserves i/o constituir un Fons de Reserva voluntari, també irrepartible.

El *retorn* s'acreditarà en proporció a les operacions realitzades amb la cooperativa i es podrà pagar en efectiu, incorporar-lo al capital augmentant el valor de les aportacions, o aportar-lo a un *fons individualitzat temporal*, gestionat per la Cooperativa. Les *pèrdues* d'exercici s'imputen al Fons de reserva obligatori fins a la seva meitat, al Fons de reserva voluntari i, la diferència pendent, als socis en proporció a les operacions realitzades (o al volum d'operacions que haurien d'haver realitzat) i seran satisfetes en alguna de les formes que regula la Llei.

d) Modificacions socials, classes de cooperatives i moviment cooperatiu.

Al règim de la modificació d'Estatuts, fusió i escissió, dissolució i liquidació, la Llei segueix en gran mesura l'esquema de la Llei d'anònimes, inspirant-se en l'Avantprojecte de Llei d'anònimes de 1979 i, per tant, en certa mesura, en les Directives comunitàries. La Llei *no permet*, en general, *la transformació de la cooperativa en societat*, civil o mercantil, a diferència, per exemple, d'Alemanya, on una llei de l'antiga RFA de 1969 ho va permetre, amb la finalitat de que poguessin transformar-se en societats per accions. *Tampoc no és possible la fusió de cooperatives amb societats*. Tot i així, com a excepcions, s'admet a la LGC la transformació de Societats Agràries de Transformació i de Societats Civils i mercantils amb majoria del capital en mans dels treballadors, en cooperatives, de la classe corresponent (Disp. Ad. 3.ª LGC); i la transformació i fusió entre qualssevilla entitats asseguradores (Llei 33/1984 d'ordenació de l'assegurança privada). Al règim de la *liquidació* es comprova un cop més que *el soci no té dret a quota de liquidació*, sinó *només a que se li restitueixi*, després d'haver pagat els seus creditors, *el valor de les seves aportacions*. El remanent sobrant i el del Fons d'Educació i Promoció es posaran a disposició del Consell Superior del Cooperativisme, que l'haurà de destinar a promoció del mateix Consell.

La Llei dedica un extens articulat a regular diverses *classes de Cooperatives* (arts. 116 a 148), a les quals apareix modalitzat el règim general: de Treball Associat, de Consumidors i Usuaris, d'Habitatge, Agràries, d'Explotació Comunitària de la Terra, de Serveis, del Mar, de Transportistes, d'Assegurances, Sanitàries, d'Ensenyament, Educacionals, de Segon i ulterior grau, i Cooperatives amb Secció de Crèdit.

La Llei regula també el règim d'actuació de l'Administració Pública amb el cooperativisme (disciplinari i escasses normes de foment) i el «*moviment cooperatiu*» o associacionisme específic d'aquestes entitats: *unions, federacions i confederacions* (arts. 158 a 161). Aquí inclou el *Consell Superior de Cooperativisme*, que en rigor (de la mateixa manera que a les lleis autonòmiques) és un ens amb personalitat jurídica pròpia *de caire públic*, amb funcions *consultives*, de col·laboració en la política de promoció cooperativa i d'*arbitratge*.

SOCIETAT ANÒNIMA LABORAL

Llei 15/1986 de 26 d'abril de Societats Anònimes Laborals (BOE núm. 103, de 30 d'abril)

Les dificultats per les que travessa el sector industrial han ocasionat el tancament de moltes empreses amb la consegüent pèrdua de llocs de treball. Davant la necessitat de donar una resposta positiva a aquesta situació, els treballadors adopten noves formes de creació de llocs de treball mitjançant la constitució de Societats Anònimes Laborals.²⁷

A la major part dels casos, aquest pas suposa un procés de reconversió de l'empresa anterior, la qual cosa exigeix un nou plantejament de les seves dimensions, canvi de la forma jurídica i de la titularitat de l'empresa.

Els darrers anys, el Ministeri de treball i Seguretat Social venia regulant per Ordre Ministerial anual les condicions que haurien d'acomplir les Societats Civils i Mercantils per a ésser considerades com a Laborals i així equiparar-se en ajuts a les Cooperatives de Treball Associat.

La manca de regulació jurídica suficient d'aquestes Societats ha anat dificultant fins ara la seva promoció, que ha quedat limitada a l'àrea financera.

L'elaboració d'una Llei d Societats Anònimes Laborals permetrà, a més de donar una suficient seguretat jurídica a aquestes empreses, articular una sèrie de mesures que tendeixen a fomentat adequadament aquesta fórmula d'organització econòmica i de participació dels treballadors en l'empresa, d'acord amb el mandat recollit en l'article 129.2 de la Constitució Espanyola on

²⁷ Vegi's l'Ordre de 21 de Febrer de 1986 (BOE núm. 51, de 27 de febrer), per la qual s'estableixen diversos programes de suport a la creació de llocs de treball.

s'indica que els poders públics establiran els mitjans que facilitin l'accés dels treballadors a la propietat dels mitjans de producció.

Aquesta nova regulació defineix clarament el caràcter d'aquestes Societats i marca els requisits per a la seva consideració com a laborals, al mateix temps que estableix els sistemes de control que eviten la incorrecta utilització d'aquesta figura societària.

La Societat Anònima Laboral

Amb precedents de l'experiència pràctica (iniciada per SALTUV, a València), la Llei 15/1986 de 25 d'abril (BOE del 30) regula les especialitats del règim substantiu i els beneficis fiscals de la Societat Anònima Laboral (SAL).

- a) La seva constitució requereix prèvia autorització del Ministeri de Treball i Seguretat Social, que pot també desqualificar-la com a tal, perdent així els seus beneficis fiscals i crediticis.
- b) El seu capital ha de pertànyer com a mínim en un 51% als treballadors de la Societat, i cap soci podrà posseir més del 25% del capital (fins el 49% si és un Ens Públic). El número de treballadors sense accions no podrà excedir de 15 (o de la quarta part si són menys de 25 treballadors a l'empresa). Les accions són nominatives, i de dues classes, per a treballadors i per a altres. En les primeres, quan el titular vol transmetre-les ha de comunicar-ho prèviament a la Societat i existeix una successió legal de drets d'adquisició preferent, a favor de: treballadors que encara no són socis, treballadors socis, accionistes no treballadors, i SAL (que poden tenir aquestes accions en cartera, encara que s'aplicaran, per ser en protecció de tercers i dels socis, les normes relatives a negocis sobre accions pròpies de la LSA).
- c) Les dues classes d'accionistes seran representats proporcionalment al Consell d'Administració (per tant no és possible qualsevol altre tipus d'òrgan administratiu).

- d) Com a organització financera han de constituir, a més de les reserves legals, un Fons Especial de Reserva, que no es pot repartir, excepte en cas de liquidació, amb el 10% del benefici de l'exercici.

A efectes de la seva representació davant la Administració Pública, s'agrupen en Federacions Regionals i en una Confederació (que enfronta, entre d'altres problemes, el d'extingir l'elevat deute, degut a ser continuadors d'empreses en crisi).

El R.D. 2.696/1986 de 19 de desembre (BOE 3 de gener de 1987) regula la concessió de beneficis tributaris. Rebre préstecs a càrrec del Fons de Foment del Treball i de les Comunitats Autònomes.

La Llei de reforma 19/1989 a la seva Disposició Transitòria 3.ª concedeix a les que tinguin capital inferior a 4 milions (xifra un xic superior al capital mínim exigint per la 2.ª Directiva) un termini de quatre anys per a augmentar-ho fins a aquesta quantitat; i un nou termini fins a finals de 1996 per a elevar-lo fins a 10 milions; podent fer-ho a càrrec al Fons Especial de Reserva.

Les SAL tenen una forta expansió: de 3.046 amb 23.000 socis treballadors en 1987, van passar a ser 5.283 (amb un augment del 73%) amb 39.459 socis treballadors el 1988.

SOCIETAT ANÒNIMA DE CAPITAL PÚBLIC

La Llei de Societats Anònimes permet que formin part de la societat, és a dir, que participin com a socis de la societat, organismes i institucions públiques.

Les societats anònimes en les que es dona la participació de capital públic al costat del privat són conegudes amb el nom de Societats d'Economia Mixta. Donada la permissivitat de la Llei en quant a la coexistència a la mateixa societat de capital d'origen públic, al costat de capital privat, el CETMO podria constituir-se com una societat d'aquest tipus, el capital de la qual seria constituït per accions subscrietes per accionistes privats i per altres accions subscrietes per la Generalitat de Catalunya o/i en el seu cas, per qualsevol altre orgue de l'administració.

El primer problema amb el que ens trobaríem si volguéssim constituir una societat d'aquest tipus seria el de l'ànim de lucre, que comporta implícit el concepte de societat. Els que creen una societat anònima pretenen portar a través d'ella, una activitat, mercantil o industrial, que l'hi permetrà obtenir uns beneficis. Aquest ànim de lucre —que admet diferents interpretacions— present a totes les societats, se'ls dona un tractament especial a la Llei de Societats Anònimes, ja que l'art. 3 estableix la mercantilitat d'aquestes societats per raó de forma. En virtut del disposat en aquest article només pel fet d'adoptar la

forma d'una societat anònima es considera que són mercantils, sigui quina sigui la índole de la fi que persegueixen podent donar-se el cas de que existeixi alguna anònima la fi de la qual no sigui d'índole lucrativa.

La qüestió de l'ànim de lucre que ens resol l'art. 3 de la LSA apareix un altre cop amb la presència d'organismes públics com a socis de l'anònima. Els organismes de l'administració participen en les societats d'economia mixta amb la intenció d'actuar com a empresaris mercantils, és a dir, per a dur a terme activitats mercantils i industrials. Per tant seria absurd que un organisme públic fos soci d'una anònima que no persegueix ànims de lucre, a no ser que la orientació que es donés al centre fos la d'oferir un servei d'estudis amb l'ànim d'obtenir beneficis a través d'ells mateixos.

Un cop s'ha posat de relleu l'obstacle que suposa la necessitat de perseguir una finalitat amb ànim de lucre, en el supòsit que es constituís una societat anònima de capital mixt, la presència d'un ens públic implica una sèrie de singularitats al funcionament de la societat. En primer lloc, per que les disposicions especials que regulen aquestes societats estableixen derogacions expresses al règim general de la societat anònima, i en segon lloc per que a més de les derogacions expresses, la presència d'organismes públics fa inaplicable en molts casos el règim jurídic de la S.A.

La primera especialitat que comporta la presència d'un organisme públic com a soci d'una anònima afecta a la constitució mateixa de la societat. En societats anònimes de capital mixt, l'acte fundacional no segueix els principis comuns que regeixen la fundació d'una S.A. i que són comuns als dos tipus de fundació —la simultània i la successiva— en supòsits normals de la S.A. es constitueix en virtut d'un negoci jurídic; els efectes d'aquest negoci i en especial el naixement d'un ens corporatiu amb personalitat pròpia, depenen de l'ordenament jurídic que atribueix a la voluntat privada el poder de produir aquests efectes. La fundació de la S.A. dins el dret positiu espanyol està integrada per dos elements fonamentals: l'acte constitutiu pròpiament dit i la inscripció al Registre Mercantil, ambdós elements són necessaris per a que la S.A. quedi vàlidament constituïda. L'acte constitutiu és el negoci jurídic fundacional que està integrat per les declaracions de voluntat dels fundadors, que produeix com a efecte vincular a aquests entre si; els fundadors elaboren els estatuts, als que els posteriors accionistes s'hi hauran d'adherir si volen ser socis de la S.A. A les Societats Anònimes en què intervé un organisme públic com a accionista, la seva constitució s'ha d'aprovar necessàriament per mitjà d'una disposició normativa, en les que es fixen de forma imperativa les bases estatutàries que regulen el funcionament intern de la societat, els estatuts no són elaborats directament pels fundadors, sinó per l'administració que, unilateralment, els imposa als accionistes privats.

És característica essencial a tota societat anònima que el capital de la mateixa es trobi dividit en accions, cada acció representa una part alíquota del mateix. La fixació del valor nominal de les accions és lliure, ja que la Llei no estableix cap límit, ni màxim ni mínim, a aquest valor, l'únic que exigeix és que el valor nominal figuri als estatuts.

A la Societat Anònima la condició d'accionista va unida a la titularitat de l'acció. La condició de soci en una societat anònima és de caire fungible, podent ésser substituïts uns socis per altres amb la simple transmissió de les accions, ja que aquestes són expressió de la condició jurídica de soci com a conjunt de drets i obligacions corporatius. El règim de lliure transmissibilitat de les accions es veu també alterat quan un organisme públic apareix com a accionista, ja que en aquest cas la participació dels ens públics es declara intransmissible, amb la qual cosa s'infringeix un requisit essencial a la societat anònima com és la lliure transmissibilitat de les accions.

La vida corporativa de la societat anònima s'organitza entorn a dos òrgans: un òrgue deliberant i un òrgue gestor. El primer és la Junta General d'Accionistes, i el segon els administradors o el consell d'administració. Són competència de la junta general una sèrie de decisions fonamentals en quant a l'organització o estructura corporativa de la societat, nomenar i/o separar als administradors i aprovar o censurar la seva gestió. L'òrgue gestor té al seu càrrec l'execució dels actes necessaris per a que la societat compleixi el seu objectiu assumint la seva representació enfront a tercers.

El soci pel simple fet de ser-ho no és administrador o gestor nat de la societat. El soci com a tal només pot intervenir al govern de la societat a través del dret de vot a la junta general, però només pot actuar en nom i representació de la societat i assumir la representació de la mateixa quan s'esculli per a formar part de l'òrgue gestor, els administradors són nomenats per la junta general en règim de majoria, igualment la junta general pot revocar el nomenament.

A les associacions anònimes d'economia mixta l'interès dels accionistes privats resulta greument perjudicat, ja que la competència i les facultats ordinàries de la junta general es veuen modificats de forma substancial, i és només a través de la seva participació a la junta general, a través dels seus drets a vot, com l'accionista pot intervenir al govern de la societat. Entre les modificacions més importants destaquen les següents:

a) Modificació dels estatuts.

Les societats anònimes es veuen forçades amb molta freqüència a modificar més o menys els estatuts originaris per a adaptar-los a les

noves necessitats. Aquesta tasca, per la seva pròpia gravetat i importància, està encomanada a la junta general com a expressió de la voluntat social. La junta, sense necessitat de majories reforçades, amb el quòrum d'assistència establert a l'art. 58, pot acordar la modificació dels estatuts. Cap altre òrgan social diferent de la junta té facultats per a modificar els estatuts, ni tan sols és admissible que la junta delegui en el consell d'administració. Els requisits de forma i publicitat que s'ha d'acomplir per a poder modificar són únicament els tres assenyalats a l'art. 84 de la Llei de societats anònimes. A les societats d'economia mixta la modificació dels estatuts no pot ser acordada lliurement per la junta, ja que ha de ser aprovat per la mateixa autoritat que decidí la creació de la societat, veient-se així privat l'accionista particular d'intervenir en una decisió fonamental com és la modificació dels estatuts que regeixen la vida interna de la societat.

b) Augment de capital.

Per augment de capital s'ha d'entendre aquella operació jurídica per virtut de la qual s'eleva la xifra de capital social que figura als estatuts, per això tot augment de capital comporta una modificació dels estatuts. La Llei regula l'augment de capital al mateix capítol que dedica a la modificació dels estatuts i haurà que fer-ho d'acord amb els requisits de l'art. 84. És a dir, que ha de ser acordat per la junta general, amb els requisits especials de convocatòria i el quòrum d'assistència necessari per a la seva constitució vàlida, així com la publicitat de registre prevista al precepte legal en relació amb l'art. 58 de la Llei de societats anònimes i a l'art. 114 del Reglament del Registre Mercantil. Com en el cas de la modificació dels estatuts que no és conseqüència de l'augment de capital, aquest no pot ser lliurement acordat per la junta amb el quòrum corresponent, sinó que ha de ser aprovat per l'autoritat competent.

c) Nomenament dels administradors.

La societat anònima per a la seva vida de relació interna i externa necessita valer-se d'un òrgan executiu i representatiu, que dugui a terme la gestió quotidiana de la societat i la representació a les seves relacions jurídiques amb tercers.

L'òrgan d'administració pot recaure en una sola persona o en varies, el supòsit de l'administrador únic és poc freqüent a l'anònima, el més normal és que l'administració es confiï a diverses persones per a que actuïn conjuntament. En aquest cas ens trobem davant d'un òrgan que actua de forma col·legiada; el consell d'administració. També és possible

la designació de diversos administradors amb facultats solidàries, és a dir, amb actuació independent entre si i obligant cadascú separadament a la societat, però aquest supòsit és igualment infreqüent.

La Llei no exigeix requisits especials per a ser nomenat administrador, establint únicament que, a menys que els estatuts disposin el contrari, no és necessari que sigui accionista (art. 71).

Els administradors designats en l'acte constitutiu de la societat són nomenats pels fundadors, en el cas de fundació simultània, i per la junta constituent quan la fundació sigui successiva. Els nomenaments posteriors s'hauran de fer per la junta general, que determinarà a la seva vegada quin ha de ser el nombre d'administradors quan els estatuts no estableixin un nombre concret, sinó únicament el màxim i el mínim. L'elecció d'administradors es farà per majoria absoluta de vots.

El càrrec d'administrador és temporal, el nomenament que es realitza en l'acte constitutiu no podrà excedir de cinc anys. Els administradors nomenats amb posterioritat poden exercir el càrrec més enllà del límit temporal fixat pels administradors estatutaris, els estatuts han de fixar el temps de durada del càrrec.

Qualsevol que sigui el temps per al que hagin estat nomenats, els administradors poden ser separats del càrrec en qualsevol moment per la junta general.

A les societats anònimes d'economia mixta el nomenament dels administradors representants de l'ens públic no es fan a la junta, sinó fora d'ella pels òrgans de l'Estat, i tampoc no poden ser revocats lliurement per la junta sinó tan sols per l'ens o òrgan públic que els nomenà, amb la qual cosa es priva a la junta de la funció sobirana que l'hi correspon.

Al consell d'administració els representants de l'Estat posseeixen, algunes vegades, un dret de vet que, quan s'exerceix, obliga a remetre la decisió de l'assumpte a l'òrgan que els nomenà, amb la qual cosa a més de reduir les facultats que corresponen al consell es deixa l'administració de la societat en mans d'un sol accionista.

A més de les derogacions assenyalades, amb freqüència els representants de l'Estat a la junta general posseeixen un dret de vet o de suspensió dels acords socials. La junta no pot aprovar el balanç, la memòria i el compte de pèrdues i

guanys, per que s'han de remetre al Tribunal de Comptes, ja que al intervenir l'Estat com a accionista exerceix un control extern sobre aquestes societats.

Les alteracions que pateix el règim de la societat anònima pel fet de que un organisme públic sigui accionista de la mateixa, té com a finalitat acomodar el règim de la anònima a les finalitats de l'ens públic.

La presència d'un organisme públic al si d'una societat anònima, priva a la mateixa de les seves dues principals característiques, l'agilitat i el principi democràtic que regeix el seu funcionament, ja que els interessos de l'organisme públic priven sobre els interessos dels accionistes particulars, quedant el funcionament de la societat anònima en mans de l'ens públic soci de la mateixa.

ASSOCIACIÓ

Concepte

En un sentit ampli existeix associació sempre que diverses persones apareixen jurídicament unides per a una fi comuna, ja que associar-se no significa altra cosa que ajuntar-se o reunir-se per a una fi.

En un sentit més restringit podríem dir que associació és tota pluralitat de persones vinculades jurídicament per a la consecució d'una fi comuna no lucratiu. El caire no lucratiu de la fi comuna que es persegueix és definitiu —per a alguns autors— per a distingir-lo d'altres figures afins els límits i diferències de les quals són difícils de precisar.

Segons es desprèn de l'articulat de la Llei d'associacions de 1964 actualment vigent, seran associacions les agrupacions orgàniques, de diversos homes de natura privada, i dirigides a aconseguir d'alguna fi extralucratiu.

Dues notes destaquen del concepte d'associació per a diferenciar-les d'altres figures jurídiques l'element de base de les quals és el mateix, la unió de diverses persones per a la consecució d'un fi comú. Una és la ja assenyalada anteriorment, és a dir, el caire no lucratiu de la fi perseguida, i la segona el caire privat de la mateixa per el que queden fora del concepte d'associació no tant sols les societats que persegueixen lucre, sinó també les corporacions públiques, que també són comunitats de persones vinculades jurídicament i la finalitat de les quals pot ser no lucratiu.

Si bé sembla clar que l'associació no ha de perseguir una finalitat lucratiu.

L'origen de la distinció entre entitats de fi econòmic-lucratiu i les altres té el seu origen al Dret francès i té una manifesta finalitat de policia. Al Segle XIX l'Estat desconfia de les activitats desinteressades, pensa que tendeixen a substituir la seva acció personal per la seva o a contrarestar la seva autoritat, en definitiva, es té por de que aquestes associacions es converteixin en un contra poder.

En Dret francès, de la mateixa manera que en Dret espanyol, l'evolució feta vers un sistema de llibertat d'associació és lenta. Naturalment el procediment és més lent i car a Espanya —s'ha de pensar que el dret d'associació va íntimament lligat a una concepció democràtica de la societat— on fins a la Constitució de 1978 no es reconeix la llibertat d'associació com a un dret.

La Llei d'Associacions vigent, de 24 de desembre de 1964, i el seu reglament de 20 de maig de 1965, accentuen el control policial ja existent.

De qualsevol forma, a pesar de que la Llei d'associacions de 1964 continua vigent, queden derogades aquelles disposicions que restringeixen la llibertat del dret d'associació, reconegut per l'art. 22 de la Constitució, sense

més límit que el d'una fi legítima , i la inscripció al registre d'associacions, el qual té com a únic objectiu acomplir estrictes finalitats de publicitat.

A la doctrina, la idea generalitzada, diferencia societat i associació pel caire econòmic o no de la fi. De qualsevol forma sembla que no és aconsellable que la diferència entre societat i associació es basi en la índole lucrativa o no de la fi. En el pla dels conceptes el que interessa és que la associació és bàsicament una modalitat d'organització i, com a tal, independent de la índole material de la fi.

A la Llei de 1964 i al seu reglament, el concepte dogmàtic d'associació, la seva diferenciació amb el de societat l'hi és indiferent, i a més vol sotmetre totes dues figures sota els seus preceptes, donada la finalitat policial de la llei. Per això exclou expressament de la seva aplicació a les societats civils i mercantils.

És cert que la finalitat perseguida per l'associació no ha de tenir caire lucratiu, però és perfectament possible que una S.A. o una S.R.L. persegueixin un objectiu que no tingui aquest caire.

L'ordenació jurídica espanyola atribueix a les associacions personalitat jurídica. El fet que les associacions tinguin personalitat jurídica implica, que aquestes tenen existència pròpia i separada de la dels seus membres. També tenen patrimoni propi, existint una total incomunicació entre el patrimoni de cadascun dels membres i el patrimoni de la persona jurídica, donada la seva inequívoca estructura corporativa.

Les associacions com a persones jurídiques gaudeixen de capacitat jurídica i d'obrar, és a dir, poden tenir subjectes de drets i obligacions.

L'atribució de personalitat a les associacions, suposa una atribució de drets i obligacions a la organització diferenciada dels seus membres, la qual cosa implica una sèrie de conseqüències patrimonials i extra patrimonials.

Com a conseqüències patrimonials cal destacar que:

- Els béns socials no pertanyen individualment als socis, sinó a l'associació, i serà aquesta i no els seus membres la titular dels drets sobre els béns socials.
- Els creditors particulars dels socis no tenen drets sobre l'associació.
- L'associació com a tal pot ser demandant i demandada.

- L'associació, per mitjà dels seus representants, pot contractar i obligar-se.

Per la seva condició de persones jurídiques les associacions tenen nacionalitat i domicili, així com dret al nom.

Determinació del nom

En matèria d'associacions regeix el principi de lliure determinació del mateix, però aquesta llibertat té certes limitacions.

- a) No es pot adoptar la denominació d'una altra entitat ja registrada, de la qual cosa es deriva també la prohibició d'adoptar denominacions parcials que donin lloc a confusió.
- b) Tampoc és possible constituir-se amb la mateixa denominació d'una altra associació dissolta judicialment.

Domicili

La Llei d'associacions, al seu art. 3 preveu la obligació de consignar als estatuts el domicili de les mateixes. Subsidiàriament, l'art. 41 del Codi Civil fixa per a les persones jurídiques, en defecte de determinació estatutària, el lloc on es trobi establerta la seva representació legal o on exerceixi les principals funcions. D'això es dedueix el següent ordre de prelació de criteris per a la determinació del domicili associatiu: en primer lloc el domicili que fixen els estatuts, en el seu defecte la seu de la seva representació social, i en defecte de tots dos la seu d'exercici de les funcions de l'entitat.

Els socis

La Llei d'associacions no defineix el soci, però suposa la seva presència, partint de la idea de que aquest és un membre de l'associació, per que s'ha associat als altres components de l'entitat, ja sigui directament al constituir-la o sigui indirectament al sol·licitar l'ingrés a la persona jurídica.

Els socis constitueixen un element essencial a l'associació, són un element consustancial a la mateixa, sense socis no hi ha associació. La pròpia paraula associació implica l'existència d'una pluralitat de persones que s'uneixen per a

la consecució d'una finalitat comuna, per això el soci apareix ja en el moment de la fundació i la desaparició de tots els socis suposa l'extinció de la societat.

La Llei d'associacions no fixa la classe de socis, però els estatuts poden establir-les en funció de l'àmplia llibertat autonormativa que admet la llei d'associacions. Generalment els estatuts solen establir diferents categories de socis per a assegurar una major intervenció a la gestió social a determinats socis (fundadors, per exemple) i excloure o donar menys poder a uns altres.

En aquests supòsits els socis especials tindran les facultats que assenyalin els estatuts. En aquells punts en què els estatuts no marquin diferències, tindran els mateixos drets i obligacions que els altres socis.

La Llei tampoc no determina els requisits que ha de reunir una persona per a poder adquirir la condició de soci.

Indubtablement, poden ser socis les persones físiques, en quant a les persones jurídiques s'ha de respondre afirmativament —de no ser que els estatuts disposin una altra cosa— per quant és lícit el que no està prohibit i la Llei d'Associacions no prohibeix que les persones jurídiques ostentin la condició de soci d'una associació.

Entre els socis i l'associació ha d'existir un vincle jurídic. La idea de vincle és inherent a la mateixa idea d'associació, ja que aquesta implica un lligam entre diversos homes per a una acció comuna. El vincle associatiu és de caire voluntari i s'estableix normalment per via de contracte.

El soci haurà de reunir les condicions que exigeixin els estatuts, doncs la llibertat per a autonormativar-se a través dels mateixos estatuts permet establir les característiques necessàries per a ser socis. A manca de disposició expressa als estatuts sobre els requisits necessaris, s'haurà d'atendre a les normes generals sobre la matèria.

Com ja hem assenyalat abans, i sempre excepte disposició estatutària expressa, poden ser membres d'una associació tant les persones físiques com les jurídiques, els nacionals com els estrangers, ja que cap norma positiva disposa el contrari.

Drets i deures dels socis

Els drets i els deures dels socis es regiran per les disposicions legals de caire imperatiu i per les normes establertes als estatuts de l'associació.

En general, i sempre que no existeixi una disposició estatutària en sentit contrari, el soci tindrà els següents drets:

- a) Participar amb veu i vot a les assemblees generals, en condicions d'igualtat amb els altres socis, o amb els de la seva mateixa classe, en el supòsit de que existeixin diferents tipus de socis.
- b) Ser elector i elegible per als òrgans rectors.
- c) Gaudir dels elements destinats a l'ús comú, participar als actes societaris col·lectius i gaudir dels serveis que presti l'associació.
- d) Presentar sol·licituds i queixes als òrgans directius.
- e) Si ho preveuen els estatuts, el soci tindrà dret a la quota de liquidació en cas de dissolució de l'entitat.

Els drets dels socis poden classificar-se fonamentalment en dos grups:

- 1) Drets d'intervenció als òrgans rectors de l'associació.
- 2) Actes de gaudi de l'existència i activitats de l'associació.

La Llei concedeix al soci la possibilitat d'acudir als Tribunals per impugnar els acords socials. Per tractar-se d'una atribució legal, els estatuts no podran privar-lo d'ella.

Excepte norma especial, tots els socis han de ser iguals en drets, però els estatuts poden establir diverses regles per a les diferents classes de socis.

Deures dels socis

La legislació és breu en aquest punt, per tant, i en conseqüència d'allò anteriorment exposat al tractar el tema dels drets del soci, els deures naixeran generalment dels acords majoritaris i de les disposicions estatutàries, si bé els propis estatuts podran preveure altres formes d'imposar obligacions.

A pesar que les fonts de les obligacions dels socis siguin els acords majoritaris i els propis estatuts, pot dir-se que existeixen unes obligacions generals comuns a tots els socis de qualsevol associació, amb independència del tipus o la finalitat que persegueixin.

- 1) No dur a terme actes contraris a la finalitat social i en general no combatre l'entitat, excepte per a reivindicar drets.
- 2) Els socis hauran d'aportar a l'associació el seu ajut en mitjans reals i activitats, en la proporció que els correspongui, segons les necessitats de l'associació. Les aportacions dels socis solen fixar-se als estatuts establint el pagament d'una quota amb la que els rectors de l'associació subvencionen el subministre de béns i serveis que necessita l'associació.

L'art. 6 de la Llei d'associacions vigent estableix que els tribunals ordinaris són els competents per a conèixer les qüestions entre els socis i les associacions, es pot, també, sotmetre'ls a arbitratge.

Adquisició i pèrdua de la condició de soci

La condició de soci es pot adquirir per dues vies; per participació a l'acte fundacional i per posterior admissió d'ingrés a la mateixa.

La participació a l'acte constitutiu suposa la adquisició de la condició de soci, per el simple fet d'intervenir a la seva constitució. El mateix acte de participar a la fundació de l'associació atorga ordinàriament la condició de soci en l'entitat de nova creació. Però això no significa que tots els fundadors hagin de ser socis, ja que cap Llei s'oposa a que un fundador actuï en benefici d'un tercer. Excepte pacte en contrari, s'haurà de suposar que tot fundador s'associa, per ser el suposat ordinari i normal d'una fundació de societat.

L'adhesió a una associació ja existent suposa la concurrència de dues voluntats, la de la persona que sol·licita l'ingrés i la de l'entitat que el concedeix. L'associació convindrà l'admissió de l'ingrés del soci a través de l'organisme autoritzat pels estatuts per a tal fi (generalment la junta directiva). Respecte a els requisits necessaris per a l'ingrés donada la breu explicació legislativa, s'haurà d'atendre al que disposin els estatuts.

La condició de soci, o la dissolució de la persona jurídica que és membre de l'associació, comporta la pèrdua de la condició de soci al ser de condició intransferible.

Pèrdua de la condició de soci

La mort del soci, o la dissolució de la persona jurídica que és membre de l'associació, comporta la pèrdua de la condició de soci al ser de condició intransmissible.

Els estatuts poden establir causes de cessament dels socis, causes que poden ser faltes o altres fets que no suposin falta (perdre la condició d'empresari de transport, en una associació de transportistes, per exemple).

Qualsevol incompliment dels estatuts, si dins els mateixos no es preveu una altra sanció, pot ser la causa d'expulsió del soci.

És un principi generalment admès que el soci té dret a dimitir de la seva condició de soci, en virtut del principi de llibertat associativa i, per tant, ni els òrgans rectors de l'associació ni els estatuts poden privar al soci de la facultat general d'apartar-se de l'associació.

Administració i govern de les Associacions

Són òrgans de govern d'una associació aquells elements o parts de la mateixa que tenen la funció de regir-la interiorment.

Les persones jurídiques, per la seva pròpia naturalesa col·lectiva, necessiten d'una organització i, per tant, d'òrgans a través dels quals puguin adoptar decisions i posar-les en pràctica. A més, al ser pluripersonals precisen de mitjans per a fer palesa la voluntat col·lectiva; aquests mitjans seran els òrgans de govern de la col·lectivitat, per això és precís determinar qui i quan poden prendre's decisions.

La Llei d'associacions al seu art. 6 preveu l'existència de dos òrgans col·lectius: l'assemblea general i la junta directiva. Però l'associació pot establir altres òrgans als seus estatuts, en funció de l'àmplia autonomia per a estructurar-se que les hi concedeix l'ordenament jurídic a fi i efecte que puguin adaptar-se a les peculiaritats de cada cas.

Els òrgans creats pels estatuts tindran l'estructura i funcions que en cada cas previnguin els mateixos estatuts. Al tractar-se d'òrgans estatutaris poden variar considerablement. Si els estatuts no especifiquen les seves funcions, s'haurà d'atendre a la voluntat dels creadors. En qualsevol cas els òrgans estatutaris estaran subordinats a l'assemblea general, per la seva qualitat de suprem òrgan rector, que podrà especificar les seves funcions.

L'assemblea general

L'art. 6 de la Llei d'associacions disposa que «l'organisme suprem de les associacions és l'assemblea general, integrada pels socis, que adoptaran els seus acords pel principi majoritari, i que s'haurà de convocar com a mínim en sessió ordinària un cop a l'any per a l'aprovació de comptes i pressupostos, i en sessió extraordinària quan així ho estableixin els estatuts i amb les formalitats que dins els mateixos estatuts es determinin».

L'assemblea general és l'òrgan suprem de l'associació i normalment està format per tots els socis, ja que el nombre de components de l'assemblea pot ser determinat als estatuts i atribuït només a certs gestors de la societat. No és freqüent, si bé en principi res no s'oposa a que una regla estatutària limiti el nombre de components de l'assemblea general.

El text legal preveu que els acords s'adoptaran pel sistema majoritari, però aquesta regla no és absoluta. És una regla d'ordre intern i és subsidiària del que disposin els estatuts. Els estatuts, de vegades, determinen l'existència de categories de socis privades de vot, i fins i tot de dret d'assistència a l'assemblea, en certs casos s'estableixen també socis amb vot múltiple.

La regla que resulta de l'ordenament jurídic és que l'associació pot triar la seva forma de regir-se i supletòriament s'estableix el sistema de la voluntat general. En previsió de llacunes als estatuts, el text legal sanciona subsidiàriament el principi majoritari.

La Llei d'associacions diferencia entre assemblees ordinàries i extraordinàries. A aquesta distinció intervé un criteri temporal i un altre causal, íntimament lligats. La ordinària es reuneix en els períodes previstos als estatuts; a aquesta junta es solen sotmetre els problemes periòdics i ordinaris, com aprovar l'estat de comptes, procedir a la renovació total o parcial de la directiva, etc.

Les assemblees extraordinàries són les que no són previstes per a èpoques precises als estatuts, i tenen lloc per raons també extraordinàries, com la modificació dels estatuts, la dissolució de l'entitat o qualsevol altra raó d'excepcionalitat.

Els poders i funcions de l'assemblea han de ser necessàriament amplis, en general posseeix tota atribució a la rectoria que no s'hagi previst expressament, ja sigui per la Llei o pels estatuts. Pot considerar-se que

l'assemblea és un òrgan d'administració i de fiscalització i la seva competència cobreix totes les matèries que els estatuts no atribueixen expressament a un altre òrgan.

De l'art. 6 de la Llei d'associacions es desprenen quines són les atribucions ordinàries de l'assemblea excepte precepte estatutari en contra:

- Nomenament de directius, administradors i representants.
- Aprovació de comptes i pressupostos.
- Disposició i alienament de béns.
- Modificació dels estatuts.
- Dissolució de l'associació.

Donat el silenci de la Llei per aplicació de les fonts subsidiàries, en funció de la seva condició d'òrgan suprem i excepte precepte estatutari, podrà també:

- Donar instruccions als altres òrgans socials.
- Modificar les quotes.
- Examinar la gestió dels altres òrgans i exigir responsabilitat per la seva actuació.
- Donar drets especials a alguns socis, encara que aquí el límit, representat pels estatuts pot ser molt important.

Gaudirà també de les atribucions que conforme a dret li atorguin els estatuts.

Excepte regla estatutària en contra, l'assemblea general està formada per tots els socis normalment amb un vot. Tots els assistents tenen veu a l'assemblea, la Llei no prohibeix i la pràctica admet, que els estatuts puguin establir categories de socis privats de vot, de veu i de ambdues coses. També poden establir-se categories de soci amb vot múltiple o plural.

L'assemblea precisa de president i secretari. Normalment ho són els de la junta directiva i de l'associació en general, encara que això no és preceptiu, però es farà així en cas de silenci dels estatuts.

El president exercirà les funcions pròpies de la direcció de debats.

El secretari haurà d'aixecar l'acta de la sessió i llegir la de la sessió anterior a fi i efecte de sotmetre-la a l'aprovació de l'entitat.

La convocatòria és l'acte jurídica en virtut del qual es comunica als membres d'un cos col·lectiu la futura reunió del mateix a efecte de que el destinatari pugui acudir a la reunió. El text legal no senyala qui ha de convocar, per tant s'haurà d'atendre el que diguin els estatuts. La Llei tampoc no estableix qui ha de promoure la convocatòria. En realitat, pot ser promoguda per diferents òrgans; pot acordar-la el president per pròpia iniciativa, a petició de la junta directiva, per acompliment del precepte legal o estatutari o a petició dels socis.

La convocatòria haurà de satisfer tots els requisits que exigeixin els estatuts, sota pena de nul·litat de la mateixa. Si els estatuts no contenen cap disposició específica al respecte, la convocatòria ha de contenir els següents extrems:

- Indicació de l'entitat que convoca.
- Indicació de que es convoca l'assemblea general.
- Lloc, data i hora de la reunió.
- Ordre del dia. L'acord de l'assemblea sobre un assumpte no inclòs a la convocatòria pot ser impugnat per qualsevol soci no present a la votació.

Si els estatuts no contenen una norma especial, el convocant podrà triar el sistema de convocar que jutgi preferible, qualsevol quina sigui la forma que adopti la comunicació, haurà d'arribar a tots els possibles assembleistes amb prou antelació per a poder assistir a la reunió.

Com ja s'ha dit, a l'assemblea poden assistir tots els socis, com a membres de l'associació. Per a determinar el nombre d'assistents necessaris per a la validesa de l'acte, s'haurà d'atendre als estatuts, segons disposa l'art. 104 del decret 1440/65 «excepte el disposat als estatuts, les assemblees generals de les associacions, tant ordinàries com extraordinàries, quedaran vàlidament constituïdes en primera convocatòria que concorrin a ella, presents o representats, la majoria dels associats, i en segona convocatòria qualsevol quin sigui el nombre d'associats presents; entre la convocatòria i el dia assenyalat per a la celebració de l'assemblea general en primera convocatòria hi haurà un interval de com a mínim 15 dies, podent, també, fer constar la data en la que, si es procedís, es reuniria l'assemblea general en segona convocatòria, sense que

en una i una altra reunió pugui haver un termini inferior a 24 hores. En el supòsit de que no s'hagués previst a l'anunci la data de la segona convocatòria, haurà de ser feta amb vuit dies d'antelació a la data de reunió».

La Llei no indica tampoc de quina forma s'han de desenvolupar les assemblees, per tant també aquí procedirà regir-se pels estatuts.

A manca de regles sobre el procediment de votació, excepte precepte estatutari, el president pot adoptar qualsevol procediment de votació que no suposi una privació o restricció als socis del seu dret. El principi que regeix és el de la majoria dels vots presents. Es a dir, excepte en el cas que els estatuts exigeixin una altra proporció, n'hi hauria prou amb la majoria relativa al nombre de votants presents. Al nostre país s'admet el vot per delegació.

De l'art. 10.3 del Reglament resulta que per a l'adopció de determinats acords pot ser necessària la majoria de dos terços. La majoria reforçada és necessària per a l'adopció d'acords sobre les següents matèries.

- Disposició o alienament de béns.
- Nomenament de les juntes directives, administradores i representants.
- Modificacions estatutàries.
- Dissolució de l'associació.
- Qualsevol altra declaració que expressament senyalin els estatuts.

S'admet per la major part dels autors, que el votat vàlidament obliga a tots els socis, també als discrepants, això és així per quant la característica de tota forma de vida social és que qui té poder d'obligar a l'agrupació, sigui una majoria o una minoria qualificada, obliga inclosos els discrepants.

Junta directiva

L'art. 6.3 de la Llei d'associacions disposa que «sense perjudici del disposat al paràgraf anterior (atribucions a l'assemblea general com a òrgan

suprem), les associacions estaran regides per una junta directiva, la qual posarà en coneixement del governador de la província la composició dels òrgans rectors, en el termini de 5 dies a partir de la data de la seva elecció total o parcial i el pressupost anual d'ingressos i despeses en el mateix termini, a partir de la data de la seva aprovació».

La posada en coneixement del governador de la composició dels òrgans rectors queda derogada per la Constitució ja que la seva finalitat no era una altra sinó que el control policial de les associacions, que com ja hem assenyalat anteriorment, és incompatible amb la llibertat d'associació que estableix la Constitució.

La junta directiva és el conjunt de persones que atenen al funcionament d'una entitat, governant-la i donant-l'hi regles de conducta.

Normalment es parla de junta directiva per a indicar el caire col·lectiu de les mateixes, però la Llei no prohibeix que en lloc d'una junta directiva regeixi l'entitat una sola persona. En general, ens referim sempre a la junta per ser la forma habitual del govern de les associacions, ja que el règim jurídic no varia en funció del nombre de rectors.

La junta atén al funcionament quotidià de l'associació, governant-la i donant-l'hi regles de conducta subordinades a la de l'assemblea general.

Donat que l'assemblea general no pot atendre al normal funcionament de l'associació per que és molt difícil reunir i convocar a molta gent de forma freqüent, és necessària l'existència d'un segon òrgan més reduït i més àgil que supleixi les funcions de l'assemblea.

En principi, la junta directiva tindrà les mateixes atribucions que l'assemblea, però amb algunes diferències.

- És un òrgan de segon grau i, per tant, subordinat. Si l'assemblea pren un acord en una matèria, la junta no podrà modificar la decisió.
- La junta respon de la seva gestió davant l'assemblea general, per ser aquests l'òrgan suprem de l'entitat.

La junta, excepte regla estatutària diferent, serà designada per l'assemblea.

La junta, per aplicació de l'art. 6 de la Llei gaudirà d'una facultat general de regir-se, podent, per tant, adoptar les decisions normatives i executives que consideri oportunes, dintre de les limitacions assenyalades.

En funció de la facultat general de regir, tindrà atribucions executives, de gestió general del funcionament de l'entitat, normatives de direcció d'activitats, d'administració del patrimoni, podrà acordar i convocar juntes i assemblees, i velarà per a que a l'associació s'acompleixin les lleis i els estatuts. En defecte d'una norma estatutària li corresponen tots els poders de representació i gestió, essent així també els encarregats de dur a la pràctica les decisions de la junta general.

La Llei d'associacions no fixa els límits de les atribucions de la junta, de qualsevol forma cal fixar els següents límits:

- Els que estableixen els estatuts.
- Els que estableixi l'assemblea general, ja que tota decisió de l'assemblea té superior jerarquia que els acords de la directiva.
- Les que estableixi de forma general la legislació.

La legislació també és molt breu en matèria d'obligacions de la junta, podent-se assenyalar com més freqüents, les següents:

- Les que especifiquen els estatuts.
- Exercir les seves funcions amb la diligència d'un bon rector.
- Elaborar el pressupost anual si no ho fa cap altre òrgan social. Normalment la junta directiva sol elaborar un projecte de pressupost i l'Assemblea General aprovar-lo.
- Atendre que els llibres de l'entitat siguin portats correctament pels encarregats de fer-ho.

Correspon als estatuts determinar la composició de la junta directiva (art. 3.5 de la Llei d'associacions). La junta tindrà necessàriament president i secretari. Aquests podran ser els mateixos membres de l'assemblea o particulars de la junta. En cas que els estatuts guardin silenci en aquest punt, seran els de l'associació.

També és costum l'existència d'un tresorer, un vice-president, un vice-secretari i un comptador que formin part de la junta.

A part del president i del secretaria, la junta podrà compondre-se de simples vocals, és a dir, consellers amb veu i vot a la junta d'òrgans unipersonals (vice-president, tresorer) o d'ambdós a la vegada. La solució en aquest punt serà exclusivament estatutària, si els estatuts no diuen res al respecte, hi haurà únicament vocals.

Excepte precepte estatutari especial, la junta directiva serà designada per l'assemblea general per majoria de 2/3 (art. 10 del decret 1440/65). Els estatuts han de designar també el temps de durada del càrrec, que normalment és determinat i amb facultat de reelecció. Si als estatuts no hi ha una causa d'irrevocabilitat, l'assemblea podrà revocar en tot moment el nomenament d'un càrrec de la junta.

Per a poder formar part de la junta directiva es precisen satisfer una sèrie de requisits:

- Ser designat en la forma prevista als estatuts.
- Ser soci de l'associació.

El càrrec s'assumirà quan a la designació per la associació hi segueixi l'acceptació.

La Llei d'associacions tampoc no enumera les causes del cessament, però les més usuals són les següents:

- Expiració del termini.
- Dimissió.
- Cessament de la condició de soci.
- La mort.
- La revocació.

La legislació guarda també silenci respecte al funcionament de la junta directiva, un cop més haurà d'atendre a allò que els estatuts estableixin en aquest punt. Amb tot, caldrà tenir en compte algunes peculiaritats:

Excepte norma estatutària en contra, seran vàlids tots els acords adoptats per la major part dels vots dels assistents a la reunió.

- En cas d'empat regirà la norma, consagrada per costum, que és decisiu el vot del president.
- La convocatòria de les reunions correspondrà la president i per comissió del mateix al secretari.

Les decisions de la junta, al tractar-se de decisions d'un òrgan amb facultats rectores, vincularà a la societat i obligarà als associats.

Responsabilitat dels directius

Els directius individualment i col·lectiva, han d'actuar conforme a dret i diligentment. Si incorren en violació de les normes legals, o en deixadesa, culpa o negligència, incorreran en responsabilitat.

Els directius responen en front a tercers i en front a l'associació per excedir-se en les seves atribucions, i la responsabilitat en front a l'associació els arribarà tant a la violació de normes com a la negligència (art. 1902 del CC.). Aquesta regla arriba fins als danys culpables a tercers i a l'associació.

FUNDACIONS

La fundació consisteix en la creació d'una entitat que porta associat un conjunt de béns per a la realització de finalitats de caire general. Aquesta creació pot realitzar-se per diferents vessants, ja que pot tenir el seu origen en

un testament que expressi la voluntat de creació de la fundació, o en funció d'un acte en el que concorrin la voluntat de diversos subjectes encaminats a la seva constitució.

A la fundació no existeixen persones al servei d'un interès —com ocorre a l'àmbit de les associacions— sinó més aviat el que existeix és un conjunt de béns o un patrimoni al servei de la finalitat que es persegueix. A la fundació destaca l'element patrimonial amb plena independència del subjecte o subjectes causants de la seva creació.

El subjecte o subjectes individuals o col·lectius que constituïren la fundació no tenen perquè ésser presents a ella. Un cop s'ha creat la fundació, aquesta es desprèn totalment dels fundadors en la mesura que aquesta es converteix en una persona jurídicament independent. Segons estableix l'art. 2 de la Llei 1/1982 de 3 de març del Parlament de Catalunya, la personalitat jurídica de la fundació comença a existir a partir del moment que pot considerar-se que ha quedat vàlidament constituïda.

Això respon a la lluita entre dos postulats bàsics, la oposició entre interès públic i interès privat. Aquest exigeix aplicar les lleis desvinculadores de la forma més favorable als interessos dels particulars, mentre que l'interès públic representa la permanència de les masses de béns sense distribuir, per a aplicar les seves rentes a finalitats de caire benèfic, assistencial o d'instrucció.

Per tot l'abans exposat, en la mesura que constitueixen i persegueixen una finalitat d'interès general, no només va a respectar-se, considerant-se com una persona jurídica independent dels fundadors, sinó també es fomentarà la seva creació, elevant-la a principi constitucional.

La Llei de Fundacions privades estableix, per això, al seu art. 5, que la finalitat de la fundació ha de ser sempre lícita, servir a l'interès general i beneficiar a persones no individualment determinades.

La dotació

És consustancial a la idea de fundació l'existència d'una massa patrimonial que persegueixi una finalitat d'interès general. És per tant evident que l'aspecte patrimonial és important. L'existència de patrimoni és una necessitat. El fundador o fundadors han de dur a terme la aportació del

patrimoni, i poden consistir indistintament en bens o en drets de qualsevol tipus.

El fet que la declaració de voluntat que comporta l'adscripció de determinats béns a la realització d'una activitat pot qualificar-se com un acte que tendeix a la vinculació de béns.

Existeix una legislació estatal que prohibeix de manera taxativa i rotunda la vinculació de béns de tot tipus; podria pensar-se per tant que la fundació, en la mesura en que comporta una vinculació patrimonial, ha de ser considerada com a objecte de suspensió, però l'art. 34 de la Constitució reconeix de forma taxativa el dret a crear fundacions.

Aquesta aparent contradicció té una explicació de caire històric. La Llei de 11 d'octubre de 1820 suprimia de forma rotunda qualsevol classe de vinculació de béns. Aquesta legislació portada als seus últims extrems determinava la suspensió de tota classe d'institucions, incloent-hi les de caire benèfic, això impedia que els béns dels particulars poguessin contribuir en finalitats de caire benèfic i d'instrucció i obligava a l'Estat a dur a terme una activitat —benèfica i d'ensenyament— a la que pràcticament no havia contribuït i que, a més, no estava preparat per a això, ja que no disposava de mitjans econòmics. Per això fou necessari interpretar de nou els postulats de la dita llei, de tal manera que pogués considerar-se exclòs de l'aplicació de les lleis desvinculadores aquell conjunt de béns que tenien per finalitat l'acompliment d'un objecte concret i determinat.

L'acte de creació de la fundació ha d'anar acompanyat de l'anomenat acte de dotació en virtut del qual un determinat conjunt de béns s'adscriuen amb la finalitat d'aconseguir la finalitat perseguida.

Els béns de la fundació van a constituir el mitjà per a l'obtenció de la finalitat que persegueix, la qual cosa ens porta a pensar que l'empobriment d'aquests béns pot arribar a determinar la nul·litat de la fundació, per insuficiència dels mitjans per a aconseguir la obtenció de la finalitat perseguida.

Per això és important el destí que es donin als béns.

El patronat

La fundació, com sabem, no està composta per individus. El seu fonament es troba en l'existència d'un patrimoni, l' utilitat del qual es destina a la obtenció de finalitats d'interès general. Però aquests béns han de ser gestionats per a acomplir la finalitat que la institució persegueix. És necessària una organització, una estructura mínima, un òrgan que dugui a terme les funcions de direcció i administració del patrimoni de l'entitat en la seva doble vessant d'administrador de béns, i de la seva direcció, amb l'ànim d'aconseguir el més gran rendiment.

Aquest òrgan de govern s'anomena Patronat i el seu contingut abraça tot el conjunt de facultats que són precises per a aconseguir la finalitat de la fundació. El Patronat és un òrgan col·legiat que com a mínim ha d'estar compost per tres persones a les que es denominen patrons. Aquests patrons són sempre persones físiques, en el cas de que siguin persones jurídiques s'ha de fer representar per persones físiques.

El patronat té la representació de la fundació, aquest és l'òrgan d'actuació propi de l'entitat i en la seva actuació s'ha de restringir a les regles fundacionals.

L'art. 12 de la Llei fixa una sèrie d'obligacions per als patrons:

- 1) Fer complir estrictament les finalitats fundacionals, d'acord amb allò disposat als estatuts de la pròpia fundació.
- 2) Conservar els béns i drets que integren el patrimoni de la fundació i mantenir la productivitat dels mateixos, segons criteris financers i d'acord amb les circumstàncies econòmiques.
- 3) Servir el càrrec amb la diligència d'un administrador legal, segons estableix la Llei i els estatuts.

Als patrons correspon la gestió de la entitat així com la formulació de l'inventari i del balanç anual, on es reflecteixi la situació patrimonial de la mateixa, la memòria de les activitats realitzades i la gestió econòmica del patrimoni. També li correspon la rendició de comptes que es realitza a la Generalitat de Catalunya que actua per mitjà de l'anomenat protectorat.

El protectorat

Segons l'art. 15 el protectorat de la Generalitat sobre fundacions privades comprèn les facultats necessàries per a garantir l'acompliment acurat de la voluntat dels fundadors.

El protectorat és un mecanisme de control de la voluntat del fundador, per a evitar la negligència en les seves actuacions.

L'existència del protectorat es justifica per la finalitat d'interès general que persegueixen aquestes entitats, per a suplir les deficiències que aquestes puguin tenir, fins i tot exercitant provisionalment les seves funcions quan falta provisionalment l'òrgan de govern.

El protectorat podrà suspendre alguns acords presos pel patronat, en la mesura en que per a la seva execució hagin de ser aprovats per aquell i podrà exigir responsabilitats als patrons per la seva conducta, la qual s'haurà d'exercitar davant els tribunals ordinaris.

Extinció

Si la fundació és aquella vinculació de béns al servei d'un interès general, la manca de mitjans econòmics determina la impossibilitat d'assolir l'objectiu proposat, i amb això l'extinció de la fundació. Els propis estatuts poden especificar les causes d'extinció i han d'establir el destí que s'ha de donar als béns existents. A la fundació, els béns de l'entitat que s'extingeix tenen que anar a parar necessàriament a d'altres fundacions que es proposin la obtenció de finalitats anàlogues a l'extingida. Excepcionalment si així ho han disposat els estatuts, pot anar a parar a les entitats públiques o privades sense ànim de lucre, però si els estatuts no ho han disposat, serà el protectorat qui decideixi el destí que s'haurà de donar als béns de la fundació

Un cop exposats els trets generals de la fundació, s'ha de posar en relleu que en la nostra opinió la Generalitat no pot crear en virtut d'un acte unilateral de voluntat una fundació. Això no és possible per que la Llei catalana sobre fundacions privades al seu art. 1 estableix que es regiran per l'anomenada Llei les fundacions constituïdes en l'exercici del dret de fundació reconegut per la Constitució per persones naturals o jurídiques privades que afecten un patrimoni a la realització sense ànim de lucre de finalitats d'interès general. La presència del qualificatiu privades deixa fora de l'àmbit d'aquesta Llei a aquelles promogudes per organismes públics.

GRUPS DE SOCIETATS

Concepte i classes

Grup de societats és el conjunt format per dos o més d'elles sotmeses a una mateixa direcció econòmica, que s'instrumenta mitjançant diversos mecanismes de propietat (d'accions i de participacions) i contractuals. Des del punt de vista econòmic funciona com a una sola empresa, les decisions de la qual, en part unitàries, s'adapten al règim legal i estatutari de cada una de les Societats/persones jurídiques. És una empresa policorporativa. Tot i així, al costat d'aquests grups de subordinació, on hi existeix una Societat dominant, també existeixen grups de coordinació entre les diferents Societats.

Per l'objecte social de la Societat matriu o dominant, o inclòs de la major part de les activitats del grup, es classifiquen en industrials i financers. Aquests darrers, dedicats predominantment a la recollida de fons dineraris i la seva canalització cap a la clientela (bancs, assegurances) són els que més demostren l'existència d'una unitat econòmica del grup i la necessitat de regular-lo com a tal.

Per la seva estructura poden ser d'estructura radial (en què la Societat «holding» es situa com a centre dependent les altres Societats directament d'ella), d'estructura piramidal (on el control s'exerceix de forma esglaonada) i d'estructura circular.

La normativa legal sobre grups dona peu a d'altres importants classificacions.

Així, la Llei de (societats per) accions d'Alemanya (heretada de l'antiga RFA) permet distingir entre:

- 1) Grups contractuals, en què entre societat dominant i controlada s'estipula un «contracte d'empresa», de dominació o de cessió de guanys), prevenint compensacions als socis externs o minoritaris.
- 2) Grups de fet, en què la situació de direcció unitària efectiva no va acompanyada de tal contracte.

Una altra distinció afecta al criteri legal per a definir el concepte de grup de fet.

- a) El sistema germànic es basa en la noció de direcció efectiva, essent les dades jurídic-formals com a la possessió de la major part del capital o de vots, o d'administradors, mers indicis d'aquella. Aquest sistema és present en diverses definicions de grup a la nostra legislació: sobre inversions estrangeres, sobre fons propis a entitats de crèdit, a la Llei del Mercat de Valors.
- b) El sistema anglès (que els anglesos van imposar a la 7ª Directiva per a delimitar el concepte de grup o «perímetre consolidable») es basa en la comprovació de simples dades jurídic-formals, sense entrar a esbrinar, per exemple, si la societat que posseeix la major part de vots en una altra exerceix o no efectivament aquest poder, instaurant una direcció unitària. Aquest concepte de grup està recollit a l'art. 42-1 Cdeco., i és vàlid també per a la definició de societats «dominant» i «dominada» al règim de negocis sobre les pròpies accions (per remissió de l'art. 87 LSA) i, en la nostra opinió, per a les partides relatives a «societats del grup» als comptes anuals.

Consolidació de comptes anuals

El Codi de comerç als seus arts. 42 a 49 regula la presentació dels comptes dels grups de Societats. La obligació s'imposa —només— a tota Societat mercantil que, essent soci d'una altra, posseeixi la major part dels drets de vot, tingui la facultat de nomenar o destituir a la major part dels administradors, pugui disposar de la major part dels drets de vot, o hagi nomenat exclusivament amb els seus vots a la major part dels membres de l'orgue d'administració. L'art. 43 defineix millor el «perímetre de consolidació», és a dir, les Societats que tot i concórrer les anteriors dades no són obligades a consolidar i a les Societats que poden excloure dels comptes consolidats.

La consolidació dels comptes anuals —balanç, compte de pèrdua i guanys i memòria del grup— es realitzarà seguint les normes dels articles 46 a 48. L'art. 49 regula l'informe de gestió consolidat.

El règim de consolidació de comptes és neutral des del punt de vista de l'organització financera de cada societat del grup. El balanç consolidat pot mostrar, per exemple, riscos d'insolvència a una o diverses societats o insuficiència de fons propis al conjunt del grup, i no per això es podrà evitar que en una concreta societat del mateix, en la que es produeix benefici, es distribueixin dividendes, en lloc de crear provisions o reserves. Això ocorre només als grups financers bancaris afectats per la Llei 13/1985. La societat o entitat dominant, podrà respondre en cas d'insolvència de les dominades, dels deutes d'aquestes per infracapitalització.

ORGANISMES AUTÒNOMS

Els Organismes Autònoms són ens públics menors de caire institucional als que s'adscriuen fons públics per al compliment de fins específics propis de l'ens del que depenen. La raó de la seva creació es troba precisament en l'acompliment d'aquesta fi que no li és propi, sinó que s'ho atribueix l'organisme del qual depèn.

Als darrers anys, els organismes autònoms han proliferat enormement, fonamentalment per dues raons: per una part, pel desig de descongestionar l'administració territorial, i d'una altra la conveniència, en ocasions, d'assolir determinats fins, defugint la rigidesa de la organització i funcionament. El sistema seguit per assolir aquesta personificació és l'adscripció de fons públics a l'acompliment de la fi.

Els organismes autònoms poden classificar-se en atenció a l'òrgue del que depenen, en organismes enquadrats a l'administració central i en organismes enquadrats en l'administració autonòmica o local.

La creació d'entitats autònomes és una manifestació de la potestat organitzativa d'un ens públic territorial i tot i que l'Estatut d'Autonomia de Catalunya és poc concret en aquesta qüestió, es pot despendre d'una anàlisi de conjunt la idea de que la Generalitat pot crear un aparell administratiu institucional en les seves diferents formes de manifestació, podent decidir

lliurement la creació o no d'organismes i entitats autònomes per a exercir les seves funcions.

Els organismes autònoms són entitats descentralitzades als que s'atribueixen, moltes vegades, funcions decisòries que els hi proporciona una certa autonomia respecte a la Generalitat, responent a la necessitat d'assolir determinats fins defugint la rigidesa de la organització i el funcionament de l'orgue que els crea. Dels ja nombrosos organismes autònoms creats per la Generalitat, alguns porten a terme funcions de caire tècnic, d'investigació i de promoció. A alguns casos, als organismes autònoms hi poden participar — mitjançant el corresponent conveni— altres organismes, institucions i entitats, públiques o privades.

Els organismes autònoms de la Generalitat no tenen —fins el moment present— una regulació especial, però de la interpretació de l'Estatut i de la legislació estatal que l'hi sigui aplicable se'n pot deduir les característiques generals.

Els organismes autònoms, enquadrats en l'administració de l'Estat, es regeixen per la Llei d'Entitats Estatals Autònomes de 26 de novembre de 1958, el títol primer de la qual és a l'actualitat la norma fonamental a la matèria en quant no hagi estat derogada per la llei general pressupostària; com ja s'ha assenyalat, al no existir una regulació del Parlament en aquesta matèria, serà aplicable la Llei d'Entitats Estatals Autònomes en quant no sigui contrària a l'Estatut, també l'hi seran aplicades les normes que en particular regulen cada un dels organismes autònoms.

La Llei d'Entitats Estatals Autònomes disposa que els organismes autònoms només podran crear-se mitjançant una Llei, en conseqüència un organisme autònom enquadrat en la organització administrativa de la Generalitat haurà de crear-se per una Llei aprovada pel Parlament de Catalunya, podent regular l'organisme que crea de forma detallada o marcar només unes línies generals a fi de que el Consell Executiu reguli amb detall el funcionament del mateix.

Ja sigui en virtut de la Llei del Parlament per la qual es crea l'organisme autònom, ja sigui en virtut de la potestat reglamentària del Consell Executiu, han de regular-se les funcions i competències de l'anomenat orgue, el Departament al qual hi queda adscrit, les bases generals de la seva organització, règim d'acords i designació de les persones que hagin de regir-los. També s'han de fixar els béns i mitjans econòmics que els hi assignin per a l'acompliment de les seves finalitats.

Els organismes autònoms s'extingiran o bé en virtut d'una Llei que, de la mateixa forma que els va crear, haurà de ser aprovada pel Parlament de Catalunya; pel transcurs del temps d'existència, si la Llei fundacional ho assenyalava; pel compliment de la fi pel que foren creats.

No hi ha preceptes generals sobre l'estructura organitzativa dels organismes autònoms, ja que la Llei d'Entitats Estatals Autònomes, que com ja hem assenyalat pot aplicar-se —en quant no sigui contrària a l'Estatut— mentre no existeixi legislació del Parlament en aquesta matèria, no conté preceptes aplicables en aquest punt. El normal, tot i així, és que consti d'un president, un director, un consell d'administració i una sèrie de vocals. La organització és anàloga a la de les societats anònimes, però donada l'absència d'interès dels qui formen part de tals organismes en les finalitats que persegueixen no s'aplica el principi democràtic per a designar als titulars. Per això els presidents, directors, consellers i vocals i el president directiu, seran designats i separats lliurement d'acord amb el dispost a les normes fundacionals. Al no existir una Llei específica del Parlament que reguli aquests organismes no és clar a quin orgue de la Generalitat correspon el poder d'anomenar càrrecs directius d'aquestes entitats, essent a la pràctica el Consell Executiu qui realitza el nomenament.

Els organismes autònoms han de mantenir una relació de dependència amb el Consell Executiu, a través de l'adscripció a un determinat departament.

De la lectura de la Llei d'Entitats Estatals Autònomes, i de l'Estatut, així com del caire públic dels seus fons, es desprenen diverses característiques:

- a) Els actes que dictin els organismes autònoms seran actes administratius, susceptibles d'iguals recursos que els de l'administració de la Generalitat.
- b) Per tenir caire públic, els seus fons tenen dret de prelació en concurrència amb altres creditors. La recaptació d'ingressos i la realització de despeses s'efectuarà conforme a normes específiques trobant-se sotmesos a la intervenció financera. Estan obligats a dur una comptabilitat en què es reflecteixi la seva gestió i a retre comptes a la Sindicatura de Comptes de Catalunya.
- c) Els organismes autònoms creats per la Generalitat gaudeixen d'una certa autonomia financera i de funcionament amb respecte a aquesta, però la autonomia és limitada i haurà de moure's dins del marc fixat per la Llei que el crea, o pel reglament que el desenvolupament de la Llei dicti el Consell Executiu.

FÒRMULES SOCIETÀRIES D'ACTUACIÓ EMPRESARIAL

	FÒRMULA	CONSTITUCIÓ	APORTACIONS	RESPONSABILITATS DAVANT TERCERS	GESTIÓ REPRESENTACIÓ	CAPITAL	FISCALITAT	OBSERVACIONS
SOCIETATS CIVILS	<p>EMPRESARI INDIVIDUAL</p> <p>Nom civil del titular.</p>	Inscripció al Registre Mercantil (potestativa). En cas de nomenar Gerent és preceptiva la inscripció de l'Empresari.	No es pot parlar d'aportacions per que no existeix separació entre el patrimoni empresarial i el particular de l'Empresari.	Personal i il·limitada del titular (no existeixen socis).	El govern de l'empresari correspon a l'empresari titular. La signatura correspon a l'empresari. L'empresari pot nomenar apoderats generals (Gerent) o singulars.	Sense límits de capital (no hi ha separació entre el patrimoni empresarial i el particular de l'empresari).	S'integren a la base de l'Impost sobre la Renda de les Persones Físiques. Impost Valor Afegit IVA. Impost Activitats Econòmiques IAE.	Empresari casat: Els béns de que pot disposar i el béns amb els que respon depenen del règim econòmic del seu matrimoni. Articles 6 al 10 del C. Co.
	<p>SOCIETAT CIVIL</p> <p>Denominació lliure.</p> <p>Articles 1665 al 1708 del C.C.</p>	Sense formalitats especials. Si s'aporten immobles s'ha de constituir escriptura pública. Dos o més socis.	Treball, diners, béns o drets.	Personal mancomunada i il·limitada de tots els socis. Articles 1698 i 1699 de C.C.	Tots els socis són administradors, excepte que les facultats s'hagin atribuït a algú o alguns. Pot regular-se lliurement en el contracte. Si no s'hagués estipulat res, tots els socis tenen poder per a obligar a la Societat. Article 1695 C.C.	Sense límit del capital. Poden lliurar-se les aportacions íntegrament en la constitució o es pot convenir un lliurament posterior.	Impostos sobre transaccions patrimonials: 0,75% sobre el valor real de les aportacions. IVA-IAE: idèntic que en el cas anterior. Transparència fiscal obligatòria: els beneficis s'atribueixen als socis i s'integren a la base de l'Impost sobre la Renda de les Persones Físiques de cada un d'ells.	Només es consideren societats civils les que no tenen objecte mercantil. Si tenen objecte mercantil no són societats civils, encara que es denominin així al contracte.

	FÒRMULA	CONSTITUCIÓ	APORTACIONS	RESPONSABILITATS DAVANT TERCERS	GESTIÓ REPRESENTACIÓ	CAPITAL	FISCALITAT	OBSERVACIONS
SOCIETATS MERCANTILS (1)	<p>SOCIETAT COL·LECTIVA (S.C.)</p> <p>Nom de tots els socis o d'alguns, o d'alguns (en els dos darrers casos + "i Cia.") i sempre Sdad. Colectiva.</p> <p>Art. 122-125-126 del C. Co.</p>	<p>Esriptura pública. Inscripció al Registre Mercantil. Dos o més socis.</p>	<p>Treball, diners, béns o drets.</p>	<p>Personal, solidària i il·limitada de tots els socis.</p> <p>Art. 127 i 237 del C. Co.</p>	<p>Tots els socis tenen dret a la gestió, excepte que s'hagi atribuït només a algú o alguns. Només tenen la representació els socis a qui s'hagi conferit expressament.</p> <p>Art. 129 C. Co.</p>	<p>Sense límits de capital. Poden lliurar-se les aportacions íntegrament a la constitució o es pot convenir un lliurament posterior.</p>	<p>Impostos sobre trans-missions patrimonials: 0,75% sobre el valor real de les aportacions. IVA-IAE: idèntic que en el cas anterior. Impost sobre Societats: 35%</p>	<p>Soci industrial:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Només aporta treball. - No ha de fer front a les pèrdues excepte si s'ha pactat. - Dedicació exclusiva, excepte pacte. <p>Es denomina Societat Regular Col·lectiva (SRC) si no hi ha socis industrials.</p>
	<p>SOCIETAT COMANDITÀRIA O SOCIETAT EN COMANDITA (S en C.)</p> <p>Nom de socis col·lectius (com en S.C.) + "Soc. en Comandita".</p> <p>Art. 122/2, 151 i 152 C. Co.</p>	<p>Esriptura pública. Inscripció al Registre Mercantil. Dos o més socis (mínim 1 soci col·lectiu i 1 soci comanditari).</p>	<p>Socis col·lectius: Treball, diners, béns o drets.</p> <p>Socis comanditaris: Béns, diners o drets.</p>	<p>Socis col·lectius: Personal, solidària i il·limitada.</p> <p>Socis comanditaris: Limitada a les aportacions realitzades o compromeses.</p> <p>Art. 127, 137 i 148 del C. Co.</p>	<p>Tots els socis col·lectius tenen dret a la gestió, excepte que s'hagi atribuït a algú o alguns d'ells.</p> <p>Representació: Només la tenen els socis col·lectius a qui s'hagi conferit expressament. Els socis comanditaris no poden tenir signatura de la Societat.</p>	<p>Sense límit.</p>	<p>Ídem cas anterior.</p>	<p>Societat Comanditària per accions quan el capital comanditari és representat per accions.</p>

	FÒRMULA	CONSTITUCIÓ	APORTACIONS	RESPONSABILITATS DAVANT TERCERS	GESTIÓ REPRESENTACIÓ	CAPITAL	FISCALITAT	OBSERVACIONS
SOCIETATS MERCANTILS (2)	<p>SOCIETAT ANÒNIMA (S.A.) Denominació lliure, no idèntica a la d'una altra S.A. Llei Societats Anònimes. Llei 22/12/89 Text refós. Reglament Registre Mercantil. R.D. 1597 de 29/12/89.</p>	<p>Escritura pública. Inscripció en el Registre Mercantil. De 2 a 50 socis.</p>	<p>Diners, béns o drets de contingut patrimonial. S'admeten pres-tacions accessòries, no formen part del capital.</p>	<p>Pèrdues limitades a les aportacions realitzades o compromeses.</p>	<p>Junta General (qüestions fonamentals). Administradors (gestió ordinària). Censors de Comptes (revisió de balanços i comptes). La tenen els Administradors.</p>	<p>Capital mínim 10.000.000.- S'ha de lliurar, com a mínim en un 25%. El capital es divideix en accions. No hi ha màxim.</p>	<p>IAE Impost sobre Transmissions Patrimonials: 1% sobre capital nominal. IVA: El tipus que correspongui (&, 15 o 33%) sobre el valor de les aportacions no monetàries d'elements del patrimoni empresarial o professional dels socis. Impost sobre Societats: 35%.</p>	<p>Les accions poden dividir-se en classes, cada classe determina els drets i cada classe pot tenir diferents sèries que han de tenir el mateix valor nominal. Art. 49 Llei S.A.</p>
	<p>SOCIETAT DE RESPONSABILITAT LIMITADA (SL ó RSL) Denominació lliure, no idèntica a la d'una altra Societat + SL ó SRL. Llei 17/7/53</p>	<p>Escritura pública. Inscripció al Registre Mercantil. De 2 a 50 socis.</p>	<p>Diners, béns o drets de contingut patrimonial. S'admet que els socis, a més, duguin a efecte pres-tacions accessòries (per exemple, treball) el valor del qual no es pot computar al capital.</p>	<p>Pèrdues limitades a les aportacions realitzades o promeses.</p>	<p>Junta de Socis (qüestions fonamentals). Administradors (gestió ordinària). La representen els Administradors.</p>	<p>Capital mínim 500.000.- S'ha de lliurar íntegrament. El Capital es divideix en participacions iguals, acumulables (un soci en pot tenir diverses) i indivisibles).</p>	<p>Impost sobre Transmissions Patrimonials 0,75% sobre el capital nominal. IVA-IAE: Ídem que al cas anterior.</p>	<p>Les participacions dels socis no es poden incorporar a títols valors ni denominar-se accions. La Administració de la Societat pot atribuir-se a una persona, a diverses indistintament, o a diverses conjuntament.</p>

	FÒRMULA	CONSTITUCIÓ	APORTACIONS	RESPONSABILITATS DAVANT TERCERS	GESTIÓ REPRESENTACIÓ	CAPITAL	FISCALITAT	OBSERVACIONS
SOCIETATS MERCANTILS ESPECIALS	<p>SOCIETAT COOPERATIVA</p> <p>Denominació lliure, no idèntica a la d'una altra cooperativa + Societat Cooperativa + Tipus de responsabilitat (limitada o ilimitada)</p> <p>(Llei estatal) Llei 3/1987 2 d'abril.</p>	<p>Espectura pública. Inscripció en el Registre General de Cooperatives</p> <p>Presa de raó en el Registre Mercantil Mínim 7 socis.</p>	<p>Diners, béns mobles i immobles i crèdits.</p>	<p>Cooperativa de responsabilitat il·limitada: Personal, il·limitada i mancomunada, excepte que els Estatuts previnguin solidaritat.</p> <p>Cooperativa de Responsabilitat Limitada: Limitada a les aportacions.</p>	<p>Assemblea General (qüestions fonamentals). Consell rector (gestió ordinària). Interventors de comptes (revisió de comptes).</p> <p>La representa el president de consell rector. Si es designa "Director" o "Direcció", aquest òrgan ostenta facultats representatives.</p>	<p>Capital variable. Fins a un mínim fixat als Estatuts. Lliurament mínim: 25%.</p>	<p>Impost sobre Transmissions Patrimoniales: 0,75% sobre Capital (Coop. Ltda.) o sobre valor de les aportacions. IVA-IAE: Ídem que al cas anterior. Impost sobre Societats: 18% (Excepte Cooperatives de Crèdit: 26%).</p>	<p>Capital màxim de cada soci: 1/3.</p> <p>- Accés a préstecs als treballadors.</p>
	<p>SOCIETAT ANÒNIMA LABORAL</p> <p>Denominació lliure, no idèntica a la d'una altra Societat + S.A.L.</p> <p>Llei 15/86 de 25 d'abril.</p>	<p>Espectura pública. Inscripció al Registre de S.A.L. Inscripció al Registre Mercantil. Mínim 3 socis en la constitució. Han de ser socis com a mínim el 85% dels treballadors fixes o el 75% si hi ha menys de 25 socis treballadors.</p>	<p>Diners, béns o drets de contingut patrimonial.</p>	<p>Pèrdues limitades a les aportacions.</p>	<p>Junta General (qüestions fonamentals). Administradors (gestió ordinària). Censor de comptes (revisió de comptes). La representa o correspon a l'òrgan d'administració.</p>	<p>- Sense capital mínim ni màxim. - Com a mínim, un 51% ha de pertànyer als treballadors de l'empresa. - Accions nominatives.</p>	<p>Ídem que Societat Anònima. Bonificació del 99% en l'Impost sobre Tramitacions Patrimoniales.</p>	<p>Cap soci pot ostentar més del 25% del capital. Excepte Entitats Públiques i societats amb participació majoritària de l'Estat, Comunitats Autònomes i Entitats Locals (Fins a un 49%). En cas de transmissió abans han de ser ofertes als treballadors de la empresa i als socis no treballadors. Accés a préstecs als treballadors.</p>
	<p>S.A. DE CAPITAL PÚBLIC</p>	<p>- S'aprova la constitució per un acte nominatiu i es fixa de forma imperativa les bases estatutàries.</p>	<p>- Les accions de l'organisme públic són intransmissibles.</p>	<p>- Idèntica a les S. A.</p>	<p>- Les competències de la Junta General es veuen modificades i tan sols pot intervenir l'accionista a través de la Junta General, però no en els òrgans de govern. - El nomenament d'Administradors es fa pels òrgans d'Estat i no poden ser revocats per la Junta si no per l'organisme que els va nomenar.</p>	<p>- De caràcter mixta quan el Capital està constituït part privat i part públic. - De caràcter privat però amb capital totalment públic.</p>	<p>- Idèntic a les S.A.</p>	<p>- Control exterior dels comptes per part de l'Estat.</p>

	FÒRMULA	CONSTITUCIÓ	APORTACIONS	RESPONSABILITATS DAVANT TERCERS	GESTIÓ REPRESENTACIÓ	CAPITAL	FISCALITAT	OBSERVACIONS
SOCIETATS SENSE ÀNIM DE LUCRE "TERCER SECTOR"	ASSOCIACIÓ Llei 24/12/64 Art. 22 C.E.	<ul style="list-style-type: none"> - Acta de Constitució. - Reunió constituent. - Aprovació Estatuts. - Presentar Acta al Govern Civil. - Registre Associació. 	Aportacions voluntàries. Límit pressupost final als Estatuts.	Limitada al patrimoni.	Assemblea General és el màxim òrgan. Junta Directiva. President de la Junta Directiva.	Variable en funció de les aportacions.	En funció d'interès públic o no.	Al ser una entitat sense ànim de lucre, no té ni capital mínim ni beneficis.
	FUNDACIONS Llei Fundacions Privades Generalitat 1/ 1982 3 de març Ley Estatal de Fundaciones 30/1994 24 de nov.	<ul style="list-style-type: none"> - Atorgament de la Carta Constitucional. - Escriptura pública de constitució. - Inscripció en el Registre de Fundacions. 	- Dotació patrimonial de bens i drets de qualsevol tipus, per garantir les activitats fundacionals.	Limitada al patrimoni.	- Patronat amb tres membres com a mínim: President, Secretari, Tresorer. És un Òrgan Col·legiat.	Equivalent a la dotació patrimonial	Reducció en les figures impositives comuns en el cas de sol·licitud d'aplicació del beneficis fiscals previstos per a les Fundacions.	Entitat sense ànim de lucre i amb finalitat d'interès general

SOCIETATS PÚBLIQUES

ENS PÚBLICS Llei d'Entitats Estats Autònomes. 26-12-58	Tan sols es poden crear mitjançant una Llei que marcarà: competències, funcions, departament al que s'adscriu, bases generals d'organització, règim d'acords i designació de persones, assignació de béns i recursos econòmics. És dotada de fons públics, està sotmesa a intervenció financera, té prelación de concurrència davant d'altres creditors i funciona normalment amb una estructura molt semblant a les Societats Anònimes.
--	--

EL TERCER SECTOR ²⁸

Hem pogut veure fins ara les diverses fórmules organitzatives que, des de un punt de vista jurídic, permeten una activitat econòmica regulada per les lleis del mercat, situades en dos clars sectors que determinen de forma precisa quina és la procedència del capital a administrar i, per tant, quines són les prioritats en els objectius de rendibilitat. Estem parlant, naturalment, de les estructures públiques o privades que possibilitaran l'estructura institucional de les societats industrialitzades d'economia de mercat.

Dins del sector privat podríem distingir, però, dues posicions que difereixen malgrat trobar-se dins el mateix àmbit.

Ens caldrà dividir el sector privat en:

- Mercantil, és a dir, el compostat per aquelles entitats que desenvolupen la seva activitat amb ànim de lucre i estan controlades per propietaris privats, és a dir, "el mercat".
- Tercer Sector, que pot ser tot el que no és Mercat ni Estat, és a dir, que emmarcarem a una entitat en aquest apartat per la no pertinença a cap de les dues anteriors, doncs son essencialment entitats no lucratives i no governamentals.

Els elements característics que constitueixen l'estructura de les empreses del Tercer Sector, segons L. SALAMON i H. ANHEIER, es poden situar en els següents punts:

- *Organització formal.* És necessari que l'organització tingui uns objectius generals on els recursos estiguin destinats a aconseguir aquests objectius. La majoria adopten una forma jurídica específica per organitzar-se que sovint és la de la FUNDACIÓ o la de l'ASSOCIACIÓ.
- *Sense ànim de lucre.* Per tant que no poden repartir beneficis, el que no vol dir que no puguin generar-ne.
- *Privada.* Això vol dir que no està vinculada jurídicament a l'Administració pública incloent aquelles entitats que els seus

²⁸ CABRA DE LUNA, Miguel Ángel. *El tercer sector y las fundaciones de España hacia el nuevo milenio. Enfoque económico, sociológico y jurídico.* Madrid. Escuela Libre Editorial i Fundación ONCE, Colección Solidaridad nº13,. Primera edició juliol 1998.

pressupostos estan integrats als pressupostos públics, com els Organismes Autònoms, Patronats, Instituts etc.

- *Dotades d'autogovern.* Aquestes entitats han de estar dotades d'òrgans de govern propis.

Podem afirmar que el Tercer Sector permet crear un equilibri entre el sector Públic i el Mercat fent gestió privada amb finalitat pública o d'interès general i marca camins complementaris a l'economia de mercat i a l'acció de l'Estat.

Les lleis del mercat no marquen les estratègies del Tercer Sector doncs la rendibilitat econòmica no és un fi en si mateix, encara que pugui ser en moltes ocasions un mitjà d'acció. No busca el poder de governar i la seva motivació es centra en l'interès general i determina en el servei l'essència de la seva activitat. Es pot determinar que el primer es allò social com a compromís, com a fi fundacional i el secundari allò econòmic, si bé des de una perspectiva de gestió no s'ha d'abandonar mai el segon aspecte que es el que permetrà en gran mesura abastar el primer.

La presència d'aquest Tercer Sector ha plantejat diverses interpretacions i teories que pretenen explicar els motius de la seva aparició i implantació. De les més destacables la que es desprèn de les obres de WEISBROD (1978), HANSMANN (1987), DOUGLAS (1983) i ESTELLE JAMES (1989), és la que s'acosta des de el nostre punt de vista a la realitat que ens ocupa. La referida teoria addueix que el sector no lucratiu és una resposta al fracàs del Mercat i del Sector Públic. A la incapacitat d'aquest darrer d'atendre les demandes de bens col·lectius que no són satisfets per el Mercat.

Segons aquestos mateixos autors els factors que incideixen de manera definitiva en l'aparició i consolidació del Tercer Sector es poden situar en la següent enumeració:

- *L'heterogeneïtat.*- A major heterogeneïtat en un país les limitacions del Sector Públic i del Mercat son més grans per cobrir les demandes de la població.
- *L'Estat del Benestar.*- Mentre més s'expandeixi menor serà el sector no lucratiu.
- *Nivell de desenvolupament.*- A major nivell de desenvolupament econòmic més fortaleza per al Tercer Sector.
- *Marc legal.*- En funció del marc es consoliden amb més o menys facilitat aquest tipus d'organització. Hi ha dos models predominants que són el

de Dret Comú y el Regim Administratiu. És en el primer dels models on es consoliden amb més facilitat.

Es pot afirmar que la reestructuració del Estat del Benestar i els models de la nova economia, plantegen nous reptes que el Tercer Sector hauria d'estar disposat a acceptar.

Treballar en un model mixt caracteritzat, per una banda, per la importància central de l'Estat, que protagonitza en gran manera l'expansió dels drets socials, entre els que contem la cultura, malgrat que les Comunitats Autònomes i els Ajuntaments aniran tenint papers més destacats com a agents de l'acció pública y per altra banda per el paper més influent del mercat en la gestió de recursos públics i en la creació d'oferta de serveis per a grups de renda mitjana- alta.

Acceptant aquesta realitat, i l'augment espectacular del fenomen associatiu, caldrà una acurada coordinació interassociativa donada la seva diversitat i fragmentació. Per altra banda també s'haurà de caminar cap a la complementarietat del Servei Públic, davant la dependència, de manera que s'arribi a aconseguir una major independència financera que permeti una major autonomia respecte a les fonts de finançament. Finalment s'haurà d'estendre la democràcia participativa front a la creixent professionalització.

Hem dit que els dos grups més importants que conformen el Tercer Sector són els que contenen les ASSOCIACIONS i les FUNDACIONS.

Aquesta realitat ens confirma, al nostre cas, que el desenvolupament i creixement del sector no lucratiu, com a resposta a les estructures econòmiques, que no responien a les necessitats del sector que ha transformat la realitat teatral, ha estat el que ha promogut i executat gran part de l'oferta teatral existent mitjançant les fórmules citades de les Associacions i les Fundacions.

La fórmula de fundació s'ha centrat de forma més clara com a tasques de mecenatge i esponsorització que les grans empreses han reconduït al camp de la cultura i més concretament als circuits d'àmbit de les arts plàstiques i de les manifestacions musicals. Tenim com exemple les fundacions Thyssen, Miró, Tàpies, Caixa, Caja Madrid, o Bilbao Vizcaya.

En el terreny de les arts escèniques un exemple emblemàtic de Fundació és la del Teatre Lliure de Barcelona.

La tasca que han realitzat i realitzen les associacions ha estat i és encara més silenciosa i es desenvolupa en espais més reduïts però no per això menys

efectius. Dues etapes poden ajudar-nos a distingir quina és la incidència d'aquestes organitzacions en l'aspecte que aquí ens interessa, és a dir en l'aspecte de fórmula alternativa d'organització per a l'activitat professional de les arts escèniques. Una etapa anterior al 1980 que redueix essencialment l'activitat de les associacions a una acció de caràcter social heterogènia que passa d'un grup de teatre d'aficionats a una comissió de festes per a les celebracions tradicionals.

En un segon moment, que situarem a partir del any 1980, es produeix un important creixement en el nombre de associacions de caràcter cultural que respon a la necessitat de crear les fórmules de gestió alternatives de les que hem parlat anteriorment.

Per fer-nos una idea de l'abast d'aquest fenomen direm que a l'any 1990 a Catalunya segons el Registre de la Generalitat de Catalunya, hi havien 28.356 associacions de les que 6.121 eren culturals i segons les mateixes fonts existien 445 fundacions privades.

Les dues fórmules citades, nucli principal del Tercer Sector, són sense cap mena de dubte, els marcs més apropiats per a la activitat empresarial de les arts escèniques, en tant que considerem el teatre com servei i un bé públic de cultura, però estan encara lluny de ser les que millor serveixin als interessos dels emprenedors culturals, que necessiten unes estructures d'actuació més apropiades per a l'activitat que desenvolupen, i que donada la poca sensibilitat política i social cap al fet empresarial en el terreny de la cultura, no es veu cap indici de que de moment l'aparell legislatiu busqui fórmules que s'adeqüin a la necessitat que es detecta. El greu és que aquesta necessitat no ha estat prou evidenciada pels propis agents interessats en que es resolgui, acostumats al treball de resistència, i disposats a adaptar les necessitats a la realitat, sense esforçar-se prou com per crear les condicions que permetin reclamar l'adaptació a la realitat.

Cal remarcar que a partir de que aquestes fórmules s'han començat a utilitzar per a l'activitat professional de les arts escèniques d'una manera més clara, també ha adquirit una major importància tot l'entorn de la gestió, amb una clara millora en la optimització dels recursos, l'impuls de la professionalització i la modernització dels sistemes de treball, amb la clara voluntat de demostrar-se que l'activitat empresarial en la cultura té, irrenunciablement, una component organitzativa i econòmica que, sense ella, resulta impossible l'apropament del fenomen cultural als ciutadans, o el que es el mateix, no es pot fer arribar el producte al consumidor.

La participació col·lectiva passa, doncs, a ser un valor afegit, a tenir en compte com a manera d'entendre el resultat, però supeditat a l'eficàcia de la organització professionalitzada, per tenir un lloc en el mercat.

Com s'ha pogut veure, la consideració d'aquest Sector, adquireix una rellevant importància, de forma molt especial, en el moment que parlem d'activitat cultural i, de manera més concreta, de processos de producció i gestió en les arts escèniques.

Els processos de producció singulars del teatre, que es subjecten clarament a les característiques que el distingeixen : efímer, artesanal i col·lectiu, fan que les estructures de funcionament empresarial, hagin de partir d'aquestes consideracions i, per tant, diríem que el que cal de manera irrenunciable, és establir fórmules legals que permetin treballar amb comoditat cap a la consecució dels objectius. És, per tant, que dins el Tercer Sector, caldria distingir els marcs que s'apropin més a aquestes necessitats, que hauríem de situar en el terreny de l'economia més que en el social, per apropar-nos a la solució que es plantegi, a partir de la necessitat generada, de donar instruments vàlids a un sector creixent de l'economia de la cultura, que treballa a partir de paràmetres que ha d'adaptar contínuament per manca de recursos legals apropiats.

Malgrat tot, les estructures del Tercer Sector, estan contribuint de manera clara, no tan sols a incrementar les possibilitats de comparació, sinó que també poden estimular la competència i millorar els serveis, tant de caràcter públic com privat ,des de el punt de vista de qualitat, preu o disponibilitat.

Bibliografia Genèrica del Capítol 3:

- 1.- **ARIAS VELASCO, José.** *La fiscalitat de les entitats sense ànim de lucre.* Barcelona. Edita Generalitat de Catalunya, Departament de Justícia, Direcció General d'Entitats Jurídiques i de Dret; col·lecció Quadrens d'Estudis i Formació. Primera edició març 1987.
- 2.- **ARROYO, Francisco Javier; ROIG, Ramón i PERAL, Gerardo.** *El nuevo marco legal de las Sociedades Anónimas.* Madrid. Edita Cinco Días, Diario de Economía y Negocios i Ernst & Young; Col·lecció Manuales de Gestión nº10. Primera edició 1990.
- 9.- **BARRACHINA JUAN, Eduardo.** *Curso de Derecho Administrativo.* Barcelona Edita Promociones Publicaciones Universitarias. Primera edició juliol 1985, segona edició 1986.
- 22.- **BROSETA PONT, Manuel.** *Manual de Derecho Mercantil.* Madrid. Editorial Tecnos S.A. Primera edició 1971, novena edició 1991.
- 25.- **CABRA DE LUNA, Miguel Ángel.** *El tercer sector y las fundaciones de España hacia el nuevo milenio. Enfoque económico, sociológico y jurídico.* Madrid. Escuela Libre Editorial i Fundación ONCE, Colección Solidaridad nº13,. Primera edició juliol 1998.

- 44.- **CORONA, Juan F.; COSTAS, Juan C. i DÍAZ, Amelia.** *Introducción a la Hacienda Pública.* Barcelona. Editorial Barcanova S.A., col·lecció Temes Universitaris. Primera edició 1988, segona edició 1989.
- 52.- **DD.AA.** *Actes del II Simposi Internacional Sobre Mecenatge i Patrocini Cultural a la Comunitat Europea. Barcelona 8, 9 i 10 d'abril de 1991.* Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Primera edició desembre 1991.
- 55.- **DD.AA.** *Art i Dret.* Barcelona. Editen el Departament de Justícia i el Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya. Primera edició juny de 1991.
- 56.- **DD.AA.** *Boletín de derecho de autor. Congreso Mundial sobre Enseñanza e Información en materia de Derecho de Autor, 14-16 de septiembre de 1987. Trigésimo quinto aniversario de la Convención Universal sobre Derecho de Autor.* Gap (França). Edita Unesco, vol.XXII, nº 1-2, primera edició 1988.
- 60.- **DD.AA.** *Comentaris a la regulació de les relacions laborals de caràcter especial.* Barcelona. Edita Gabinet Tècnic de la Secretaria General del Departament de Treball, Generalitat de Catalunya; Col·lecció Seminaris de Treball nº2. Primera edició 1985.
- 70.- **DD.AA.** *El patrocinio empresarial de la cultura en España.* Madrid. Edita Secretaría General Técnica, Subdirección General de Estudios, Documentación y Publicaciones, Servicio de Coordinación y Tramitación Editorial, Ministerio de Cultura. Colección Datos Culturales nº 2. Primera edició 1992.
- 77.- **DD.AA.** *Fundaciones culturales privadas. Registro y protectorado del Ministerio de Cultura. Registros y protectorados de las Comunidades Autónomas.* 1995. Madrid. Edita Ministerio de Cultura, Secretaría General Técnica. 1995. Tercera edición.
- 87.- **DD.AA.** *La constitución española y las fuentes del Derecho, Volumen I.* Madrid. Edita Instituto de Estudios Fiscales, Dirección General de lo Contencioso del Estado. Primera edició 1979.
- 88.- **DD.AA.** *La constitución española y las fuentes del Derecho, Volumen III.* Madrid. Edita Instituto de Estudios Fiscales, Dirección General de lo Contencioso del Estado. Primera edició 1979.

- 107.- **EGEA FERNÁNDEZ, Joan i FERRER RIBA, Josep.** *Legislació Civil Catalana, amb notes de concordança i jurisprudència.* Barcelona. Edita Promociones y Publicaciones Universitarias S.A. Primera edició 1988.
- 119.- **FOSSAS, Enric.** *Regions i sector cultural a Europa. Estudi comparat: Bèlgica, França, Itàlia, RFA i Espanya.* Barcelona. Generalitat de Catalunya, Institut d'Estudis Autònoms. Primera edició Juliol de 1990.
- 137.- **HARVEY, Edwin R.** *Legislación cultural de los países americanos (bases para un relevamiento continental).* Buenos Aires. Ediciones Depalma. Primera edició maig 1980.
- 142.- **LATORRE, Ángel.** *Introducción al Derecho.* Esplugues de Llobregat. Ediciones Ariel. Primera edició juny de 1968, cinquena edició desembre de 1972.
- 143.- **LÓPEZ-NIETO, Francisco.** *Manual de Asociaciones. Doctrina, legislación, jurisprudencia, formularios.* Madrid. Editorial Tecnos S.A. Primera edició 1987, tercera edició 1992.
- 148.- **MARTÍN, E.; MORENO, A. i RIGAU, J.** *Guia jurídica para trabajadores.* Barcelona. Editorial Fontanella S.A. Primera edició maig 1972, segona edició febrer 1973.
- 149.- **MAURI RIBERT, Adelí.** *Manual per a cooperatives de Treball Associat.* Barcelona. Edita Institut per a la Promoció i la Formació Cooperatives, Departament de Treball, Generalitat de Catalunya. Primera edició juliol 1986.
- 151.- **MINISTERIO DE CULTURA.** *El derecho de la propiedad intelectual y las nuevas tecnologías.* Madrid. Edita Ministerio de Cultura, Colección Análisis y Documentos nº10. Primera edició 1996.
- 152.- **MINISTERIO DE CULTURA.** *Legislación Básica, Teatro y Espectáculos.* Madrid. Edita Ministerio de Cultura, Secretaría General Técnica. Primera edició juny de 1976, segona edició novembre de 1982.
- 153.- **MINISTERIO DE ECONOMIA Y HACIENDA.** *Del ITE al IVA.* Madrid. Edita la Secretaría General Técnica del Ministerio de Economía y Hacienda. Primera edició 1985.

- 154.- **MINISTERIO DE ECONOMÍA Y HACIENDA.** *El IVA hecho fácil.* Madrid. Edita la Secretaría General Técnica del Ministerio de Economía y Hacienda. Primera edició 1985.
- 155.- **MISERACHS i SALA, Pau.** *Todos los aspectos legales sobre la propiedad intelectual.* Barcelona. Ediciones Fausí S.A. Primera edició 1987.
- 157.- **MONEREO PÉREZ, José Luis (Coordinador) i DD.AA.** *La reforma del marco normativo del mercado de trabajo y el fomento de la contratación indefinida: Puntos críticos.* Col·lecció Crítica del Derecho n^o4, Secció Derecho Vivo. Granada. Editorial Comares. Primera edició 1999.
- 162.- **OREJA AGUIRRE, Marcelino i DD.AA.** *La constitución europea. Actas de El Escorial n^o6. Universidad Complutense de Madrid. Cursos de verano 1993.* Madrid. Editorial Actas. 1994.
- 166.- **PÉREZ BARÓ, Albert.** *Cooperació i Cooperativisme.* Barcelona. Editorial Bruquera S.A. Primera edició juny 1966.
- 167.- **PÉREZ BARÓ, Albert.** *L'empresa cooperativa i Economia Cooperativa a Catalunya.* Barcelona. Edicions d'Aportació Catalana n^oXXIX. Primera edició 1966.
- 176.- **PRIETO de PEDRO, Jesús.** *Cultura, culturas y constitución.* Madrid. Edita Centro de Estudios Constitucionales, Congreso de los Diputados. 1989. Primera edició (1992).
- 182.- **ROGEL VIDE, Carlos (Coordinador) i DD.AA.** *Nuevas tecnologías y propiedad intelectual.* Madrid. Editen AISGE i Editorial Reus S.A. Primera edició 1999.
- 189.- **SEMPERE NAVARRO, Antonio V. (Coordinador) i DD.AA.** *La reforma laboral de 2001 (Análisis del Real Decreto-ley 5/2001, de 2 de marzo).* Elcano (Navarra). Editorial Aranzadi S.A. Primera edició 2001.
- 190.- **SERRÁN PAGÁN, FRANCISCO.** *Cultura española y autonomías. Colección cultura y comunicación n^o8.* Madrid. Edita Ministerio de Cultura. Secretaría General Técnica. Gabinete de Estudios y Coordinación. Servicio de Publicaciones. 1980.
- 191.- **SGAE.** *Estatutos de la Sociedad General de Autores de España 1988.* Madrid. Edita Sociedad General de Autores de España. Primera edició 1988.

- 192.- **SGAE.** *Estatutos de la Sociedad General de Autores de España 1989.* Madrid.
Edita Sociedad General de Autores de España. Primera edició 1989.
- 196.- **TORRALBA, Vicente.** *Lecciones de Derecho Civil, Volumen 1.* Barcelona.
Edita Promociones Publicaciones Universitarias. Primera edició octubre
1984, reimpressió novembre 1984.
- 197.- **TORRALBA, Vicente.** *Lecciones de Derecho Civil, Volumen 2.* Barcelona.
Edita Promociones Publicaciones Universitarias. Primera edició octubre
1984.
- 201.- **VERDÚ SANTUARDE, Antonio i col·laboradors.** *Fiscalidad de la Empresa.*
Barcelona. Edicions Vicens-Vives S.A. Primera edició 1986.
- 202.- **VICENT CHULIÁ, Francisco.** *Introducción al Derecho Mercantil.* Barcelona.
Editat per José M^a. Bosch, Editor, S.A. Primera edició octubre 1988,
tercera edició setembre 1990.

Hemeroteca Genèrica del Capítol 3:

- 25.- **BARÓN CRESPO, Enrique.** *En defensa de la propiedad intelectual.* ADE
Teatro. Revista trimestral de la Asociación de Directores de Escena de
España, nº74, gener – març 1999. Madrid. Edita Asociación de Directores
de Escena de España. Pàgina 100 i 101.

- 47.- **CASTELLS, Joan.** *La LOGSE y el arte dramático.* EL PAÍS, dimarts 6 de novembre de 1990.
- 86.- **FERNÁNDEZ LERA, Antonio.** *“Protección de menores”: el impuesto del pecado.* El Público nº 29, febrer 1986. Madrid. Edita Centro de Documentación Teatral. Instituto Nacional de las Artes Escénicas y de la Música. Ministerio de Cultura. Pàgines 57 i 58.
- 87.- **FERNÁNDEZ LERA, Antonio.** *Historia de un desliz: 0,05 igual a 5.* El Público nº 29, febrer 1986. Madrid. Edita Centro de Documentación Teatral. Instituto Nacional de las Artes Escénicas y de la Música. Ministerio de Cultura. Pàgines 58 a 61.
- 88.- **FERNÁNDEZ LERA, Antonio.** *Laberinto legal hasta los años 40.* El Público nº 29, febrer 1986. Madrid. Edita Centro de Documentación Teatral. Instituto Nacional de las Artes Escénicas y de la Música. Ministerio de Cultura. Pàgines 60 i 61.
- 109.- **GARCÍA LORENZO, Luciano i VILCHES DE FRUTOS, M.F.** *Transición y renovación en el teatro español (1976-1984).* Insula, nº456-457, novembre-desembre de 1984. Madrid. Edita Insula, Librería, Ediciones y Publicaciones, S.A. Pàgines 1 i 16.
- 111.- **GARRIDO, José Manuel.** *Sobre la oportunidad y necesidad del mecenazgo.* EL PAÍS, dimecres 4 de desembre de 1991.
- 112.- **GISPERT-SAÛH, Maria.** *La política teatral i el Teatre Nacional.* Escena, publicació mensual sobre les arts escèniques, nº4, desembre 1989. Barcelona. Edicions Tramma. Pàgines 8 a 15.
- 113.- **GRIMAU, Julián.** *L'actor i el seu entorn.* Entreacte, nº54, desembre 1998. Edita Associació d'Actors i Directors Professionals de Catalunya. Pàgines 1 i 3.
- 140.- **JUNTA I CONSELL DE DIRECCIÓ DE L'AADPC.** *El conveni de teatre.* Entreacte nº55, gener 1999. Edita Associació d'Actors i Directors Professionals de Catalunya. Pàgines 6 i 7.
- 153.- **MARTÍN VILLAREJO, Abel.** *Los derechos intelectuales del director de escena en España.* ADE Teatro. Revista trimestral de la Asociación de Directores de Escena de España, nº74, gener – març 1999. Madrid. Edita Asociación de Directores de Escena de España. Pàgines 92 a 99.

- 200.- **POBLACIÓN, Félix.** *Los actores pasan al Régimen General.* El Público nº 30, març 1986. Madrid. Edita Centro de Documentación Teatral. Instituto Nacional de las Artes Escénicas y de la Música. Ministerio de Cultura. Pàgines 56 a 58.
- 209.- **PUJOL MOIX, Jordi/COL·LECTIU RONDA.** *Atur i Seguretat Social: La protecció social dels desocupats.* Entreacte, nº54, desembre 1998. Edita Associació d'Actors i Directors Professionals de Catalunya. Pàgina 9.
- 211.- **RALITE, Jack.** *Hacia un derecho de autor sin autores.* ADE Teatro. Revista trimestral de la Asociación de Directores de Escena de España, nº74, gener – març 1999. Madrid. Edita Asociación de Directores de Escena de España. Pàgina 105.
- 238.- **TEIXIDOR, Jordi.** *Una frustració: la Proposició de Llei del Teatre.* Estudis Escènics nº 23, Quaderns de l'Institut del Teatre de la Diputació de Barcelona, Barcelona, Juny de 1983. Edicions 62. Pàgines. 19 a 48.
- 240.- **TOMÉ ARNÁIZ, Ana.** *El contracte a temps parcial.* Entreacte nº55, gener 1999. Edita Associació d'Actors i Directors Professionals de Catalunya. Pàgina 9.

Documentació Genèrica del Capítol 3:

- 2-0043.- *El Tractat de Maastricht, què és i com ens afecta.* DD.AA.
- 2-0046.- *Revista Análisis e Investigaciones Culturales nº23. Integración de España en la CEE. Aspectos culturales.* DD.AA.

- 2-0056.- *Sense títol. Llistat de referències sobre Ordres, Decrets, Resolucions, etc., publicades al DOGC i relacionades amb les Arts Escèniques.* Gabinet Tècnic de la Secretaria General del Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.
- 2-0057.- *Projecte d'Estatut d'Autonomia de Catalunya (1979).* Generalitat de Catalunya.
- 2-0083.- *Sense títol (Acord per la ampliació de l'acord de 30 de juny de 1987).* Ministerio de Trabajo y Seguridad Social. Ministerio de Cultura.
- 2-0084.- *El acuerdo del Consejo de Ministros de 30 de abril de 1985...* Ministerio de Trabajo y Seguridad Social. Ministerio de Cultura.
- 2-0170.- *Orden de 9 de febrero de 1963 por la que se aprueban las Normas de Censura Cinematográfica (B.O.E. Núms. 58 y 77 de 8 y 30 de marzo de 1963).* Sense signatura.
- 3-0001.- *Estatuts de l'Associació d'Empreses de Teatre a Catalunya.* A.D.E.T.C.A.
- 3-0002.- *Informe económico del sector teatral con relación con el I.V.A.* A.D.E.T.C.A.
- 3-0016.- *Seminari 147. Asociacionisme i Cultura. Documentació.* DD.AA.
- 3-0025.- *Acta núm.9 16 julio 1975.* Odón Marzal Martínez (president) i 16 signatures més.
- 3-0037.- *Propuesta razonada que presenta la representación social en las deliberaciones del convenio colectivo sindical de actores para la provincia de Barcelona.* Sense signatura.
- 3-0042.- *Texto del convenio colectivo sindical provincial de "actores de teatro".* Sindicato Nacional del Espectáculo i Antonio Martínez Emperador.
- 4-0005.- *LEY 34/1988, de 11 de noviembre, General de Publicidad.* Cortes Generales. Signen Juan Carlos I, Rey de España, i Felipe González, Presidente del Gobierno.
- 4-0006.- *LEY 33/1988, de 11 de noviembre. General de publicidad.* Cortes Generales, signen Juan Carlos I, Rey de España i Felipe González Márquez, Presidente del Gobierno.
- 6-0001.- *Projecte de Llei de Mecenatge.* ADIFUCA, Coordinadora catalana de Fundacions.
- 6-0004.- *Marco jurídico-fiscal de patrocinio y del mecenazgo.* Raimon Bergos (Professor).
- 6-0012.- *El mecenazgo cultural.* Francisco Cánovas Sánchez.
- 6-0015.- *Master en Gestión Cultural: Música, Teatro y Danza. Derecho del trabajo: Artistas, normativa de la relación laboral especial. Tipos de contrato de trabajo.* Carlos González Pisón.
- 6-0024.- *Llei 10/1990 de 15 de juny sobre policia de l'espectacle, les activitats recreatives i els establiments públics.* Parlament de Catalunya. Presidència de la Generalitat.

- 6-0033.- *Característiques organitzatives més habituals de les institucions culturals sense afany de lucre. Sense signatura.*
- 6-0041.- *Todos los teatros de Madrid están fuera de la ley.* Rosana Torres.
- 7-0001.- *Informe económico del sector teatral en relación con el I.V.A. Teatro-España-1996.* A.D.E.T.C.A.
- 7-0002.- *Estudio sobre el impacto del I.V.A. en las actividades escénicas y propuesta de las modificaciones legislativas necesarias.* ABLE.
- 7-0003.- *Escritura de constitución de sociedad "Centre d'Investigació i Recerca Teatral i Artística S.A."*. Elías Campo Villegas (Notari).
- 7-0004.- *Seminari 147. Associacionisme i cultura. Documentació.* Centre d'Estudis i Recursos Culturals (Formació i reciclatge.)
- 7-0005.- *Quadern de premsa corresponent al primer trimestre de 1992 per a les fundacions associades.* Coordinadora Catalana de Fundacions ADIFUCA.
- 7-0006.- *Butlletí informatiu. Unió Catalana d'Hospitals.* Coordinadora Catalana de Fundacions ADIFUCA.
- 7-0007.- *Butlletí informatiu nº18 (extraordinari).* Coordinadora Catalana de Fundacions ADIFUCA.
- 7-0008.- *Quadern de premsa corresponent al primer trimestre de 1992 per a les fundacions associades.* Coordinadora Catalana de Fundacions ADIFUCA.
- 7-0009.- *Orden de 28 de julio 1972 (Ministerio de Trabajo). ESPECTÁCULOS PÚBLICOS. Ordenanza de Trabajo de Teatro, Circo, Variedades y Folklore.* Cortes Generales.
- 7-0010.- *LEY 12/1988, de 25 de mayo, de Beneficios Fiscales relativos a la Expo '92, los actos conmemorativos del 5º Centenario y las olimpiadas Barcelona '92.* Cortes Generales. Signen Juan Carlos I, Rey de España, i Felipe González, Presidente del Gobierno.
- 7-0011.- *Documents per a Animación del Ocio S.A.* DD.AA.
- 7-0012.- *Estatuts de la FIPOC.* Fundación Internacional para la Fomentación del Ocio y la Cultura (FIPOC).
- 7-0014.- *Sense títol (Fulls de càlculs).* Joan Maria Gual
- 7-0015.- *La protección judicial y extrajudicial de los derechos de autor.* Francesc de P. Jufresa Patau i Cristóbal Martell Pérez-Alcalde.
- 7-0018.- *Fundaciones. Fundaciones al alza.* La Vanguardia.
- 7-0019.- *Comunicación de la Comisión Europea al Parlamento Europeo, al Consejo y al Comité de las Regiones. Primer Programa Marco de la Comunidad Europea a favor de la Cultura (2000-2004).* Parlament Europeu, Comissió de les Comunitats Europees.
- 7-0020.- *Tributación de artistas no residentes.* Price Waterhouse, jurídico y profesional.
- 7-0023.- *A) Introducción. B) Las fuentes del derecho. C) La Constitución. D) La organización del Estado.* Sense signatura.
- 7-0025.- *Elements bàsics d'una relació contractual de dret privat per a l'organització i producció d'un esdeveniment cultural.* Sense signatura

8-0009.- *Villarroel Teatre. Índex.* DD.AA.